אוגדן נפטרים
חלק ד' (נ–ק)

נ

נהרי אוריאל (פלוסמן)
נהרי יאיר
נהרי רינה
נהרי תרצה
נוסנבוים אהרון
נם אלי
נם שרה

ס

סגל לינה
סגל מרדכי
סייקס ג'רי
סלור שושנה
סלע משה
סלע שרה

ע

עפיר יעקב (ג'רי)

פ

פוגל פאולי
פולק ישראל
פולק צבי
פולק רבקה
פומרנץ הילדה
פומרנץ שמואל
פוקס לואיזה
פוקס קרל
פורמן הינדה
פורמן יוסף
פטקי אריה
פטקי מרים
פטרקובסקי איתן
פטרקובסקי עירית
פיקנזון אבישי יעקב
פיקנזון אבישי רחל
פישהויט יעקב
פישהויט צביה
פליישון ראובן
פלק חיה
פלק קלמן
פניגר פרידה
פרדו רחל
פרויד אהוד
פרידמן אפרים
פרידמן דניאל
פרידמן הנזי
פרנק יולין

צ

צדוק ברוך
צדוק רחל
צור יעקב

ק

קוגלר ברוך
קוגלר חנה
קוגלר עפרה
קופלר טובה
קופלר בצלאל
קופלר יעקב
קופלר פניה
קוקס משה
קורן דב (קרסיק)
קידר גורן תמי
קיל יחיאל
קיל ניומה
קינן שוש
קליין איתן
קליין ארנסטינה
קליין יעל
קליין לילי
קליין פרנטו
קליש הילדה
קליש זיגפריד (זבולון)
קליש ראובן
קלמנובסקי חיים
קלמנובסקי פנינה
קמינסקי דב
קמינסקי חוה
קפלן חיים
קפלן מרים
קפלן צבי
קציר בלה
קציר יואל
קצן ציפה
קצן פנחס
קרו אלאונורה
קרן אמיר
קרנסנינסקי גניה (קרן)
קרנסנינסקי (קרן) ליובה אריה

נהרי אוריאל (פלוסמן)

30.8.1984 – 8.9.1908

פלוס – אשר כמעט רק אנשים מחוץ לקיבוצנו קראו לו נהרי – נולד בעיר הקיט טפליץ־שנאו שבחבל הסודטים בצ'כיה. הוא היה אחד משלושת הילדים של משפחה אמידה מתבוללת. אביו מת עליו בהיותו בן שש אך אימו הצליחה לשמור על בית חם ולהעניק לילדיה אהבה לטבע, לתרבות ולאמנות בייחוד למוסיקה. מגיל צעיר הצטיין בנגינה על פסנתר. אזור מגוריו הפגיש אותו, בצד התרבות הגרמנית העתיקה, גם עם האנטישמיות, אשר הביאה אותו אל הציונות. בגיל 12 הצטרף לתנועת הנוער הציונית־סוציאליסטית "תכלת־לבן", ועד מהרה היה לאחד מפעילי התנועה וממנהיגיה.

בסתיו 1930 עלה ארצה והצטרף לקיבוץ ג' בחיפה; עד מהרה הפך להיות הדמות המרכזית בגרעין האוסטרו־צ'כי שהתרכז בקיבוצנו. בשנים 34–1933 עשה בשליחות הקיבוץ בתנועה בחוץ לארץ.

אחרי חבלי קליטה ראשונים היה לאחד החברים המרכזיים בקיבוצנו, ודרכו היתה רצופה פעילות. כאיש קבוצת הבניין התמחה בריצוף, ובימי אבטלה נדד כדי לבצע עבודות בסביבה הקרובה והרחוקה. היה נוטר בתקופת ממשלת המנדט ורועה צאן, ובו בזמן פעל והפעיל אחרים בשטח המוסיקה. פלוס היה שם נרדף לפעילות המוסיקלית אצלנו. בשנת 1954 גוייס לראשונה לוועדת התרבות של הקיבוץ המאוחד, ופעילותו זו השתרעה על פני 15 שנים, הוא ריכז את מקהלת הקיבוץ המאוחד ואת התזמורת הבין קיבוצית. בעת ובעונה אחת פעל בבית: הקים את אולפן המוסיקה האזורי, ריכז את הפעילות בבית־שרת, הפך את בית התרבות למועדון לחבר, ריכז את מועדון הקשישים וטיוליו, ואחרון – הקים את הארכיון של גבעת־חיים.

התא המשפחתי שהקים עם תרצה היה במרוצת הדורות לאחת החמולות הגדולות אצלנו. פלוס נהנה מאהבתם ודאגתם של בני המשפחה הענפה, בימי שמחה ובעת חוליו.

השאיר אחריו את תרצה, שלושה בנים ובת, ונכדים בגבעת־חיים ובאילות.

מדברי חברים

פלוס היה בחברתנו תופעה ייחודית. הוא הצליח למזג באורח חייו את אחד האידיאלים הגדולים שליוו אותנו מנעורינו: את עבודת הכפיים עם עבודת הרוח, בחייו הוא. בכל ערוגות החיים שלנו שתולים הפרחים האלו שהוא נטע: בחינוך המוסיקלי, במודעות לאסטטיקה, במודעות לערכים שבעדנה.

נהרי יאיר

25.02.2009 – 16.06.1935

אבא יאיר נולד ב–16 ביוני 1935 בחיפה. אמו חנה היתה עולה חדשה בחיפה ולכן גדל אצל אביו בקיבוץ. אביו אוריאל פלוס נהרי, שהיה כבר חלוץ ותיק ממקימי גבעת חיים, חזר לאחר הגירושים לאהבת נעוריו, תרצה ,וביחד הם הקימו משפחה בקיבוץ. אבא היה הילד הבכור במשפחה זו, אך גם שמר על קשר קבוע עם אימו חנה. כשאבא היה בן שנה וחצי נולד אחיו יובל, ובהמשך נולדו דינה וישראל.כשהיה אבא בן 6 נשלחה המשפחה לשנת עזרה לקיבוץ בית אורן. כשהיה אבא בן 11 עזבה אמו חנה את הארץ והתיישבה עם בעלה השני בעיר ונקובר שבקנדה, שם חייתה עד אחרון ימיה. 8 שנים לאחר מכן נולד שם לאבא אח, רוברט, שמתגורר כיום בדרום אנגליה.לאורך כל השנים אבא המשיך לשמור על קשר עם אימו ולאחר מכן גם עם אחיו רוברט.
אבא היה מדור הבנים הראשונים של גבעת חיים, דור הצברים שחונך בחינוך קפדני, אך גם זכה לעצמאות רבה ולהתמזגות עם הטבע והחקלאות. ואכן אבא היה טיפוס עצמאי, ועוד לפני השירות הצבאי הוא כבר חרש את שבילי הארץ לבד או עם חברים. כשהתגייס לצבא הוא הצטרף ליחידת הצנחנים שהפכה אז לגדוד בפיקודו של אריאל שרון. אבא שירת בפלוגה א' שהיתה למעשה הסיירת של הצנחנים בפיקודו של מאיר הר ציון. במסגרת שירותו הצבאי השתתף אבא ברוב פעולות התגמול של שנות החמישים. לקראת סוף השירות לחם אבא במבצע קדש והשתתף בצניחה במיתלה. כינויו של אבא בצנחנים היה מוז'יק.

בתקופת הצבא הכיר אבא את אמא רינה בחתונה של חברתם המשותפת נורית ארונדה (גיא). בתום השירות הצבאי יצא אבא לשנת שרות בקיבוץ יד חנה ולאחר מכן חזר לגבעת חיים. בקיץ 1958 הוא התחתן עם אמא, שהצטרפה אליו לקיבוץ. כעבור שנה נולד ירון, ב 1965 נולדה ריקי, ב1969 נולד יניב וב 1972 נולדה סיגל. בין לבין השתתף אבא גם במלחמת ששת הימים בירושלים ונמנה עם הצנחנים משחררי העיר. במלחמה זו הוא חרף את נפשו בגבורה כשעזר בחילוץ חבריו שהותקפו ממארב על הגשר מעל נחל קדרון. במלחמת יום הכיפורים הוא שירת ביחידה תומכת לחימה במערכה בסיני.

בקיבוץ אבא עבד תחילה כמנהל ענף הבננות, לאחר מכן עבד בענף הורדים, ובתחילת שנות ה – 70 הצטרף לצוות הכותנה, שם עסק תחילה בעבודות השדה ולאחר מכן בתיקון צינורות האלומיניום של הענף. בשנות ה – 80 למד חקלאות במדרשת רופין. לקראת סוף שנות ה 80 עבר אבא לעבוד בבוטניה שהיתה אז חלק ממפעל גת. בבוטניה הוא עבד עד צאתו לפנסיה בשנת 2004 ומאז ועד מחלתו הוא עבד באופן חלקי בטיפול בגינות חברים בקיבוץ.

לאבא היו תחביבים רבים ובהם איסוף בולים, גידול דגים, כבישת זיתים, ייצור יין מרימונים, ומעל הכל אהב לרקוד ריקודי עם. נזכיר עוד את טיפוח הגינה הגדולה סביב הבית שכללה עצי פרי רבים, ורדים ופרחים אחרים, ומדשאה ששתל בעצמו. במקום בו עמד המחסן של אבא שתלה אמא לזכרו גינת ורדים, כמו אלו שהוא עצמו גידל וטיפח בעבר.

אבא אהב מאוד ילדים, והיה מאושר כשנולדו לו הנכדים, תחילה יהודה ויהונתן של ריקי וידידיה, אחר כך מאיה וירדן של ירון ונירה, אחר כך הצטרפו אלינו איתמר ואביגיל של יונתן, ואחרון נולד מיכאל של סיגל ויונתן. אבא עוד זכה לחוות את הצעת הנישואים של יניב לכרמית והחתונה האזרחית שערכו בפראג. לאחר מותו של אבא נולדו לו עוד שני נכדים (נכון ל2014): יולי בתם של סיגל ויונתן, ויוגב של יניב וכרמית שבשמו הוא גם מנציח את סבו איש האדמה.

ביוני 2008, כשאבא חגג את יום הולדתו ה–73 והיה במלוא אונו, נפלה עליו פתאום מחלת הלויקמיה. כעבור שמונה חודשים המחלה הכריעה אותו והוא הלך לעולמו ב25 בפברואר 2009. יהי זכרו ברוך.

המשפחה

נהרי רינה

9.01.2022 – 11.02.1936

אמא רינה נולדה לפני כמעט 86 שנה ב–11.2.1936 בחיפה, לריקה (לבית צ'יפרוט מאיסטנבול) וליצחק אלקיים (דור שלישי בארץ ישראל למשפחה שעלתה ממרוקו). ריקה עשתה את דרכה מביירות לחיפה כדי ללדת את התינוק/ת הרביעי/ת במשפחה בפלשתינה. רינה היתה אחות למרסל (מתתיהו), רפה (רפאל) ופורטי (אושרה) ז"ל. שלוש שנים אחר כך נולד אחיה הצעיר – איכו (ישראל) יבדל"א.

המשפחה היתה ברובע הנוצרי של ביירות והיתה חלק מקהילה יהודית דוברת צרפתית. יצחק ניהל את חשבונות בית החרושת לגפרורים "נור" וריקה ניהלה את הבית ובמיוחד את אזור המטבח בו. המשפחה שמרה על יחסים קרובים עם המשפחה המורחבת שהתגוררה בחיפה ונסעה רבות על הקו שבין ביירות לחיפה.

רינה (רנה) למדה בביה"ס אליאס בצרפתית. לאמא היו זכרונות רבים מילדותה בביירות. חלקם טובים ובחלקם נכנסה כבר מלחמת העולם השנייה. ובהמשך לאחר העצמאות שלבנון קיבלה, גם פעולות טרור שנעשו כלפי הקהילה היהודית שם.

ב–1951, לאחר שהוקמה מדינת ישראל, בני המשפחה חיפשו דרך לצאת מלבנון נוכח הסכנה שנשקפה לחייהם בארץ אויב. למזלם מרסל ורפה, האחים הגדולים כבר עלו לישראל קודם לכן ומרסל פיקח על עבודות הבניה של בית המשפחה בשכונת נווה שאנן בחיפה. בזכות הדוד (אחיה של אמה, ריקה) שהיה רוקח באיסטנבול, הותר להם לעלות על אניית תיור ששטה בחיפה ובביירות. אמא זוכרת איך כל השכנים עמדו ונפרדו מהם, כאשר הם עלו על האוניה לוקחים איתם ארגזים של ציוד. לכולם היה ברור כי לא ישובו עוד לביירות.

בארץ המשפחה התמקמה בנווה שאנן שבחיפה, ההורים כבר הזדקנו ולא היו בקו הבריאות ומרסל, יחד עם לינדה אשתו, לקחו על עצמם את התפקיד האחראי על המשפחה.

רינה הגיעה לארץ בגיל 15 דוברת צרפתית שוטפת עם בגרות מלאה מביה"ס אליאנס והלכה לאולפן ללמוד עברית. בסיום האולפן היא התקבלה ללימודי סיעוד בביה"ס לאחיות שבתל השומר שם פגשה חברות שליוו אותה לכל החיים. אחת מחברותיה לכיתה היתה נורית הג'ינג'ית. היא ונורית (ארונדה) בת קיבוץ גבעת חיים, התגוררו באותו החדר ונקשרו זו לזו.

עם סיום הלימודים נורית התחתנה בקיבוץ מחניים והאגדה מספרת שהאוטובוס אסף את חברותיה מביה"ס לאחיות ובהמשך את חבריה מהקיבוץ. בנסיעה זו רינה הכירה את יאיר ולאחר שנתיים של חברות הם התחתנו בספטמבר 1958.

החתונה עם הרב נערכה בבית הכנסת הספרדי בנווה שאנן ואילו את מסיבת החתונה בקיבוץ נהוג היה לעשות לכמה זוגות יחד וכך מסיבת הנישואין של רינה ויאיר היתה משותפת גם לזוג נוסף... רינה עבדה כאחות בריאות הציבור במגדל העמק לפני שעברה לגבעת חיים וכשעברה לקיבוץ עבדה כאחות בשכונת דורה שבנתניה.

לרינה ויאיר נולדו 4 ילדים: ירון, ריקי, יניב וסיגל. בנוסף הם גידלו גם את אשר בשנותיו הראשונות לאחר שאימו – אחותה של רינה – נפטרה בלידה. באותן שנים רינה עברה אובדנים נוספים שהעיבו על חייה.

החיים בקיבוץ זימנו אתגרים רבים וביניהם חינוך משותף של הילדים בבתי הילדים. דבר שרינה התקשתה לקבל אותו. למזלה את ירון קיבלה בבית התינוקות יעל בן משה – מטפלת תינוקות בחסד עליון – בזכותה אמא הצליחה לעבור את התקופה הלא פשוטה הזו בשלום ובשפיות יחסיים.

רינה, שתוך כדי גידול הילדים הראשונים עבדה מחוץ לקיבוץ כאחות טיפת חלב בשכונת דורה שבנתניה ובאליכין, החליטה ב–1972 לשנות כיוון ולעבוד בקיבוץ וכך להיות יותר נגישה אל ילדיה.

היא עבדה כמטפלת ראשית בבית התינוקות וקיבלה תינוקות שזה אך נולדו עם אמהותיהן החדשות (והוותיקות), היא סייעה לאימהות בהתמודדות עם תינוק חדש ועם לינה משותפת, כפי שסייעו לה כשילדה היא אותנו. היא ליוותה קבוצת תינוקות בהתפתחותם במשך כשנתיים ובהמשך עברה לעבוד בבית החרושת "פריגת" בבדיקות המעבדה. במעבדה היא חשה תמיכה והערכה מצד חברותיה לעבודה ונהנתה מחיי חברה מלאים עד יציאתה לפנסיה. במשך השנים רינה גם התנדבה בקיבוץ – ליוותה נשים ללידה, סייעה להכין חבילות לחיילים, ביקרה חולים בבית שקמה, הקשיבה לכל אדם שהיה זקוק לכך ועוד.

הכנת עוגות ועוגיות היו חלק משגרת חייה וחיי המשפחה. עוגות השמרים הזכורות לטוב, עוגות הקוקוס והסולת המיוחדות, עוגיות פריכות שהגיעו למקומות רבים ומגוונים על פני מפת ישראל יחד עם ילדיה ונכדיה...

אנו מודים לכל הצוות הנרחב שאחראי על הטיפול בקשיש בגבעת חיים ושסייע לאמא להמשיך ולשהות בביתה שבקיבוץ, למרות הקשיים הבריאותיים, ליהנות מהחוגים של מוסיקה וספורט. אנו מודים לטבע שנתן לה את מה שביקשה – למות מיתת נשיקה בביתה, במיטתה, במהלך שנתה.

המשפחה

נהרי תרצה

16.4.1987 – 4.4.1913

תרצה נולדה בלודג׳ שבפולין לפני 74 שנים. בת 3 עברה עם משפחתה לוינה. כאן גדלה וספגה אל נפשה ערכי בית יהודי מסורתי מצד אחד, ואת רעיונות הסוציאליזם של וינה האדומה מצד השני. כאן הצטרפה אל קן השוה"צ בוינה, בו עוצבה השקפת עולמה.
עם גרעין "נצח השוה"צ" בוינה עלתה לארץ ועם חברי הגרעין הצטרפה ב־ 1931 אל פלוגה ג׳ בבת גלים. כשנה אחרי עלית הקיבוץ על הקרקע לוואדי חוארית עברה גם תרצה למקום ההתיישבות בשם גבעת חיים. בגבעת חיים בנתה את משפחתה עם אוריאל נהרי וילדה ילדים.
בשנים הראשונות עבדה במשתלה, כמטפלת ילדים ולאחר מכן יצאה ללמוד הוראה בסמינר הקיבוצים. מאז סיום לימודיה ועד יומה האחרון היתה קשורה לביה"ס. שנים רבות לימדה, אחר כך הייתה מנהלת ביה"ס ובשנים האחרונות המשיכה בעבודתה החינוכית דרך הספרייה.
בצד עבודתה של תרצה בביה"ס הייתה פעילה מאד בעניני חברה בקיבוץ ומה שעשתה היה עם כל הלב ו"מושלם". בפעילות זו גילתה חושים מפותחים ביותר לצדק ויושר, לפעמים עד לקיצוניות. מאמריה ביומן המשק על סידורי חדר האוכל, שיפוץ דירות חברים, שמירת לילה לילדים ורבים אחרים מעידים על כך. היא ליוותה את הקיבוץ במאבק על דמותו אם באסיפה אם בוועדות ואם דרך עידוד לימודי חברים. בשנים האחרונות התמסרה לפעילות בוועדת קשישים, לחברים בגילאים גבוהים. כשחלה בעלה ליוותה אותו וסעדה אותו במסירות. מותו היכה אותה קשות. עתה תנוח בשלום לצידו.

חברה כותבת

חברות כנה ואמיצה, על כזאת אפשר תמיד לסמוך, נאמנות בכל התנאים – דבר יקר ביותר... ועל כן כה קשה להשלים עם אובדנה.

נוסנבוים אהרון

1943 – 1869

אהרון בן שלמה נוסנבוים נולד ב – 1869 בגליציה ונפטר ב – 1943 בתל-אביב מהתקף לב, הגיע בשנות ה-30 ישר לקיבוץ ונשאר בו עד ליום מותו. שנת לידתו מעידה על מקורו – בית אדוק, ואף כי צמח באזור של חסידות קנאית, היה בית הוריו בית של "מתנגדים", והוא שמר על צביון זה כל ימיו. פרנסתו היתה הפרנסה המצויה של משפחת העיירה הקטנה: מכולת, מרזח ומסחר לשרות האוכלוסייה הכפרית. עם נישואיו לפרל אייזנברג, היא בת 16 ומשהוא והוא בן 21, עברו לבוקובינה, לעיירה זוינטש, ושם רכשו את הזיכיון לגביית המכס, שנגבה באותם הימים במעבר ממחוז אחר של הקיסרות האוסטרית למשנהו. בלע"ז: רעגאטניק.

כל ימיו היה העניין להבטיח את פרנסת משפחתו – והוא הוליד 9 ילדים (2 מהם מתו בינקותם) – עניין שולי לגביו, והעול היה מוטל בעיקרו על האשה, עניינו היה בבית המדרש ובעסקי הקהל. צנוע ולא שואף לגדולות, אולם בעל כבוד עצמי ואהוב על הבריות, משום שלא ביקש לעצמו דבר אף לא שכר לטרחתו. תמיד היה קשור בקשרי ידידות עם בעל אחוזה מן האצולה האוסטרית, ברון לפי תארו, בלי להיהפך ליהודי החצר. טיבם של קשרים אלה מעולם לא נתבהר לבני הבית, פרט למזכרות לאין קץ, שהיה אוגר מידיו של הברון.

הוא נהנה מבריאות טובה, וכמעט לא ידע חולי. היתה בו חסינות טבעית, בניגוד לאמא פרל שהיתה חלושה, ללא כל ספק מרוב עמל מפרך: לידת 9 ילדים, הנהלת משק הבית ואף הדאגה לבית המרזח שעם ההעברה לצ'רנוביץ הבירה, הפך למטה הלחם של המשפחה.

אבא ואמא היו נחרצים בדעתם לתת חינוך לילדיהם, ומעולם לא נתחוור לי מניין לקחו את האמצעים להחזיק את כל הילדים בתיכון ובהשכלה גבוהה, הכל לפי הכישורים. כידוע לא היה בימים ההם חינוך חינם בשום דרג, לא בעממי ובוודאי שלא בתיכון. אווירת הבית היתה תמיד למדנית-ווכחנית, מאחר וצ'רנוביץ שכנה בצומת גיאופוליטית אשר טולטלה על ידי פלישות, מלחמות וזעזועים שפגעו בספר של הקיסרות האוסטרו- הונגרית. צ'רנוביץ היתה מרכז יהודי מפורסם. היא אכסנה את ועידת האידיש, והיוותה מרכז לתנועות אידיאולוגיות ציוניות וציוניות – סוציאליסטיות ודתיות. כל בני הבית, החל מראש המשפחה, היו מעורבים בחיי החברה והרוח והפוליטיקה היהודית הפנימית והחיצונית.

אבא לא היה ציוני ולא השתייך למפלגות הציוניות, והוא אף ראה את הפסקת לימודיי, יציאתי להכשרה חלוצית ועלייתי לארץ – כאסון משפחתי. ואף על פי כן, כאשר עלה לארץ־ ישראל והתיישב בקיבוץ, הודה, שאלו היו הימים המאושרים ביותר בחייו.

בוויכוחים של אותם הימים, היה מחסידיו הגדולים של הרב קוק וחזר על אמרתו המפורסמת: "ששומרי קדושה ישראל וקדושת הארץ, הם אלה שבאו לעבד את אדמתה ולבנות את עריה". ההורים בקיבוץ הקימו על גבול כפר חוגלה – גבעת חיים, בית כנסת על שמו הוא "בית אהרון".

הוא מת מיתה חטופה בבית קרובים בעת ביקורו בתל-אביב, ודאי מרב צער ודאגה לגורלי: בשבי גרמניה הנאצית. הוא נטמן בבית הקברות הישן בתל – אביב.

נם אלי

16.12.1991 – 10.1.1914

אלי נם נולד בעיירה שורה (צפון פרוסיה). אביו היה סנדלר, קיבל תיקון נעליים ומסר לסנדלרים ושימש כשמש בקהילה היהודית. ההורים היו שומרי מסורת.
אחרי המלחמה עברה המשפחה לאלבינג (פרוסיה המזרחית). שם הלך אלי לבית הספר היסודי הכללי ולבית הספר התיכון. עם גמר הלימודים הלך לעבוד בחנות גלנטריה גדולה בעיר עד עלייתו של היטלר לשלטון. היה זה אך טבעי שאלי החליט על הגשמה חלוצית בארץ ישראל.
במשפחה היו 3 ילדים. האחות הבכירה הלכה בדרך השואה. האחות השניה היגרה עם בחיר ליבה לארצות הברית. האב נהרג בתאונת דרכים ואימו מתה מות טבעי באלבינג.
אלי התקשר עם תנועת החלוץ בברלין ונסע ב־1933 לדנמרק להכשרה. מאחר שהיה דתי, התקשה מאד להתרגל למאכלים חלביים בלבד. אחרי שנתיים של עבודה מאומצת חזר לברלין לבית החלוץ. היו שם ג'ורג' וסנטה יוספטל, מרים אלטמן וחברים אחרים שאיתם עלה לגבעת חיים.
"ברכבת נסענו מחיפה לחדרה ומחדרה לקחו את העולים במשאית לגבעת חיים והכניסו אותם לאוהלים. צריפים כמעט לא היו." כעבור שבועיים שלחו את אלי עם קבוצה של 10 חברים לירושלים לעבוד בשביל הבריטים. "עבדנו עם חברים מרמת רחל בנטיעת עצים בדרך לחברון. כאשר פרצו המאורעות חזרנו לגבעת חיים."
אלי עבד בתחילה בשירותים, אחרי זה במשתלה, משם עבר לגן הירק. אז גוייס על ידי ההגנה לקורס חובשים מחלקתיים. עד שנת 1949 היה פעיל כחובש. כאשר סיים את הגיוס, חזר לעבוד בבית חרושת "גת". שם היתה לו תקופה טובה. היו לו קשרים עם הציבור, הוא היה אחראי על אחת המחלקות החשובות: ייצור השמן מקליפות הפרי. שם עבד 32 שנה. בתקופה האחרונה עבד בבוטניה.
לעומת הצלחתו בעבודה, חווה קשיים וסבל בחיי המשפחה, כאשר שרה אשתו האהובה מתה עליו מות־ייסורים. הוא ידע כי מצב בריאותה של שרה חמור, אך הצליח להסתיר זאת מפניה ולמנוע ממנה סבל נפשי נוסף.
במשבצת זאת של חייו האחרונים הוא הצליח להשתקם במשך השנים הודות לידידותה ונאמנותה של עליזה ואהבתה ומסירותה של רבקהל'ה ומשפחתה.
בכל אשר עשה, בלטו בו אחריות, יושר והגינות ותמיד שאיפה לשלמות.

יהי זכרו ברוך.

נם שרה

22.5.1971 – 20.12.1913

שרה נולדה למשפחה שידעה מחסור מקטנותה, לא בקלות השיגה כסף לנסיעה ארצה. עלתה ב – 1939 אחרי הכשרה ממושכת בסובלק וביאליסטוק. הגיעה באנית מעפילים בעליה בלתי חוקית. מצעירותה היתה ב"החלוץ" וחייתה חיי תנועה ערים.
בזמן הראשון היתה חברה בפלוגת "שער הנגב" בגדרה (כיום כפר–סולד) ולאחר מכן עברה לגבעת – חיים. בזמן מחלתה ידעה סבל ומכאוב.
עבדה במכבסה בתנאים קשים, "בטרם מכונה". במטבח ובמחסן הבגדים.
שרה היתה אדם שקט מטבעה, צנועה וישרה, בחברה ראו אותה מעט, אך היא היתה ערה לשאלות התנועה, קראה הרבה, נוכחה באסיפות המשק, לרוב מקשיבה ואינה משתתפת בדיונים. לא רבים הכירו אותה מקרוב. היא התעניינה מאוד בשאלות חינוך ובחינוך בתה במיוחד. מאושרת היתה כשיכלה לסדר את מסיבת הבר–מצוה לרבקל'ה. שמחה רבה גרמה לה בואה של משפחתה ארצה והיא השפיעה עליהם לא מעט להשתקע בארץ.
לזכר בני משפחתה שנספו במשטר הדמים הנאצי, נטעה 8 עצים ביער הקדושים, בחורשת קדושי מלאבה.
למרות מצבה הקשה לא התאוננה בפני המבקרים אצלה בבית החולים. סבלה בשקט וקיוותה לחזור לעבודה. מלאה את חובותיה עד ליומה האחרון.
הספיקה עוד להיפרד מאלי ורבקל'ה בהכרה מלאה לפני שעצמה את עיניה לנצח. נפטרה ממחלה ממארת. הניחה אחריה את בעלה אלי ובתה רבקל'ה, משפחה בארץ ובגולה.
... נפש טובה וטהורה. ראיתי בה עדינות נפש, הרגשה של ידידות. בהבנה מלאה קיבלה את גורלה...

מיומן המשק

רק לפני זמן מועט ישבנו מסובים וחגגנו את יום הי'ט לעלייתנו על הקרקע, מאורע חשוב בחיינו. חברים העלו זיכרונות על הימים שעברו מאז יסוד הקיבוץ. קשים היו אז החיים. במשך השנים גדלנו, המשק משתרע על שטחים עצומים. בנינו, שכללנו, שיפרנו חינכנו והדרכנו ועוד ידינו נטויה. המלחמה המפלגתית גוברת והולכת. היא הורסת ומחריבה את כל הקדוש לנו – כיצד נוכל להמשיך ביצירה ובנין באם זה ימשך כך. אני מאמינה כי דרך זו תמצא ובכוחות משותפים נמשיך לחיות ולבנות בתוך הקיבוץ המאוחד. מתוך יומן "בתוכנו" – שער הנגב.
עבדנו ורעבנו בהכשרה. יש להבין את העלייה הפולנית שסבלה רבות, אנו רוצים להמשיך לבנות פה בית. חלמנו על כך הרבה שנים ומוצדק יהיה לאפשר לנו זאת ביתר הבנה.

סגל לינה

09.03.1998–10.05.1911

לינה אחותנו היקרה

כמו סרט עוברת לנגד עיניי מסכת חייך, שזורה תמיד בשאיפותיה וצרכיה שלהחברה: המשפחה בה גדלנו, הקהילה, התנועה, קיבוץ גבעת חיים, המשפחה שבנית ואהבת, החברה אותה אהבת והיא החזירה לך אהבתה.

הגוף בגד בך. אך רק לפני מספר ימים עשית מאמץ אחרון לתקשר ולהקשיב לדבריי וכך לשמור על פתיל החיים. זכרת ארועי עבר חשובים, ארועי משפחה וקיבוץ והתיחסת אליהם, לפחות בנענוע ראש. ידעת להעריך את דאגתם ועבודתם המסורה של עובדי בית שקמה וידעת להעריך את יחסה האוהד של הסביבה והחברות האוהבות שבאות לחזק אותך בשעותייך הקשות. היית מאושרת וגאה לשמוע על הישגיי בנותייך והתקדמותם של הנכדים.

גדלנו במשפחה מרובת ילדים כשלכל אחד מאיתנו תפקיד ותרומה ייחודית למרקם המשפחתי, ולעיצוב דרכינו. כבר בגיל צעיר החלה לינה לעבוד כעוזרת גננת. למשפחה זה היה אז הכרח קיומי. אך לינה ראתה בעבודתה יותר מכך – מקצוע ושליחות בפעילותה בגן ילדים יהודי בעיר הולדתה מערבסקה אוסטרכה, ובפעילותה בתנועת הנוער "תכלת לבן". אנו זוכרים את אהבתה לילדים ונוער ואת אחריותה בעבודה החינוכית היומיומית, אשר הקנתה לה שם ועשתה אותה אהודה בתנועה ובאוכלוסיה היהודית בעיר.

עם עלייתה ארצה בשנת 1934 והצטרפותה לגבעת חיים, היתה לינה מופת ודוגמא למימוש הרעיון הציוני והחלוצי, בנין החברה האחרת, החדשה. אינני שוכח שעם עלייתנו ארצה, מאוחר יותר, בשנת 1938 ביקרנו בגבעת חיים ולינה עדיין גרה באוהל. כמה שמחה ומאושרת היתה להסביר לנו את שיטת החינוך והעבודה "בגן מעורב" והשלכותיו החינוכיות והחברתיות. חשנו שלא העבודה בלבד היתה חשובה ללינה אלא גם השתלבותה בחברה הקיבוצית הנבנית, למענה פעלה.

יחד עם סגל ז"ל בנתה לינה משפחה ובית חם שנעים לבקר בו. מביקורי אצלם זכורות לי שיחות רבות בענייני דיומא, על חינוך, על משפחה ועל בעיות החברה. היתה זאת תמיד שיחה נעימה ונינוחה שהשרתה אווירה תרבותית וגרמה לנו אושר והתרוממות הרוח.

מהאחים – זאב אבי וחנן

ביום ההולדת 69 של אמא כתב לה אבא שיר:

עם רבות ימי
רבה אהבתי לך
אילה.
אילתי בשמלת חג
ובסינר עבודה
בצער ובנחת
ברוגז ובפיוס
בקול מתנגן ובשיח נבון
במבט שובב ובצחוק צלול
בחיוך ובחיבוק
ובקורטוב פינוק
בכל אלה
אהבתיך
על ט"ס זהב שנותייך
מס אהבה אניח
ומלוא הלב
איילתי.

סגל מרדכי

22.3.1991 – 26.11.1903

מרדכי סגל נולד ב־1903 למשפחה חסידית בעיירה היהודית אוריניין שבאוקריאנה. "באוריניין היינו עניים בחומר, אך עשירים ברוח", נהג לסיים את סיפוריו על שנות ילדותו בעיירה. בית משפחתו היה בית דתי מסורתי, אם כי אביו כבר הסתייג מאדיקות יתרה.

בעיירה הייתה גם חסידות וגם לא חסידות כמו גם ניצנים של השכלה. ואמנם בחינוך שסגל קיבל היו שלובים חינוך דתי מסורתי וגם חינוך "מתקדם". את זרעי השכלתו היהודית זרע בו אביו, סופר סת"ם ושוחט, עוד בהיותו פעוט רך בשנים. וסגל שתה הכול בצמא עברית וחומש. כשהגיע ל"חדר" שוב לא היה ל"רבי" מה ללמד אותו, והוא החזירו לאביו באמת "הרי זה כבר יודע את כל התורה". האב התלבט מה לעשות בילד, ובעודו מתלבט הזדרזו אחיו הגדולים ושלחו את בן הזקונים ללמוד בבי"ס מודרני ברוח ההשכלה, שנפתח אז.

11 ילדים נולדו למשפחת סגל. 7 נשארו בחיים, 3 בנות ו־4 בנים. הזרמים החדשים בסביבה היהודית והכללית לא פסחו על צעירי המשפחה. הבנות הגיעו בהשקפתן עד לסוציאליזם, והבנים היו משכילים ציוניים. כשסגל היה בן 14 משכו אותו הבנים לגימנסיה רוסית ואח"כ לאוקראינית, שבה לימד אחיו. מוקדם מאד הפך סגל לפעיל ב"צעירי ציון", האגף הסוציאליסטי הימיני של הציונות, אשר נקראו בארץ "הפועל הצעיר". באותו זמן ארגן סגל את הספרייה בעיירתו, הקים בה את גן הילדים הראשון שלו ויזם הקמת תיאטרון.

כשהיה סגל בן 17 ברחה משפחתו מאימת קלגסי פטלורה מאוקראינה לאמריקה. סגל למד בתיכון בניו יורק, נער יהודי יחיד, ואח"כ החל לימודיו באוניברסיטה במדעי החברה והרוח ובשפות. בד בבד למד גם בסמינר למורים יהודים בניו־יורק. באותו סמינר פגש את יטה, אשתו הראשונה. באותה עת הקים עם חברים את אגודת הסטודנטים היהודית הראשונה באמריקה.

ב־1925 עלה עם יטה אשתו לארץ ישראל. הם התקבלו כחברים ב"גדוד העבודה", ביקשו להגיע ל"קיבוץ הרחוק ביותר מן העיר", וכך הגיעו לכפר גלעדי, שם נולדו ילדיו רחל ואהרון (רוני). סגל ויטה השקיעו עצמם בגן הירק בפיתוח זנים המותאמים לאקלים ובטיפוחם. שבע שנים עבד בגן־הירק, ושנים אלה נתנו את אותותיהם בהשקפתו החינוכית מאוחר יותר.

באותם ימים עזב המורה השכיר של כפר גלעדי את המקום וסגל נלקח מגן הירק למלא את מקומו. מכאן יצא ב־1932 לשנת הכשרה ב"מכון הביולוגי פדגוגי" של יהושע מרגולין בת"א. כשחזר סגל לגליל, אסף סביבו אנשי חינוך, ויחד הקימו את ועדת החינוך של הקבה"מ. ב־1939 הקים סגל את סמינר הקיבוצים, ויהושע מרגולין, המורה הנערץ עליו, הפך לשושבין הראשי והרביץ תורה בסמינר עד יום מותו.

במחזור הגננות הראשון נקשר סגל ללינה, אשתו השנייה, ויחד בנו את ביתם בגבעת חיים, פה נולדו מיכל, רות ונעמי.

סגל ידע צער: בנו היחיד רוני טייס חיל האוויר נפל בעת מילוי תפקידו, והוא בן 24, נכדתו רות, בתה של רחל, נפטרה מסרטן בגיל 17. גם נכדו ידידיה ובנו יותם, נינו של סגל, מתו עליו בתאונת דרכים. בן 70 פרש סגל מניהול הסמינר ויסד את תו"ם מרכז לתיעוד ולמחקר של החינוך הקיבוצי וכן את השנתון סמינר הקיבוצים "החינוך וסביבו". סגל ערך את השנתון עד גיל 83, עת הכריעה אותו מחלתו, והדיבור ואח"כ גם הכתיבה ניטלו ממנו.

כשהדרדר מצבו הועבר לחדר חולים - האיזולטור –וזכה לטיפולו המסור של הצוות, כשהוא שומר על קשר מבט וחיוך עד יום מותו.

יהי זכרו ברוך.

סייקס ג'רי

18.03.2012 – 26.07.1969

ג'רי סייקס נולד בברדפורד שבאנגליה.
כבר בהיותו בן 18 פקד את ישראל בפעם הראשונה כאשר נסע בעקבות המלצת אחותו למושב פארן שבדרום ועבד שם כמה חודשים בחקלאות.
כמה שנים לאחר מכן חזר שוב לישראל הפעם כמתנדב בקיבוץ נירים ולאחר מכן בקיבוץ גבע.
בהיותו בקיבוץ גבע פגש ג'רי בשני חברים ג'ון ואנג'לה אשר לימים הביאו אותו לגבעת חיים.
בדצמבר 1999 הגיע ג'רי לגבעת חיים מאוחד והחל לעבוד בתור מתנדב. תחילה עבד בפרדס, אחר כך עבד תקופה במכונת הכלים של חדר האוכל ולבסוף הצטרף ליוסי שוהם ואבי טל לבניין.
ב31.12.1999 ערב ראש השנה האזרחית – 2000, הכיר ג'רי את קרן אשכנזי, אשתו לעתיד ואם ילדיו.
השניים התחברו זה לזו מהר מאוד וכעבור 7 חודשים עברו השניים לאנגליה במטרה לעבוד, לטייל ולכבוש את העולם. (זה לא כל-כך קרה...)
קרן וג'רי שהו כ- 5 חודשים באנגליה, התחתנו שם וחזרו מיד ארצה.
ג'רי השתלב בשוק העבודה של עולם ההיי-טק ועבד בו בכל שנות חייו בקיבוץ.
ב2006 נולדה בתו הבכורה, אמה, והסבה לו אושר גדול מנשוא.
הוא התגלה כאיש משפחה למופת ואבא נפלא. היו לו ידיי זהב ולכן הוא תיקן והתקין וסידר ותלה ובנה כל מה שחפצה נפשנו בו.
בשנת 2010 נולד בנו השני, גיל.
עם כניסתו של גיל למשפחה, הוכבדו צורכי המחייה והמצב הכלכלי החל לדחוק. ג'רי נכנס למשא ומתן עם חברת ההיי-טק בה עבד להעלאת המשכורת שלו אך זה הסתיים בטונים צורמים, בעוגמת נפש קשה מידי לג'רי ובכך שאפילו את פיצויי הפיטורין לא נתנו לו.
הוא נכנס למצוקה נפשית דבר אשר היקשה עליו לאחוז באמונה ולהמשיך ללכת לראיונות עבודה. הוא היה משוכנע שאינו מסוגל לעבוד בהייטק יותר וכי שום מקום עבודה אחר בישראל לא ישלם מספיק בכדי להחזיק בחיי המשפחה שלנו.
ג'רי לא דיבר עברית. הוא ידע קצת לכתוב, מהאולפן שעשה ומשעורים פרטיים, גם הבין לא מעט אך לדבר לא העז. היה פרפקציוניסט. אהב וייצר שלמות.
ג'רי היה איש נעים. כל מה שעשה, עשה בשמחה ועם חיוך והמון חן לנו ולסובבים אותו. היה מאוד אהוב בקרב משפחתה של קרן ובקרב הקהילה של גבעת חיים. לא היו לג'רי יחסי קירבה עם משפחתו.
כעשור אחרי שעבר לגור בישראל, כשמלאו לו 40 שנה, משפחתה של קרן רכשה כרטיסי טיסה להוריו, ואלו הגיעו לקיבוץ, עם אחותו ובנה ושהו כאן כשבוע.
ג'רי נסע איתם ברחבי ישראל מראה ומתגאה בחייו שלו.
היה מאושר משהותם ומאושר ממחוות משפחתה של קרן.

בשנת 2012, לאחר שהתפטר מחברת ההייטק, החל לעבוד בגת.
הוא עבד בגת כחמישה חודשים. עם הזמן, התרכך ליבו לנוכח החיוכים והיחס שקיבל סביבו. אך מהר מאוד חלחל ולחץ המצב הכלכלי וג'רי הבין וידע כי אינו יכול להמשיך לעבוד בגת כפעול פשוט וכי חייב לשוב ולהשתלב בעולם ההייטק אותו כבר ממש לא אהב.
ביום ראשון, בתאריך ה- 18.3.12 שם ג'רי קץ לחייו.
הוא עזב ללא מכתב וללא הסבר והותיר את אשתו ושני ילדיו לכאוב ולתמוה לשארית חייהם.
איש יקר ואהוב. תמיד תהיה נוכח שלם בליבנו. תמיד נזכור אותך צוחק ומאושר כפי שהיית מרבית חייך.
ותמיד תמיד נאהב.

יהי זכרך ברוך.

סלור שושנה

16.12.1968 – 1893

שושנה נולדה באם המושבות פתח-תקוה בתור בת יחידה, 18 שנה לאחר נישואי הוריה לגביר במושבה. אביה בעל אדמות ופרדסים שירת בתור ראש המושבה. בילדותה ובנעוריה פינקוה לכן מאוד. מצד אמה, מהישוב הישן בירושלים זה דורות, ומהאב, המשיכה דור שני בארץ. נישאה למורה ירושלמי שנפטר בגיל צעיר ונשארה עם שתי בנות. נישאה שנית לרופא מפורסם באותם הימים, דודה, צבי אריה סלור שהיה ידוע במיוחד לערבים. נולדו להם בת ושני בנים. כל חייה היתה מסורה מאד לבעלה ולילדיה, עזרה לו בעבודתו כרופא במושבות השרון ושנים מספר במרוקו שמשם חזרו אחרי מלחמת העולם השניה.
הילדים נשארו בארץ אצל האחים. סבלה מגעגועים לילדיה, ולמשפחתה, ולמולדתה. בשובם ארצה הספיקו ההורים להתראות פעם אחת עם בנם הצעיר יחיאל ז"ל שנפל בגיל 18 בגשר הזיו בפעולת ליל הגשרים, בכפר-סבא, המשיכה האם לעזור לאב ושניהם ליכדו סביבם מחדש את המשפחה המסועפת.
האם הגיעה לקיבוץ אחרי פטירת האב, זרה לחיי הקיבוץ אך הבינה שכאן תהיה מבוטחת, עצמאית ותחיה בחוג המשפחה. במשך הזמן התרגלה ורכשה לה גם ידידים מבין ההורים, בקרה אצל כל בני המשפחה והידידים בארץ. בנר השלישי של חנוכה תשב"ט התכוונה לנסוע לבקר את בתה בבית השיטה. לפתע הרגישה לא טוב, קבלה שטף דם במח ומתה מיתת נשיקה בזרועות ידידתה בגבעת - חיים.
בגיל 75 הלכה מאתנו אשה צדקנית, טובת לב, חלקה ביד נדיבה כל אשר היה לה לנזקקים (לעצמה השאירה את המועט), נהגה לתת גמילות חסדים בסתר.

סלע משה

1.01.1927–15.09.2014

לאבא וסבא ובעל יקר,

קשה לדבר עליך בזמן עבר. רק לפני חודש עוד הלכת והצחקת אותנו.
ותמיד דאגת לאמא ולכולנו. תחסר לנו מאוד.
היית נוסע בקלנועית, דואג לבקר את כולם, מברך בבוקר טוב ומזמין לקפה.
חיית שנים רבות ומאושרות. חייך היו מלאים, נהנית ומיצית כל רגע מהם.
תמיד נזכור את משפטי החוכמה שלך ואת חוש ההומור.
המוטו שלך בחיים היה – חיה ותן לחיות.
אבא וסבא יקר, תמיד, תמיד תישאר בלב כולנו,
יש לנו בקשה אחת אליך: שמור עלינו שם מלמעלה, כמו ששמרת פה.
אוהבים כולם.

איסי, רותי,

הנכדים – איריס, אילנית ואיתי

והנינים – דניאל, ליאם ואדל, שי, מאיה ומיקה.

עפיר יעקב (ג'רי)

26.7.1972 – 22.4.1948

ג'רי נולד בעיר אירי פנסילבניה אשר בארה"ב ב-22.4.1948 (תש"ח) כבן בכור לפרופסור אלן וג'ין הפלד, להם עוד שני בנים ובת קטנה.

הוא בא למשקנו לבדו בקיץ 1968 אחר שלמד עברית במשך חודשיים באולפן בבית השיטה. כמתנדב עבד בקיץ בכל ענפי המשק החקלאי ובחורף באופן קבוע בפרדס, בקטיף פרי הדר. זמן קצר אחרי בואו אלינו הכיר את עפרה וכעבור חצי שנה נישאו השנים והקימו את משפחתם בגבעת-חיים. לאחר שנה נולד יעל. ג'רי היה מקובל מאד על החברה ובמיוחד בחברת הידידים הצעירים שלו. היה מוכן לעזור לכל אחר ובכל שעה. עשה מאמצים גדולים לחדור לחברה שלנו וגם לדבר עברית. התגבר על כל הקשיים הודות לרצונו החזק. היה מסור מאד למשפחתו ובמיוחד לבנו הקטן. הוא התגייס ביולי 1969 לצ.ה.ל. ואחרי הטירונות למד חובשות. בתור חובש קרבי בחיל האוויר עבר את מלחמת ההתשה ונשלח אחר כך לבית ספר טכני בחיפה ולבסוף לבסיס ליד תל-אביב.

ביום רביעי בבקר ט"ו באב תשל"ב (26.7.1972) עמד ג'רי במסעף כפר-הרואה וחיכה לטרמפ כדי להגיע לבסיסו. זה עתה סיים את חופשת השחרור בבית ועמד להשתחרר סופית מהצבא ולחזור בימים הקרובים הביתה. ג'רי לא הגיע לבסיס וגם לא הגיע הביתה. בתאונה נדרס על-ידי משאית והוא רק בן 24. הובא לקבורתו בטקס צבאי מלא. השאיר אחריו אשה עפרה, בן יעל, הורים, משפחה בארץ ובארה"ב.

••

ג'רי עלה ארצה כמתנדב והשתדל ללמוד ולדבר רק עברית. על אף הקשיים ובכח רצונו. קשה מאד היתה הסתגלותו לעבודה. בשקט, ברצינות ובהתמדה למד לטפל, לגזום בפרדס. עשה מאמצים רבים כדי להתגבר על הרגליו הקודמים. שום דבר לא השיג בקלות. מאושר היה שהצליח להקים את ביתו במשק. ראה את עצמו כשליח, כראשון, כמפלס דרך למשפחתו שאמנם יעלו ארצה. את פרי מאמציו ראה בכך שאחיו התחיל ללמוד באוניברסיטה בתל-אביב. גם בצבא עשה את שירותו בסדר, מלא את חובותיו, למד הרבה והיה חביב על כולם. לאחרונה התחיל להרגיש את קשיי החיים. התגבר, התלבט הרבה. היו לו תכניות רבות בנוגע לסיום שירותו בצ.ה.ל.

בצומת כפר הרואה, בקרבת הבית נפגע ע"י משאית שנסעה לאחור וקיפח את חייו הצעירים והרעננים.

מדברי חברים

בשם כל משפחתי, ברצוני להביע את הוקרתי העמוקה לכולכם, על היחס היפה שקיבלנו מכם בשני הביקורים המאושרים שלנו וגם בביקורנו הטראגי האחרון. הרבה מכם הביעו לנו את השתתפותכם בצערנו והרבה פשוט לחצו את ידנו ללא אומר. התנחמנו בזה שהאהבה שרכש ג'רי יקירנו לכם, לגבעת-חיים ולישראל היתה הדדית.

כאשר אנו חוזרים בלב כבד לביתנו, אנו משאירים אתכם את אהבתנו והערכתנו אליכם, את משפחתנו הישראלית ושני הבנים שנותרו לנו.

אנו תקוה לראות שוב את כולכם בשעה מאושרת יותר לכולנו.

שלום ולהתראות

אלן י. הפלר ומשפחתו

פוגל פאולי

09.05.2013 – 08.12.1914

פאולי נולדה בשנת 1914, בת חמישית לארבע אחיות בוגרות.
לאחר לידתה פרצה מלחמת העולם הראשונה. כאשר הגיעה לגיל בית הספר בכיתה א, פגשה לראשונה את האנטישמיות בווינה.
בחטיבת הביניים למדה בבית הספר של הסוציאל-דמוקרטים, אשר נחשב למתקדם מאד בשיטות ההוראה שלו. שם פרחה וצברה חוויות רבות אשר ליוו אותה גם בבגרותה כמורה לציור.
בבית המשפחה נהגו לחגוג את כל החגים היהודיים אם כי לא היו דתיים.
משפחה מוזיקלית, בעיקר שירה סביב הפסנתר המשפחתי.
בגיל 14 הצטרפה לתנועת הנוער החלוצי "תכלת לבן" ולאט לאט חלחלה בה התודעה הציונית.
בית משפחת פוגל היה תחנת מעבר להרבה חלוצים בדרכם ארצה.
מנהל בית הספר זיהה את כשרונה לציור והחליט שתמשיך לאקדמיה. פאולי נבחנה והתקבלה לאקדמיה לאומנות בווינה. בשל גילה הצעיר, 15 לא הסכימו להכניסה לאקדמיה וכפשרה למדה בבית ספר לעיצוב טקסטיל עם מילגה של עירית וינה וסיימה אותו בהצטיינות.
הרוח בווינה השתנתה – הנאציזם עלה.
בתנועת הנוער הכירה את אריה חפר אבא שלנו ויחד עלו לארץ בגיל 18.
כאן נולדו להם איתן נעמי ורחל. לימים נפרדו דרכיהם.
בקיבוץ, עם רקע של ציירת שובצה לקבוצת הצבעים והסיידים. קבוצה זו של חברי גבעת חיים צבעה בתים רבים בחדרה וברחבי עמק חפר.
כמרבית האומנים שנקלטו בקיבוצים זנחה פאולי את אהבתה לציור, ובעצם נתנה ביטוי לכישרונה זה כמגויסת לקהילה. היא ציירה כרזות וקישוטים, לכנסי הפועל, למערכות בחירות ולחגים בקיבוץ.
לימים זכתה במלגת לימודים במכון אבני יום לימודים בשבוע, עליה ויתרה כיוון שלא נמצא הכסף להגיע לתל אביב...
הדרך להגיע אל המכחול, הגיר והניר הייתה דרך הוראת הציור.
כאשר הוקם בית הספר בגבעת חיים לימדה בו ציור ומלאכת יד. לימודיה בווינה גיבו אותה, מאחר שהייתה חסרת הכשרה כמורה.
פאולי השתייכה לקבוצה קטנה של מורים לאומנות שחוו את רעיונות החינוך מחדש בווינה: "רפורם פדגוגיק".
מסופר אודותם במוזיאון היקים בתפן.
כעבור שנים רבות עברה להורות במכון לאומנות ב"אורנים", שם לימדה 15 שנה.
אפשר לומר שפאולי שייכת לדור החלוצים, שעם עלייתם ארצה ויתר על הרצונות האישיים שלהם.
תהליכים רבים בונים ומשפיעים על הווייתו של אדם, סביבתו ותרבותו, והם הוא עצמו: ההרמוניה של קו וצבע, הסדר הפנימי, השלמות שבעיניה חייבת להיות מתוזמנת ומאורגנת ומעל לכל אסתטית, מתוגברת

בצליל, ספר ופרח.
זו היתה מבחינתה הסיבה לחיות, זו היתה המהות שנבעה והזינה את הקצב, החיוניות וטעם החיים של פאולי.
פאולי נפטרה בגיל 99 כך תיזכר.
ואז באחת נרגעת.
היתה סערה גדולה. דרמה.
מאה שנים פחות שנה.
העולם עשה הרבה במאה הזאת.
העם היהודי עבר ועשה רבות.
ואת השתייכת ליהדות הציונית החלוצית מאוסטריה שהגשימה בארץ ישראל עוד לפני השואה.
ועברת ארץ ובנית ועשית עם כל אותם מגשימים את חלום הציונות.
תפקידך בקבוצה ותרומתך הייחודית היה בנכס הבלתי ניתן לערעור – דאגה ליופי ולאסתטיקה.
כבר באוהל שבגבעת חיים רקמת שקי תפוחי אדמה בצמר גולמי והנחת שטיח וכיסוי מיטה.
גם בקושי, ביובש, ובקוטביות הנופית לזו שהורגלת לה באוסטריה, דאגת ליופי ולצבע, ובמשך עשרות שנים תרמת מתרבות זו אותה רכשת בוינה לקהילה כאן בגבעת חיים.
ואני כבתך יכולה לומר שזהו החלב אותו ינקתי, משהו שיש בי והוא לחלוטין ממך ואף עבר לדור הבא.
גם בזיקנתך המופלגת שמרת יופי וצבע.
וירטואוזית ברישום.
ויתרת רבות על כשרון הציור שלך לטובת הגשמה קיבוצית והתיישרות בשורה, אם כי היית מורדת מטבעך.
אולי הפמיניסטית הראשונה שהכרתי. את כל המלאכות הגבריות המקובלות, פטיש, מסמר, ערבוב בטון ביצעת בהצלחה מרובה עד שנותיך האחרונות.
נשארו עדיין מעט סימנים בחצר של גבעת חיים מכל עשרות החותמות אותם חתמת לאורך השנים בגבעת חיים.
בבית הספר המקומי במשך עשרות שנים כמורה לאומנות באין סוף תפאורות וקישוטי חגים ייחודיים באיכותם.
קיר הבטון בספריית בית הספר, מוזאיקת היונים שבמרפאה והיו עוד רבות שאנחנו כחברה באמת לא הערכנו אותם ולא שמרנו אותם כראוי. והדבר כאב לך מאוד. נבקש את סליחתך על כך.
חילונים גמורים אנו. ברור לנו שכאן תם הסיפור שלך ברצף.
למרות שלא האמנת שזה יגיע.

כאמור השארת חותם והוא איתנו. והוא יפה.

רוחל'ה

פולק ישראל

12.3.1968 – 8.10.1948

ישראל נולד בגבעת–חיים ממש, בחדר החולים הישן בבית ד'; שם קיבל ד"ר אבל את הלידה. ורק לאחר מכן העבירו את אמו רבקה יחד עם התינוק לבית החולים. היה זה בשלהי מלחמת השחרור, בעצם ימי הקרבות לפתיחת הדרך לנגב.

מן הגן זוכרים את ישראל כילד חביב ושקט, אפילו בזמן מחלה לא ידע להציק. סגור ושקט היה גם בבית הספר, ביחוד כלפי מבוגרים. חבריו לכיתה זוכרים אותו אחרת. בכיתות הגבוהות היה ריאליסט מובהק, מתמטיקה ואלקטרוניקה באו לו בקלות, אך עם זאת לא נטש את עבודתו החקלאית. מכיתה ט' התקשר למטע ועבד בו במידה הולכת וגדלה של מקצועיות ואחריות עד עצם חופשתו האחרונה.

עבד ללא חשבון של שעות וימים. במידה רבה היה עובד בלילות ובשבתות. העבודות שהיה מבצע היו ללא דופי, כאשר היה מכסח, לא נשאר עשב בחלקה; כאשר היה מעביר קו צינורות בהשקאה היה הקו ישר כסרגל. רק בדבר אחד לא הקפיד: תמיד הצטרכו להזכיר לו לקחת קצת פרי הביתה, גם זה לא תמיד עזר.

בתקופת היותו בצבא, על אף החופשות המעטות שקיבל, היה מרבה להתנדב לעבוד ללא חשבון. את החיבה לספורט ספג מהבית, מכיתה ו' צבר תעודות הישגים בענפי ספורט רבים. ויתר על האקורדיון בו התחיל לנגן והתקדם יפה – אי אפשר להתמסר גם לספורט וגם לנגינה וגם לעמוד בכל דרישות בית הספר. לפני שמלאו לו 16 שנה מת אביו צבי, במגרש הכדורסל, האהוב כל כך על שניהם, ועליו היה מוטל למלא כבן וכאח גם את מקום האב. יחד עם זאת המשיך בחייו המלאים, בביה"ס, בספורט כמדריך, כחייל ביחידה קרבית. במלחמת ששת הימים לחם בגזרה הצפונית של חזית ירושלים. חדשים רבים בשדה, בקורסים, באימונים – בפעולה לביעור ריכוזי חבלנים בכראמה, מזרחה ליריחו, נהרג מפגיעת פגז.

מתוך ספורי חברים וחברים מהיחידה

ישראל היה מהמצטיינים בחיילי היחידה, הרוח החיה במחלקתו. ג'ינג'י, חייכן, טוב לב, בדחן, ספורטאי מעולה. מרושל במקצת, מקלען, רע מצויין ומבין הכל. יצר הרפתקנות היה נסוך בו, כשהיה פורץ היינו ממש מתלהבים מהרעיונות והביצועים שלו. תמיד כששיחקנו בכדורגל והיו רבים אם זה גול או לא גול, היה הוא אומר: בטח ! ואז כולם היו יודעים שזה נכון. אצלו לא היו ויכוחים – בטח, וגמרנו.

המוני, המוני הפרחים הגדלים וצומחים – יספרו, יזכירו, לא יתנו לשכוח את ישראל אשר צמח ופרח כמוהם עד לאביב.

מתוך מכתבים

איני יודע היכן היית בתקופת המלחמה, ואיני יכול לספר לך איפה הייתי והיכן אני נמצא כעת לאחר הניצחון. דבר אחד אני מאמין והוא שנתת את ידך לניצחון. פשוט היתה לי הזדמנות חד–פעמית לטלפן, ניצלתי את זה עד תום והיה נעים מאוד להתקשר עם אמי ולהרגיע אותה קצת וסתם ככה לדבר בטלפון. (פעם ראשונה שאני מטלפן). שמחתי מאוד להיות סו"ס שבת ארוכה בבית. היה נעים מאוד להחליף חוויות מתקופת המלחמה עם החבריה וכן להיות שוב בבית ולהרגיש על בשרי את השמחה הכנה של החברים על כל חייל ששב הביתה.

פולק צבי

16.5.1964 – 25.12.1926

צבי, בטרם מלאו לו 38 שנה, טרם הספיק ליהנות מפירות מעשיו והישגיו בחיי החברה והמשק, הוא מת באמצע הדרך...

כבר מגיל 9 היה ילד פעיל במשחקים, במקהלת בית הכנסת, בשכבה הצעירה של ילדי הקהילה שבפרבר בודפשט. ילד שקט, צנוע, לא תקיף, לא נדחק אך גם לא מתרחק. תמיד בתוך החבורה, לא מתבלט אך גם לא נחבא . משתלב יפה והכל מקבל ברוח טובה, אפילו את שם החיבה שמדביקים לו "ג'ינג'י". בגיל 14 למד כשוליה בענף המתכת.

באביב 1944 נלקח למחנה כפיה, התחיל הפנוי וגם הוא צעד במצעד המוות, אפסו כוחותיו חלה, המשיך ללכת. בדרך פגש את אחותו קלרה ויחד שוחררו ע"י הצבא האמריקאי. חזרו להונגריה וצבי נכנס להכשרה חקלאית של תנועת "דרור" בבודפשט.

הגיע ארצה באוניה "הגנה" ולגבעת-חיים. זמן קצר בתנועה – מטען רעיוני מועט. עם הגיעו לקבוץ ניתן לו להעשיר את ידיעותיו, לעצב את השקפת עולמו ותוך זמן קצר כבש לו עמדה חשובה במערכת העבודה, עבד בנהגות ובמוסך הקואופרטיב.

עם פרוץ מלחמת השחרור התגייס לצ.ה.ל. ולקח חלק במלחמת הקוממיות. הוא היה אחד החברים הצעירים שעלו בסולם התפקידים שלב אחר שלב, במתינות ובביטחון. התחיל בסידור עבודה, המשיך בתור רכז קניות, יצא לסמינר העבודה בעין־ חרוד, קבל על עצמו את תפקיד הגזבר אחרי ספקות ולבטים. בזמן החופשי עסק בספורט – כי עוד בימי הילדות התרוצץ אחרי הכדור. על הספורט לא ויתר עד הרגע האחרון. בשבת, חופשי מהעבודה המייגעת את המח, הלך להוציא את מרצו במשחק כדור-סל. פתאום צנח ולא קם עוד. נפטר מהתקף לב. השאיר אחריו את אשתו רבקה, בן ישראל שנפל בפעולת כרמה ב- 21.3.1968, בת יהודית. משפחה בארץ. מגרש הטניס נקרא ע"ש צבי פולק ז"ל.

מדברי חברים

רק בחיי שיתוף וקבוץ יכול אדם כמוהו להגיע לסיפוק מלא בחייו. התכונות שנתברך בהן: יושר, פשטות, תבונה שקטה, להן קרקע פורייה בחיי קבוץ. נחוצה היתה הדחיפה והאפשרות שניתנה לצבי ללמוד ולהשיג מה שלא ניתן לו בנערותו. הוא הצדיק את האמון שהחברה נתנה בו – היה בעל תפקיד למופת. בשנים האחרונות הצליח גם לסגל לעצמו את הביטוי וההופעה החופשית שהם צורך חיוני לבעל תפקיד, למען יבינוהו כראוי. הישגים אלו באו לו בנקל. לא חסרו מעצורים שהיה צורך להשתחרר מהם. את יחסו החם למשפחתו אפשר היה להרגיש בכל רגע; בכל הזדמנות ולו הקטנה ביותר, היה צבי קופץ הביתה. היה נראה שמדי פעם קשתה עליו הפרידה מאד מחיי המשפחה והשיבה לסמינר. לא פעם היה אומר לי דרך הלצה "מה אתה יודע מזה ילדים?" צבי אהב את הקבוץ, את המשק, את החברה אהבה עמוקה, הוא הזדהה הזדהות מלאה עם דרך חיים זו שבחר. איש חצוי, לא שלם עם עצמו, לא היה יכול לעבוד בחריצות כזאת ובמסירות כפי שהוא עשה זאת. ידע לחשוב – כשהיה מדבר היו דבריו שקולים ובעלי ערך.

פולק רבקה

27.03.2009 – 12.11.1924

אמא יקרה שלי,

אפילו בשביל למות סבלת! כמה שסבלת! והשקט שאחרי היה נורא.
החיים זימנו לך שואה אחרי שואה, ואת בכל כוחך, חכמתך ונועם דרכך שרדת אותם.
כנערה נלקחת לאושוויץ, ועברת שם את כל הגהינום הנורא ואותה זריקה מסתורית שלא הפסיקה למרר לך את החיים. ואחרי, הכרת את אבא, שכל-כך, כל-כך אהב אותך, והיינו משפחה קטנה – שלושה ג'ינג'ים ושחורה אחת, ואת היית הכי יפה. אבא דאג לך ופינק אותך, בשבילו היית מלכה!
אבל זה היה קצר מדי, ופתאום הוא מת לנו! ונשארת לבד לגדל אותנו, וכל-כך שמרת עלינו שלא יעליבו אותנו, שלא יחסר לנו כלום, שנדע לשמור אחד על השני. וכמה שהיית גאה בנו שאף פעם, אף פעם לא רבנו.
וכשקצת התאוששת מאהובך שהלך, גם בנך היקר מכל, ישראל שלנו, נלקח ממך ועברו רק ארבע שנים מאז שאבא הלך.
וזאת היתה השואה השנייה שלך, קשה שבעתיים. ואספת כל טיפה של כוח בשביל להיות בשבילי, וכל-כך, כל-כך היית מאושרת בחמשת נכדייך היפים והיקרים וכל-כך אהבת אותם, והם כל אחד בדרכו המיוחדת החזיר לך את אהבתו!
ועכשיו, חמישה ימים אחרי האזכרה לישראל, הסבל הנורא הכריע אותך.
ועכשיו, ארבעים ואחת שנה אחרי, כשכל אותן שנים היינו רק את ואני, אני ואת, את נפגשת עם אבא וישראל שמחכים לך, צדיקה. עם כל האהבה והחום שידעו לתת בחייהם, יהיה לך טוב שם אמא. שוב יאהבו, ויפנקו וידאגו לך.
אבל אמא, אל תשכחי להגיד לאבא ולישראל ששם, מלמעלה, אתם צריכים שלושתכם לשמור עלי כי עכשיו אני נשארתי לבד ועדיין גם אני רק ילדה.
כל-כך אוהבת אותך,

יודינקו שלך

סבתא יקרה

אין צורך לתאר את כל מה שעשית בשבילנו.
תמיד היית שם,
אם זה שוקולד בשבילי
או מחשב בשביל גלעד –
גם אם רדפת אחרינו עם מטאטא
כי עשינו בלגן.
ועכשיו נשאר רק חלל גדול
שאיש לא יוכל למלא.
אוהבים אותך מכל הלב!

יואב והאחים

פומרנץ הילדה

13.05.2001 – 18.12.1913

הילדה נולדה בשנת 1913, בבודפשט, בירת הונגריה. היא הייתה בת יחידה לאב יליד הונגריה ולאם ילידת ליטא, בת לשושלת רבנים ידועה. כילדים ידענו שחתונת הוריה הייתה אירוע מיוחד היות ואמה ואחותה נשאו לאביה ולאחיו.
במלחמת העולם הראשונה שרת האב בצבא האוסטר הונגרי. האם והבת עברו להולנד, שם גרו קרובי משפחתה של האם. לאחר המלחמה הצטרף האב למשפחה בהולנד. היה זה בית ציוני דתי, דובר גרמנית. כשהיתה הילדה בת שמונה עברה המשפחה לאנטוורפן שבבלגיה. כאן סיימה את הגימנסיה, במגמת שפות עתיקות. יחסה של האוכלוסייה הבלגית ליהודים היה טוב. כך למשל, מותר היה לתלמידים יהודים לא ללכת לבית הספר בשבתות ובחגים היהודיים.
לאחר הגימנסיה התחילה הילדה את לימודיה באוניברסיטה בבריסל. היא סיימה את לימודי התואר הראשון בפילולוגיה ובפילוסופיה והמשיכה בלימודי דוקטורט בפילוסופיה ולוגיקה. נושא העבודה עסק בצד התיאורטי של עבודת המחשב. היא סיימה את לימודי הדוקטורט ערב מלחמת העולם השנייה ב–1939. ב–10 במאי 1940 פלשו הגרמנים לבלגיה. כיוון שאמה של הילדה הייתה משותקת ונעזרה בכיסא גלגלים, החליטה המשפחה לא לברוח. באוקטובר 1942 אסרו הגרמנים את הוריה של הילדה. הם נשלחו למחנות ונספו באושוויץ.
הילדה ירדה למחתרת והשתמשה בתעודות מזויפות כדי לנוע ממקום למקום. עיקר תפקידה בארגון המחתרת היה השגת תעודות מזויפות ליהודים שהסתתרו וחלוקת אמצעי קיום, כמו תרופות ודברים חיוניים. ב– 1944 שוחררה בלגיה על–ידי בעלות הברית. הילדה הקימה את סניף עליית הנוער בבריסל. היא טיפלה בנערים שהוסתרו במהלך הכיבוש הנאצי, עסקה בארגון הנוער, בהכשרות ובהכנה לעלייה.
לאורך כל השנים נמנעה אימא מלספר על חוויות המלחמה ועל בני המשפחה שנספו, משום שלא יכלה לעמוד בזה. ידענו שאסור לשאול אותה שאלות על עברה. פירורי המידע שנאספו הם על סמך ראיון שעשתה עם עליזה גור לפני כ־15 שנה ובראיון שערך לה חנן כהן לפני 12 שנה. יותר לא הוסיפה לדבר על התקופה. נשארה הידיעה שבכתה בכי חרישי בלילות וצרור תמונות של אהובי נפשה, ללא שם וסיפור.
הטיפול בהכשרות היה הרקע להכרות עם שמואל, חייל בבריגדה היהודית, שלאחר המלחמה עסק בחיפוש יהודים ששרדו והבאתם למחנות מעבר מיוחדים, כדי להעלותם ארצה. ב־1946 חזר שמואל לארץ ישראל, יחד עם שאר חיילי הבריגדה והילדה נשארה באירופה. בעזרתו של וניה, אחיו של שמואל, קיבלה הילדה ויזה מזויפת לארץ ישראל ועלתה, תוך ניצול הדרכון הבלגי שהיה ברשותה, והצטרפה לשמואל. הם הקימו תא משפחתי בקיבוץ אשדות יעקב, שם עסקה הילדה בהוראה. כמו כן היא הכינה חומר הסברה בצרפתית עבור הוועד הפועל של ההסתדרות. באשדות יעקב חוו הילדה ושמואל אח הפילוג שחל בתנועת "הקיבוץ המאוחד", כאשר פוליטית כל אחד מהם היה בצד אחר של המתרס.
חוויות הפילוג גרמו להילדה בסופו של דבר להתנתקות פוליטית ארוכת שנים. עקב בעיות בריאות ואקלים

קשה עברה המשפחה לגבעת חיים מאוחד. הילדה נסעה לבלגיה כדי לעזור בעלייתו של דודה אברהם רוזנר, שנשאר כמעט יחיד ממשפחתה. בשנת 1955, משסירב קיבוץ גבעת חיים לאפשר לשמואל לימודים בטכניון, החליטה המשפחה לעזוב את קיבוץ גבעת חיים על-מנת לממש את רצונו ללמוד, ועברה לגור בקיבוץ בית אורן, בסטטוס של שכירים. הילדה עבדה כמורה ושמואל למד בטכניון.
לאחר סיום לימודיו של שמואל, בשנת 1960 פנה מזכיר גבעת חיים, יריב בן אהרון, למשפחה בבקשה לחזור לקיבוץ והמשפחה נענתה לכך.
הילדה עסקה בהוראה ובחינוך בקיבוץ. בשנת 1967, עם הקמת אוניברסיטת באר שבע, הילדה הצטרפה לסגל ההוראה. במשך קרוב לעשרים שנה, עד ליציאתה לפנסיה, היא מילאה שורה של תפקידים באוניברסיטה. בין היתר שימשה כראש החוג לספרות צרפתית וספרות השוואתית. במהלך שנים אלה יצאה פעמיים לשנת שבתון למטרות מחקר, כאשר שמואל, אשר התלווה אליה, הרחיב את ידיעותיו בטכנולוגיית המזון. שנים אלו היו יפות ומאושרות עבורם.
פטירתו הפתאומית של שמואל בשנת 1986 היתה עבורה משבר גדול. מאותו רגע מצבה הבריאותי החל להידרדר והיא חלתה במחלת השכחה. על הילדה, אשר הקדישה את רוב שנות חייה לפיתוח הכישורים האינטלקטואלים שלה והעניקה מידיעותיה לאחרים, נגזר לחלות במחלה אשר הרסה בצורה איטית ואכזרית את תפקודי מוחה. קשה היה לחזות בהידרדרות מצבה והנחמה היחידה הייתה המחשבה שלפחות היא איננה מודעת למצבה.
לאורך רוב שנות מחלתה הארוכה שהתה בבית שקמה, בטיפולם המסור והאוהב של הצוות. קשר מיוחד נרקם בין הילדה לבין דיקי אשר ידעה לדבר בשפת ילדותה של הילדה ולהבין אותה גם ללא מילים.
בשבת האחרונה מצאת את מנוחתך.

אוהבים אותך, יהי זכרך ברוך.

המשפחה

פומרנץ שמואל

8.11.1986 – 10.3.1912

שמואל נולד בוורשה בשנת 1912. אביו, טוביה פומרנץ ניהל חוה חקלאית, שם בילו שלושה בניו מרדכי, שמואל וויניה(זאב הדרי) את ראשית נעוריהם. מורה פרטי לימד את הילדים בחוה. מאוחר יותר למד שמואל בגימנסיה עברית בביאליסטוק; שם התקשר לתנועת הנוער היהודית. אחרי תקופת הכשרה ניצל שמואל את קיום המכביה ועלה ארצה.

בארץ נצטרף שמואל בראשונה לקיבוץ רמת רחל, אך מאחר ששאף לעבודה חקלאית, עבר לאשדות־ יעקב.

ב־1942 התגייס לצבא הבריטי, לבריגדה ועם תום המלחמה טיפל בפליטים היהודים ובתנועת הנוער במערב אירופה ובבלקנים.

הילדה, אותה הכיר באירופה הצטרפה אליו באשדות יעקב. ב־1952 עברה המשפחה לגבעת חיים.

באותו הזמן התעוררה בשמואל השאיפה ללימודים גבוהים. הוא יצא עם משפחתו מן הקיבוץ והתמסר ללימודי כימיה, בעיקר כימיה של המזון. כאשר חזר לגבעת חיים מצא את מקומו בבית החרושת "גת". בגת עבד במעבדה. שם התחילה, עם הצטרפותו לעבודה, אווירה חדשה. יוזמה רבה ומחשבה השקיע שמואל בעבודתו והיו לו הצלחות רבות בפיתוח מוצרים חדשים. כבר בשנים הראשונות היה מארגן חוגים ללימוד כימיה של מזון. עבודה ולימוד הפכו קשורים זה בזה והיה חשוב, שיש את מי לשאול כאשר נושאו לא היה ברור ליתר החברים.

עובדי המעבדה הפכו לצוות גם מבחינה חברתית ושמואל היה בו שותף מלא. נזכור בחיבה את שמואל החבר ובתודה את שמואל המורה.

פוקס לואיזה

18.2.1964 – 22.4.1886

פוקס קרל

7.11.1966 – 5.10.1886

לואיזה נולדה בעיירה צ׳כית קטנה ראוד־ניצה, לא הרחק מפרג, להורים שומרי מסורת. בגיל 20 נישאה ונולדו להם שני ילדים, המשפחה עברה לליטמריץ, ואחרי 15 שנות נישואין, נפרדו והאם נישאה פעם שניה לקרל פוקס. הילדים נשארו אצל האב, שמרו על קשרים עם האם ובקרו אצלה בקביעות.

בזמן פלישת הפשיסטים לצ׳כיה, האם עם בעלה קרל היו בחופשת טיול בג׳נבה, שם התגוררו 4 שנים עד שהשיגו רישיון כניסה לארה״ב. השתקעו בניו־יורק מ – 1942 עד 1954 . מצבם הכלכלי לא היה טוב. קרל בעלה הועבר לפנסיה, דמי קופת תגמולים לא הספיקו והאם עזרה כמבשלת בבתים פרטיים. התגעגעה מאד לילדיה בישראל ולנכדיה שעוד לא הכרתם. בשנת 1953 בקרה האם אצל משפחתה וילדיה בארץ ושהתה פה כמה חדשים. חזרה לארה״ב עם החלטה נחושה, שהיא ובעלה חייבים תוך זמן קצר לבוא לישראל. לא היה לה קל להסתגל לחיי הקיבוץ אבל ההרגשה לחיות יחד עם משפחתה גברה על הכל. היא ידעה לקרב אנשים, ליצור קשרים חברתיים, וכל השנים היתה מוקפת באנשים אהובים עליה וידידים רבים. סבלה בזמן האחרון מבריאות לקויה, נפטרה ב – 18.2.1964 בגיל 78.

קרל נולד בליטמריץ, צ׳כיה להורים מתבוללים שרשמו את ילדיהם כחסרי דת והם עצמם לא נרשמו בקהילה היהודית. שני אחיו ואחותו התחתנו עם נוצרים וחיו כלא יהודים בגרמניה ובאוסטריה. הוא היחידי ראה את עצמו כיהודי לא מבחינה דתית אלא לאומית. בגיל 40 התחתן עם אמי, היה לו בית חרושת למכשירים חשמליים ומצבו הכלכלי היה טוב. בארה״ב עבד בחברה מסחרית, אתה היה בקשרים עוד מצ׳כיה. כשהגיע לגיל 65 נאלץ לצאת לגימלאות ועבד חלקית כסוכן – נוסע. הכנסתם היתה קטנה, קרובי משפחה בארה״ב לא היו להם, המשפחה בישראל השפיעה עליהם שיעברו ארצה. למרות ההיסוסים של קרל שלא היה לו נעים לחיות על חשבון הילדים של אשתו, הסכים סוף סוף לעלות ארצה. ב – 1954 עלו ארצה ומצאו את ביתם במשקנו. קרל מסיבות בריאות וגיל לא יכול היה לעבוד עבודה ממשית – אך ביקש להיות מועיל במשק, תוך ניצול התחביב שלו – צילום. בתקופה ההיא, תקופה ה״צנע״, הצילום טרם היה נפוץ בין חברי המשק, למעטים היו מצלמות. הוא צילם בשמחה הורים וילדים. אהב ילדים והיתה לו סבלנות אליהם להפליא.

במשפחת לואיזה מצא מהר את מקומו. הכל אהבו אותו ורכשו לו כבוד. מספר חברים ביקרו אצלו באופן קבוע גם בדירתו. כאשר נפטרה האם הרגיש עצמו בודד ואז התקשר יותר למשפחה כסבא אהוב על כולנו. בשנים האחרונות היה חולה מאוד, השתדל לא להכביד ולא לדרוש יותר מדי.

פורמן הינדה

21.2.1965 – 14.5.1881

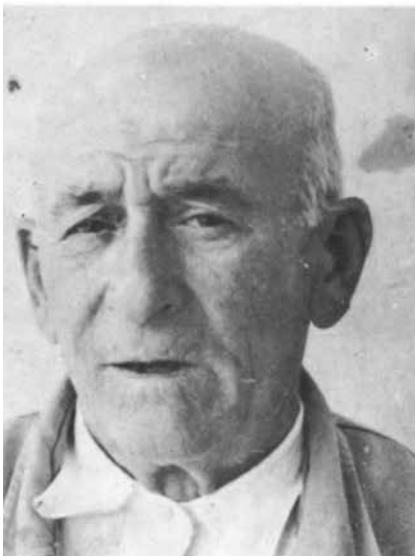

פורמן יוסף

26.1.1949 – 18.8.1873

יוסף והינדה נולדו בצ'רנוביץ, ביתם היה בית ציוני. חופשיים בדעותיהם, אך נהגו לכבד מסורת מטעמים לאומיים וחברתיים.
גידלו שישה ילדים. האב סוחר, בעל חנות לבדים, והאם עזרה על ידו בפרנסה, בתפירה.
הילדים, בזה אחר זה, עלו ארצה. ב – 1935 החליטו גם הם לעלות עם בן הזקונים, אליעזר, בגיל 10 אז. נקלטו במשק וחיו כזוג "הורים" מהראשונים בקבוץ, הבן למד בבית הספר, יצא להכשרה לעין-גב, כיום חבר במשק רמת-יוחנן.
האב עבד כמחסנאי במשק ובבית חרושת, חרוץ, קשר קשרים עם חברים והורים בקבוץ, ישר לב, עמל כל חייו.
האם עבדה במתפרה ובמחסן הבגדים, תמיד עם סרט המטר על הצוואר, סיכות בדש הבגד ופעילה בעבודתה כתופרת. שמחה על תרומתה בעבודה, רבת מרץ והומור עממי יהודי, הטיבה לספר. זיכרונות מימי נעוריה.
יוסף חי אתנו 14 שנה, שנות חייו האחרונות – ייסורים ומכאובים. נפטר ב – כ"ה טבת תש"ט. בן 76 היה במותו.
הינדה האם חיתה אחריו עוד 16 שנה – 30 שנה היתה במשקנו. נפטרה בשיבה טובה ב – כ' אדר תשכ"ה, בת 84 היתה במותה.

פטקי אריה

16.09.2003 – 21.09.1921

אבא, סבא של כולנו. במקום לחגוג את יום הולדתך 82 אנו, ילדיך, נכדיך, הנינה, המשפחה, חברים מהקיבוץ, מעבודתך בעבר, התאספנו כדי ללוות אותך בדרכך האחרונה אל מקום מנוחתך באדמת הקיבוץ, שאותו לא עזבת עד רגעיך האחרונים ולמענו הקדשת חלק נכבד משנותיך.
במהלך השנים, בעזרת המשפחה, החברים והחברות, אתה אבא, מהדור שנשא על כתפיו מעמסה כבדה מנשוא, מעמסה שאנחנו הילדים ובוודאי הנכדים לא יכולים לשער עד כמה כבדה היא היתה ואולי גם ברגעיך האחרונים המשיכה להכביד עליך. בבית נמנענו מלדבר על השואה. לא דיברתם בשפה זרה –הונגרית– וכך אופיין הבית. שפה עברית רהוטה בארץ ישראל ומעל לכל אתה, שתרמת לחברה ולקיבוץ בכל תפקיד שניתן, עם שעות עבודה רבות שגזלו מאתנו הילדים את השעות המועטות שהיו לילדים עם הוריהם באותם ימים של החינוך המשותף.
אבא, בדרכך אל שנת 82 של חייך עברת תחנות רבות, בהן הטבעת את חותמך והשארת טביעות רגל ויד בכל מקום.
היית קשוח והסובבים אותך לא תמיד הבינו את הסיבה, אבל בתוכך, לאחר קילוף המעטפת החיצונית היה לב של זהב מלא אהבה רוך והבנה.
אותה סביבה שלא הבינה את קשיחותך. אני מאמין שבסוף הבינו כשראו את התוצאות שיצאו מתחת ידך ומוחך החריף.
היום, כאשר אני ניצב פה עוברות מול עיני השנים שעברנו ביחד ולחוד. נכון, היו שנים, ימים ושעות קשות בחיינו, שבה המשפחה לא היתה בקו הבריאות ומותה של אמא לפני 33 שנה הותיר אותנו ובמיוחד אותך עם עצב וחוסר כבד. אתה אבא הצלחת לשמור על בריאותך לאורך הרבה מאוד שנים עד שהמחלה הנוראית מכל השתלטה גם עליך וגדעה את פתיל חייך שהיה יכול להמשך עוד כמה שנים.
עד רגעיך האחרונים אבא התפעמנו מחדות המחשבה והניסוח. היית אחרון הגברים ההונגרים מכל הקבוצה ההונגרית המפוארת בקיבוץ.
אבא, האנשים שבאו להיפרד ממך, לחלוק לך כבוד אחרון לא סתם עומדים פה יחד אתנו, משפחתך. הם זוכרים מה היית ומי היית עד רגעיך האחרונים. נשארנו חסרים, ללא אמא וללא אבא – סבא.
אבא יקר, נזכור אותך כולנו עד ימינו האחרונים. תנוח על משכבך בסמוך לאשה שאהבת.

נמרוד

פטקי מרים

21.11.1970 – 14.12.1924

מרים נולדה בבודפסט – פרוור גדול של בודפשט למשפחת פועלים, שומרת מסורת. אביה נפטר לפני המלחמה והאם נשארה עם שתי בנות ובן קטן. פרנסת המשפחה הוטלה על האם ועל מרים בת ה – 16 , שהתחילה לעבוד בבית חרושת. גורלה לא שפר עליה, אך יופייה, שמחת החיים שהיתה בה תמיד – הפגישה אותה עם הרבה צעירים. וכך בגיל 16 הכירה את אריה שדאג לה למקום עבודה. העבודה אצלה לא רק אמצעי לפרנס את המשפחה היתה, כי אם ערך בפני עצמו. עד השנה האחרונה כשכוחותיה לא עמדו לה כבר, לא ויתרה על גיוסים לעבודה במטע. מאושרת היתה שיכלה לקום עם המשכימים, עם שחר, לדבריה היו אלה השעות היפות ביותר. בימי המלחמה נישאה לאריה בחיפזון, על מנת להינצל ממחנה ריכוז, – כך חשבו – אך שקר דיברו. הנישואים לא עמדו לה; ביחד עם 15 אלף יהודים, ביניהם כל משפחתה נלקחו לאושוויץ.
רצון החיים העז עמד לה, וניצלה. התחילו הנדודים דרך ארצות שונות. מגופה הצמוק נשארה רוח איתנה, נאמנה למשפחתה ולדרכה, בחרה בדרך עליה, יצאה להכשרת "דרור עובד". קשה היתה הדרך – דרך חתחתים, נדודים באנית המעפילים "הגנה", מעצר במחנה עתלית עד הגיעה לקבוץ שדה – נחום. ההסתגלות לחיי הקיבוץ היתה קשה – החברה התפוררה, היא הגיעה עם עוד 7 חברים לקיבוצנו גבעת–חיים ופה מצאה את ביתה. צעירה, עליזה, תוססת, אם לילדה קטנה ומאושרת במשפחה, במו ידיה בנתה קן טוב וחם.
עשר שנים עבדה בטיפול תינוקות עד שחלתה, המשיכה כמטפלת בנוער, התגלתה כמדריכה מסורה, בעלת הבנה לנפש החניך ולבעיותיו בחברה, ובבעיות משפחתו. מחלת כליות קשה כרסמה בה במשך שנים, אך לא ויתרה, וכל עוד יכלה התמידה בעבודה במחסן ילדים.
הניחה בעל אריה, בת יהודית, בן נמרוד ומשפחה בארץ.

מדברי חברים בחוברת

"מסיבות בחדרה – חוויה בלתי נשכחת, בשירתה הערבה, ואוצר השירים שלה הבלתי נדלה, מרים היתה אהובה ומקובלת, התמצאה בנגינה, ריקוד ואופרה. התגלמות של אהבת החיים. מחשבה מעמיקה וגישה אובייקטיבית לדברים.
בעבודתנו המשותפת בנוער שררה בינינו הרמוניה מלאה. חברה נאמנה, את העבודה בחינוך עשתה ברגש ובמסירות. לא נפרדה מהחניכים עד שנעשה שקט בבית, מאוחר בלילה".

פטרקובסקי איתן

28.11.2012 – 11.08.1934

איתן נולד בשנת 1934 בקבוצת כנרת לאמא תמר ולאבא שולקה פטרקובסקי. בגיל תשע הוא הגיע עם אמו תמר לגבעת חיים.
בהיותו בן 17, התפלגה גבעת חיים לשני קיבוצים. אמו תמר עברה לגבעת חיים איחוד ואיתן נשאר עם החברים במאוחד. ב – 1952 התגייס לצבא לפלוגת סיור שהיתה המשך ישיר ל"שועלי שמשון".
עם תום הצבא עבד בפלחה. בשנים אלו גבעת חיים עיבדה שטחים של קיבוצים אחרים בנגב. איתן, כמו גם חברים נוספים ירדו לעזור.
ב – 1959 גבעת חיים מאמצת את קיבוץ יד חנה, ואיתן נשלח לשם כרכז המשק. כשחזר מיד חנה עבד ברפת ולאחר מכן כמרכז משק. הוא עבד בגת כאחראי על גידול וקטיף התירס. גם בעבודה זו הוא נסע ברחבי הארץ.
בסוף שנות השבעים גבעת חיים מאמצת את ייט"ב . חברים רבים מתגייסים למשימה ואיתן ביניהם. איתן הקים את ענפי החקלאות של ייט"ב.
הוא חזר לגת, ועסק בנטיעת פרדסים וחלוקת קליפות הדרים לרפתות בקיבוצים. בשנות השמונים עבד כמדריך חקלאי בארגון עובדי הפלחה.
שנות התשעים – חזרה לקיבוץ ועבודה כתברואן. גם בעבודה זו, כמו בכל עבודותיו, הוא ניצל את היצירתיות ובנה מלכודות לזבובים "תוצרת איתן פטרקובסקי". איתן היה אחראי על ההשקיה בפרדס, ולאחר מכן עבד עם גדי בהודיה. בשנים האחרונות התנדב לעבודה במשק חי בבי"ס יובלים.
מאד אהב את הילדים ואת החיות. כשחלה, הארנבות חלו איתו. נהנה מכל עבודה שעבד בה ויצק בה תוכן משלו. הוא לא בחל בשום דבר, מלנקות את הביבים ועד לטפל במחשב של הפרדס.
לאורך כל השנים היה הבובטרון מרכז לבניית פטנטים, זיקוק אלכוהול, בניית מלכודות לזבובים, עזרה להונזו בפתירת בעיות עם הבובות.....
חקלאי בכל מאודו ונשמתו, התעניין בכל נושא וידע כמעט כל דבר. ואם לא ידע – בדק באינטרנט.
איש מיוחד ואהוב.

יהי זכרו ברוך.

פטרקובסקי עירית

18.09.2023 – 28.03.1939

אמא נולדה להונזו וליהודית בשנת 1939. היא תמיד אמרה שהיא לא מבינה איך קראו לה עירית, כי עברית הם לא ידעו. כשהיתה בת שלוש בערך, אמה יהודית נפטרה ממחלה, הונזו התחתן עם רות לאחר שאמא אמרה לו שהיא בעד.

בבית הספר היא היתה בכיתה עם חנה ועדה ושרה ויהודה ואיילה וישראל יבניאלי ואסתר גבע ודב קורן. הכיתה היתה חלק ממנה והיא חלק מהכיתה. אחרי שאבא שלנו נפטר אסתר גבע, בת כיתה, הזמינה את אמא לארוחות בוקר אצלה בבית כל יום שני בבוקר. חנהל'ה שכנה ועם עדה אמא למדה באפעל. קשר לכל החיים. והם נשארו נאמנים לה ובאו לבקרה גם בבית שקמה.

אבא שלנו איתן ואמא עירית גדלו יחד בגבעת חיים ולמרות זאת הם כאילו נפגשו מחדש ב"יד חנה", שניהם עשו שנת שירות ביד חנה, קיבוץ שגבעת חיים אימצה.
אבא היה מרכז משק ואמא בשנת שירות אחרי צבא. מ"יד חנה" הם חזרו לקיבוץ כזוג ולאחר כשנה התחתנו. אמא תמיד ציינה שהם היו הראשונים שהתחתנו בבריכה. והונזו הכין למפיונים כל הדרך לבריכה. יחד הביאו אותנו ארבעתנו לעולם: רותם, רונן, ארז וענבר.

אמא עבדה בצעירותה בלול התרנגולות שהיה פה, בוורדים, היתה מרכזת בניין, בלימת, עזרה בהקמת האספטי בגת ובהשכרת דירות. לאחר מכן היא חידשה את הארכיון.
במהלך חייה בתפקידיה השונים אמא הצליחה לעזור ללא מעט אנשים, והיתה גאה על כך מאוד.
כשהיתה מזכירה עזרה לאנשים כמיטב יכולתה, בעבודה בהשכרת דירות עזרה להחזיר בנים הביתה.

כשרונן התחתן עם ג'ונקו אמא אמרה שהיא עוד בת שלה, ואכן כך היה, בעצם היו לאמא חמישה ילדים. אנחנו וג'ונקו. תמיד היא אמרה "אין כמו ג'ונקו" וצדקה.

קשה לתאר בכמה מילים אופי ודמות של בן אדם. בצעירותה היתה קשוחה כמו סלע, מהקיבוצניקים האלו שלא מראים רגשות גם ברגעים הכי קשים. לאחר לכתו של אבא שלנו משהו בה השתנה והתרכך. היא אמרה לאנשים שהיא אוהבת אותם, היא לא הפסיקה לדבר על כמה המשפחה חשובה לה, הילדים והנכדים והיתה גאה על הקשר הטוב בינינו.

לפני כשנה מצבה התדרדר והיא נכנסה לבית שקמה. בבית שקמה היא התאוששה, קיווינו שיש לנו עוד זמן איתה.

אמא, הלכת לעולמך בשלווה גדולה בלי להעיק ובלי להטריח בדיוק כמו שתמיד אמרת, שאת לא רוצה להקשות. אנחנו מבקשים להודות לכל החברות והחברים שבאו לבקר את אמא בבית שקמה, אין דבר ששימח אותה יותר הביקורים האלו. אתם הייתם הקשר שלה לעולם ולקיבוץ אותו כל כך אהבה.
עוד אנחנו מבקשים להודות לצוות בית שקמה, עובדים מסורים שמיטיבים עם דיירי הבית.
מכל משפחת פטרקובסקי

אמא, כל כך אהבת את המלה אמא.
היית גאה להיות אמא, ראית באימהות מתנה, מהות.
היום, בעצב אנחנו נפרדים, בעצם לא. תמיד נישא אותך בלב.
יהיו שם זיכרון, אהבה מורשת וגם כאב.
אהבת את גבעת חיים, ממש קשרת לה הילה.
בה הקמתם אבא ואת קן חם לגוזלים. שתי בנות ושני בנים.
הבית היה מקום של חום, ביטחון, משפחה.
ניתן למצוא בגינה רמזים למי שהיית. נטועה, עם שורשים חזקים, ציונית ושורשית.
אמא, במבט לאחור נראה שחיבבת מבצעים.
שיקום הוורדים אחרי הסופה, הקמת התכנון בלימת, חיפוש כיוון חדש והקמת מחלקה בגת.
לימודים באפעל, מזכירת הקיבוץ, אישה ראשונה בענף הבניין.
ייסוד ענף השכרת הדירות כמובן.
בצד עבודה ומילוי התפקיד, נודה ונגיד
ידענו שאת נמצאת שם עבורנו תמיד.
אוהבים וכבר מתגעגעים.
הילדות, הילדים, הנכדות והנכדים. **ארז**

סבתא עירית חיה חיים שלמים. ארבעה ילדים, שבעה נכדים, אינספור חברים. טיילה ברחבי העולם, חייתה את ההיסטוריה הישראלית והקיבוצית בפרט, לא הפסיקה לחייך ולהתבדח. אהבתי אותך בכל ליבי סבתא. היית לי נביעה בלתי נגמרת. יכולתי לשמוע אותך מדברת שעות ולמרות שהיית בטוחה תמיד שאת משעממת אותי זה אף פעם לא קרה.
אני זוכר איך הייתי בא אליך בשבתות ויושב איתך במרפסת ופשוט שואל כמו ילד: "סבתא מה זה", "סבתא מי היה", "סבתא למה". היית עונה לי באריכות ועם זאת רלוונטיות.
כמה אהבתי אותך ונהניתי מחברתך ועם זאת עולה בי תחושה שלמה, עשית את מסעך בעולם הזה.
הקמת בית לתפארת, הישגים מפה עד יפן מדברים בשבחך ומה שעולה בי זה חיוך ביום הזה.
נוחי על משכבך בשלום, הרווחת את זה.
אהבתי ואוהב תמיד סבתא. **הראל בן אבו**

עירית,
שכנה וחברה... 54 שנים של שכנות וחברות טובה. חיים שלמים של ידידות ועזרה הדדית ושיחות רבות.
"לא הצלחנו" לריב או להסתכסך אפילו פעם אחת... וגם לא ניסינו.
לשתינו היתה אימרה: "עם שכנים לא רבים!"
ואני מבטיחה לך שגם עם רותם לא אצליח להסתכסך.
שתהיה לך מנוחה שלמה. **נעמי משי**

עירית,
שנות חברותנו הרבות עברו עלי היום כמו סרט. 85 שנים של ביחד, גם אם לעיתים לא כולן במקביל.
כרגיל בגילנו נהוג לומר – ישבנו על הסיר ביחד, היינו בפעוטון, בגן ובבית הספר ביחד, לקחנו חלק בפעילות בחטיבת בני הקיבוץ המקומית ביחד, הדרכנו במעברות ביחד. לאחר השירות הצבאי, ביחד עשינו שנת שירות ב"יד חנה". שם נפגשת עם בחיר ליבך, איתן והקמתם משפחה. גם ילדים גידלנו ביחד.
עבדנו מספר שנים בלימת – ביחד. למדנו שנתיים בסמינר באפעל – ביחד. גרנו באותה שכונה ונפגשנו לארוחות שבת בבוקר – ביחד. עירית, היית מאוד מעורה בחיי הקיבוץ. מילאת תפקידים רבים בקיבוץ, ביניהם: ריכוז עבודה (כן, היה פעם תפקיד כזה), מזכירה, ריכוז ענף השכרת דירות, חידוש הארכיון והנגשתו כארכיון חי לכל האירועים בקיבוץ.
בתקופת מחלתך קיבלת את גזירת הגורל מבלי להתאונן ולהתלונן. היית אסירת תודה לצוות הסיעוד על מסירותו, הן בטיפול בך והן בעיסוקים המגוונים שמותאמים ליכולות השונות של כל אחד.
אני נפרדת ממך, גם בשם בני המחזור, בהרגשה שמיצית את חייך בטוב.
יהי זכרך ברוך. **מעדה בארי**

פישהויט יעקב

2.3.1988 – 29.1.1898

חודש לפני מותו חגג יעקב עם כל בני משפחתו הענפה את יום הולדתו ה– 90. הוא זכה לחיים ארוכים ומלאים ונפטר לאחר מחלה, בה סעדו אותו בנאמנות רבה כל בני משפחתו, המונה היום ארבעה דורות.
יעקב נולד בשנת 1898 ברוסיה. משפחתו היתה גדולה – 7 ילדים, 4 אחים ו– 3 אחיות. יעקב היה הילד השני. אביו היה המפרנס היחידי. בגיל צעיר עברה המשפחה לעיר הראשית בקרים ושם עבד אביו בתעשיית קונפקציה כגזרן. יעקב למד בגיל צעיר 8–9 בבית ספר תלמוד – תורה אחר כך עבר לבית ספר רוסי. המצב הכלכלי של המשפחה היה קשה, לכן התחיל יעקב לעבוד כבר בגיל 12–13, אך המשיך ללמוד בגימנסיה ערב. אחרי 4 שנות לימודים בגימנסיה, עבר יעקב לעבודה בבית המרקחת. בתקופה זו חלה אביו ומת בגיל 35 מסרטן. בינתיים עזב אחיו הגדול את המשפחה ויעקב הפך למפרנס היחידי של המשפחה. יעקב היה פעיל באגודה מקצועית אבל באותו הזמן היה גם חבר בתנועה הציונית וחשב על נסיעה לארץ ישראל. הוא הצטרף לתנועת "החלוץ". בשנת 1919 בא יוסף טרומפלדור ואיתו 40 חלוצים לקרים.
יעקב מספר: "כאשר באה הפקודה מגבוה לזוז, עזבתי את המשפחה למרות מצבם. יצאתי מקרים ששם טרם היה משטר קומוניסטי. עליתי בקבוצה מאורגנת דרך קושטא עד יפו, 14 יום באונית משא. נתקבלנו ביפו על ידי נציגי הסוכנות ונסענו ישר לבניין כביש טבריה – צמח. שם היה מחנה עבודה של 400 חלוצים. שם יסדנו את גדוד העבודה ע"ש יוסף טרומפלדור. את המחנה של הגדוד בנינו במגדל. עיבדנו פרוגרמה של הקמת קומונה כללית של פועלי ארץ ישראל והחלטנו על קופה משותפת. מאוחר יותר עברנו במסגרת הגדוד לעבודת בנין מסילת ברזל בראש עין.
בשנת 1921 היו מאורעות. סיימנו את העבודה בראש העין והגדוד עבר לעין חרוד, לרגלי הגלבוע.
אז נוסדה גם תל יוסף. עין חרוד הוקמה עם פרוק הקופה המשותפת, תל יוסף נשארה בגדוד העבודה. בשנת 1925 הצטרפה תל–חי לגדוד העבודה, נסעתי עם עוד שני חברים לתל–חי לעזרה. בתל–חי היינו כ– 60 איש".
את צביה הכיר יעקב בעת טיול ברמת רחל. לאחר שהתקשר איתה עבר הזוג לתל–יוסף. שם נולדו ילדיהם: נמרוד, שרה וזכרי ושני ילדים נוספים שנפטרו. בתל יוסף עבד בשדה, ברפת ובכבוש זיתים.
לאחר הפילוג בקבוץ המאוחד בשנת 1952 הגיע יעקב עם משפחתו לגבעת חיים ופה הכה שורשים. קשה היה ליעקב להינתק מתל–יוסף, שם היו חבריו, והוא היה "ותיק" מהראשונים. אך חוויות הפילוג היו קשות: צעקות, ויכוחים סוערים ואף מכות. ובסוף עברה המשפחה לגבעת חיים.
במשך רב השנים בגבעת חיים עבד בבית חרושת "גת" ובגיל גבוה עסק בחלוקת עיתונים. יעקב הגיע לשיבה טובה ,מוקף בנים, נכדים ונינים.

יהיה זכרו ברוך!

פישהויט צביה

18.3.1994 – 17.10.1908

צביה נולדה בעיר קרמיניץ, למשפחה יהודית לא מסורתית. אביה נפטר בהיותה בת שבועיים ואחיה הבכור היה בן ארבע. אמה פרנסה בכבוד את שני ילדיה. הילדים למדו והתחברו עם הגויים סביבם, ללא זיקה מיוחדת ליהדות או לציונות. אנטישמיות לא הורגשה עדיין בסביבתם הקרובה.

בהיותה נערה הצטרפה צביה, בעקבות אחיה הבכור, לתנועת "החלוץ הצעיר", שם למדה על הציונות והתחילה לחשוב ולפעול למען עלייתה לפלסטינה. גילויי אנטישמיות והתנכלויות ליהודים הצדיקו מחשבות על עלייה ארצה.

בשנת 1929 הצטרפה לקבוצת הכשרה ובשנת 1930 עלתה ארצה ונקלטה בקיבוץ רמת-רחל. ברמת רחל הכירה את יעקב פישהויט ועברה בעקבותיו לקיבוצו - תל-יוסף.

את חיי הקיבוץ אהבה מאוד, גם ברמת רחל וגם בתל יוסף. למרות העבודה הקשה והתנאים הקשים, נהנתה מההשתתפות בבניית חברה חדשה ומחיי החברה הקיבוצית. היא הביאה לתל-יוסף את אמה, אשר חיה בקיבוצה עד שנפטרה.

שני ילדיה הראשונים של צביה נפטרו. בתה הבכורה דרורה, נהרגה בתאונת דרכים בהיותה בת 16 בנה השני יורם, נפטר ממחלה בהיותו בן שנתיים.

בשנת1951, בעקבות הפילוג בתנועה הקיבוצית, באה משפחת פישהויט, עם שלושת ילדיה, נמרוד, שרה וזכרי, לקיבוץ גבעת חיים, כאן חי אחיה של צביה, אברהם גרינברג.

המשפחה נקלטה כאן מהר וטוב. צביה נכנסה לעבודה בבתי ילדים ולאחר מספר מועט של שנים נכנסה לעבודתה במחסן הילדים, בה התמידה עד שנותיה האחרונות.

צביה ידעה ליהנות ממה שהיה לה והסתפקה באפשרויות שסיפק הקיבוץ.

לאחר פטירתו של יעקב נשארה בודדה, חיוניותה ירדה והיא התכנסה יותר בעצמה. גם בריאותה וקשיי הגיל השפיעו עליה. מקור שמחתה היו בני משפחתה הרבים ששמרו על הקשרים איתה, אך היא סבלה מבריאותה הלקויה ולבה לא עמד לה.

פליישון ראובן

29.10.1993 – 01.10.1914

ראובן נולד בעיר סרנה שבפולניה למשפחה מרובת ילדים והיה הצעיר מבין עשרה אחים ואחיות. מיד לאחר לידתו נפטרה אימו ואחותו הגדולה גידלה אותו. בגיל שמונה עשרה הצטרף לקבוצת הכשרה לעליה לארץ ישראל, ובשנת 1937 עלתה הקבוצה לארץ. ראובן הגיע לקיבוץ רמת רחל שבדרום ירושלים. הוא החל לעבוד כסבל במפעלי ים המלח ולאחר מספר שנים שובץ לעבודה ברפת.

בשנת 1939 התחתן ראובן עם מאשה גלזר שגם היא עלתה מפולין. באותם שנים למד נהיגה והפך לנהג המשאית של הקיבוץ. בכל אותן שנים שיחק ראובן כדורגל בקבוצת הפועל ירושלים.

לראובן ומאשה נולדו ארבעה ילדים. דוד ב- 1941, יוסי ב- 1943, הדסה ב- 1946 ואברהם ב – 1948. במלחמת השחרור גויס ראובן להגנה והשתתף בקרבות הקשים להגנה על רמת רחל וירושלים. בתקופה זאת פוצלה המשפחה, הילדים והנשים פונו מהקיבוץ לירושלים, ומאוחר יותר לרעננה. הגברים נשארו להגן על הקיבוץ. לאחר המלחמה החליטו לא לחזור לרמת רחל ועברו עם ילדיהם לגבעת חיים. ראובן החל לעבוד כנהג בעמק חפר ומאשה השתלבה בעבודת המטבח. הם חיו בגבעת חיים עשרים ושתים שנים. במהלכן שיחק ראובן בקבוצת הפועל גבעת חיים והשתתף כנהג מגויס במלחמת סיני ב – 1956.

בשנת 1960 החליטו ראובן ומאשה לעזוב את הקיבוץ ולנסוע לארה"ב ולהצטרף למשפחתם הגדולה בבוסטון. הם לקחו איתם את יוסי, הדסה ואברהם. דוד הבכור סרב לנסוע ונשאר בקיבוץ. בבוסטון החל ראובן לעבוד במפעל לעיבוד בשר ובהמשך במאפיה לעוגות וחלות. מאשה עבדה כתופרת וילונות. במשך עשרים ושתים שנים חיה המשפחה בבוסטון ובשנת 1982 החליטו לשוב ולחיות בישראל. הם הגיעו לארץ כפנסיונרים ונחתו בנתב"ג ביום פרוץ מלחמת לבנון הראשונה.

גרו בנתניה עד יום פטירתם. ראובן נפטר ב- 1993 לאחר שסבל תקופה ארוכה ממחלת הסכרת.

ראובן היה אדם טוב לב, שקט, חייכן שתמיד נכון לעזור לזולת. הוא אהב ילדים ובני נוער. היה איש עבודה מסור ואהב מאד את עבודת הנהגות. ראובן היה ספורטאי מלידה והצטיין מאד כשחקן כדורגל בהפועל ירושלים והפועל גבעת חיים.

היה לו חיוך מלא רוך וטוב לב.

יהי זכרו ברוך.

דוד

פלק חיה

3.4.1995 – 16.3.1904

חיה נולדה בעיירה רדאוף ברומניה, בשנת 1904, בת בכורה בין חמישה ילדים. המשפחה לא היתה אמידה, אך לא חסר בה דבר.
בעיירה, שתושבים רבים בה היו יהודים, קיבלה חינוך מסורתי, כשבנוסף לו, האווירה והחינוך בבית היו ציוניים.
בעידודו המלא של אביה, עלתה לישראל, עם קבוצת חברים שהשתייכה ל"קיבוץ ג", בשנת 1925, לעפולה, שם שהתה הקבוצה שהיתה מיועדת להקים את הקיבוץ, לימים – גבעת חיים.
כחברת הקבוצה עבדה בכל העבודות שנדרשו ממנה: ניהול משק בית בשכר, עבודות מזכירות, אקונומיה. כאשר עברה הקבוצה לבת גלים בחיפה הכירה שם את קלמן פלק ונישאה לו.
את בנותיה הראשונות גידלה במסגרת החינוך הנוקשה בו גידלו את בני הקיבוץ הראשונים. הגישה לתינוקות ניתנה אך ורק למטפלות ואילו האמהות הורשו להניקם במשך 20 דקות בלבד ולהתרחק. זו היתה אז הדרך להתמודד עם מחלות ולהבטיח את שלומם של הילדים. חיה כאבה במשך כל השנים את התקופה הזאת בגידול ילדיה. היא הרגישה שהפסידה חלק ניכר מהאמהות. גם כאשר ילד חלה והיה צריך להישאר בבידוד, נשארה איתו מטפלת ולא אימו.
עברו עוד מספר שנים וחיה "חטאה" ולפעמים הלינה את ילדיה בבית, למרות שלא היו תנאים מתאימים וזה לא היה מקובל. בחדר האחד של המשפחה פרשה שמיכות ומזרונים ובלבד לאפשר למשפחה להיות יחד.
גם חיה וגם בעלה מילאו במשך הרבה שנים תפקידים מרכזיים במשק. כזוג שהיה בין ראשוני הקיבוץ היו מאוד מעורבים ותרמו רבות לחיים כאן. הקורה בקיבוץ השפיע ישירות על חייה והרגשתה. את הפילוג בשנת 1952, הגדירה כמכה הקשה ביותר עבורה, עד לפטירתו של בעלה, בשנת 1970.
בתחילת החיים כאן, בקיבוץ, עבדה בלול, אחר כך בטיפול בילדים ומילדים עברה לאפיית עוגות במטבח. בכל מקום עבודה השקיעה מאמצים ומרץ בלתי נדלה לשיפורים ולהישגים. כמו בני דורה, ראתה בעבודה ערך עליון ולא וויתרה לעצמה גם כאשר היציאה לעבודה כבר היתה כרוכה בסידורים מיוחדים. כך עבדה בשנותיה האחרונות בחדר התגמיר ולבסוף – ב"גבורות", בעבודה שיכלה לבצע למרות עיוורונה, שבא עליה עם גילה המופלג.
נפטרה בשיבה טובה, כשהיא צלולה בדעתה ומעורבת בחיים.

פלק קלמן

16.1.1970 – 15.1.1906

פלק, איש לא קרא לו בשמו הראשון, קלמן מהראשונים וממייסדי גבעת-חיים - נולד בבית מורה "פרוגרסיבי" לעברית בחבל בוקובינה, אז חלק מאוסטריה שצורף לרומניה. בבית השתלבו מסורת ובקיאות בכל הקשור ליהדות עם תרבות כללית גרמנית.
פלק, הצעיר במשפחה, היה בין מקימי קן "השומר הצעיר" בעיירה השמרנית ובין חלוציה הראשונים שיצאו להכשרה. בספטמבר 1925 עלה ארצה עם קבוצה של 10 חברים וחברות, קיבוץ השומר הצעיר השתכן ב"מגרש הקיבוצים" בעפולה ליד קבוץ ב, (משמר העמק של היום).
תולדות חייו של פלק הם קורות קבוץ ג' וגבעת חיים. 45 שנה מ-64 שנות חייו בנה ועיצב את דמות החברה שלנו, בית גבעת-חיים.
פועל בנין-טפסן מעולה, ראש קבוצת הבניין: בעפולה, חיפה, חדרה, ואדי חוארית, גבעת-חיים, מאותה תנועה "השומר הצעיר" בבוקובינה באה גם חיה וכעבור זמן לא רב נולדה זיוה שהיתה התינוקת הראשונה במחנה הקבוץ בבת-גלים: פלק, חיה וזיוה-המשפחה הראשונה בקבוץ ג, שסימלה קביעות, בטחון, המשכיות. הנציג הראשון של הפלוגה במועצת פועלי חדרה, נאבק בתקופה של חוסר בעבודה על מקומות עבודה בפרדסים. ב-14 ביולי 1932 הביא בחשיכה, יחד עם פרנטו, את כלי הנשק הראשון, האקדח המפורסם אל הנקודה הבודדת. עבד ברפת שנים רבות. למזכיר ורכז חינוך נבחר כמה פעמים. דאגתו הראשית היתה לתא-הקיבוצי המשקי, יחד עם זה ידע שתא זה הוא חלק מהתנועה. תמיד בלטה תבונתו הרבה, מעשיות, ידע יסודי, בשטחים רבים, הומור ואהבת הבריות. תכונה! אלה עמדו לו ולנו במשבר הפילוג, במתינות וביסודיות עסק בבעיות המסובכות של חלוקת המשק ובמשא ומתן המייגע. הוא היה איש הספר-חיבה מיוחדת היתה לו לשפה העברית ומקורותיה. בשנים האחרונות, בעבודתו בבית החרושת העניק מניסיונו לפועלים השכירים שפנו לעצתו. זמן קצר לפני שנפל למשכב זכה לשמחה גדולה, פגישת ותיקי קבוץ ג' מכל הארץ "שבת אחים".
נפטר מהתקף לב, הניח אחריו את אשתו חיה, בנות; זיוה, אמירה, עדה ובן אשר. נכדים, משפחה בקבוץ ובארץ.

"אין לנו אפשרות לתת לחברים שלנו שחוזרים מהחזית חיי מנוחה ושלום, שיחיו תחת גפנם ותחת תאנתם. אין לנו הריסות של מלחמה כשם שישנן אצל עמים אחרים; אבל גם בניין אין לנו עוד ועלינו עוד לבנות ולבנות וגם הבניין לא יעשה ללא מלחמה. בתוקף עבודתנו המשותפת נוכל להתגבר על כל המכשולים. קראתי בעתון שרוסיה נותנת אותות הצטיינות לעובדים בעורף אשר אפשרו לחיילים לעמוד בחזית. אנחנו אשר נשארנו פה בבית לא היינו עובדי עורף. העורף אשר ישנו ברוסיה-לנו הוא חסר. עוד עלינו ליצור אותו - אנחנו עמדנו בחזית השניה חזית של בניין, בחזית של מתן אפשרות לקלוט את כל אלה הכמהים לעלות".
(מדברי ברכה של פלק למסיבת שובם של בן-אהרון וזכריה מהשבי)
עם פטירתו של פלק, חזרתי ונזכרתי בכור מחצבתי ומצטרף למנחמים על אבידת איש עבודה מראשוני קבוץ ג', איש שתי גבעות החיים ומעברות.
אני משתדל בפינתי היוצאת דופן "במקצת" ללכת בדרכו שבה התחנכתי בחברתכם.

בידידות ליצה (ד"ר חיים שיבא)

פניגר פרידה

4.1.1946 – 1870

אמי, פרידה פניגר שהיתה אחת משמונה בנותיו של סבי יעקב קלאוזנר, נולדה בשנת 1870 בעירה דוקלה בקרפטים הפולניים. בהיותה בת שמונה-עשרה היא נישאה לאבי אלעזר פניגר מעיר בוכניה אשר בגליציה המערבית.

בילדותה היא כבר ביקרה בביה"ס כללי ולמדה פולנית וגרמנית. היא קיבלה חינוך דתי מסורתי והיתה נאמנה לחינוך הזה עד יומה האחרון, כאשר משפחתי ברחה בהתחלת מלחמת העולם הראשונה מפולניה לוינה היא המשיכה לשמור על כל המצוות ולא סטתה המאומה מדרכה הדתית. כל ילדיה -ארבעה במספר, קיבלו קודם כל חינוך דתי ב"חדר", אם כי היא שלחה את כולם לבתי-ספר כלליים ותיכוניים. למרות עמדתה הדתית אורתודוכסית היא היתה מאד ליברלית כלפי תנועת הנוער הציונית חלוצית שהצטרפתי אליה עוד בשחר ילדותי. היא הרשתה כנוסים ושיחות של קבוצות נוער בביתנו ואורחים רבים, חברי תנועות נוער המבוגרים שביקרו בוינה גרו בדירתנו.

אמי היתה מאד ערה לשאלות פוליטיות, אהבה להתווכח. היא גם ידעה לעמוד על עמדתה הציונית בחוגים מסוימים שהתנגדו לציונות מטעמים דתיים מחד גיסא, או מטעמים סוציאליסטים המקובלים בזמנים ההם בוינה האדומה, מאידך גיסא. אמי הגיעה ארצה בשנת 1939 בלוויית אחי מנחם, אחי הגדול ואחותי נספו עם משפחותיהם בשואה, אבי נפטר ב-1935 בוינה.

אמי שהתה בגבעת-חיים רק זמן קצר, למרות בקשתי לחיות אתנו יחד בקיבוץ גבעת-חיים שהייתי חבר בו מאז 1932 , היא העדיפה לעבור ולגור בכפר-חוגלה ע"י גבעת-חיים. כאשר נולדו לי ילדי-עופר תמר ודורון היא טפלה במסירות ובאהבה בנכדיה-נעשתה לסבתא עליזה ונעימה לילדים. בינואר 1946 נפטרה אחרי מחלה קצרה בגיל 76.

פרדו רחל

5.9.1969 – 5.6.1895

רחל נולדה ב – 1895 במצרים להורים שהיגרו מרומניה, שם נישאה. אבי בעלה היה רב באלג'יר והמשיך בכהונתו באלכסנדריה שבמצרים.
הבית היה אמיד ולא מסורתי – 4 הילדים זכו להשכלה רחבה ושלטו בשפות: צרפתית, איטלקית, יוונית ואנגלית ואת שפת הארץ – הערבית – לא חיו. האב היה סוכן לכותנה בבורסה. והאם היתה מסורה למשפחתה, חינכה את ילדיה ברוח חופשית והצליחה לנהל את הבית בעזרת המשפחה וילדיה גם אחרי פטירתו של האב. בשנת 1956 עלתה ארצה, גרה שנתיים אצל בנה בתל–אביב ואחר כך עברה לגבעת–חיים.
11 שנה חייתה בינינו והיתה מרוצה מהחיים בקיבוץ, ביקוריה אצל בנה בתל – אביב נעשו נדירים ביותר.
התמסרה לעבודה במחסן. זכתה לראות בחייה בנים ובני בנים. נפטרה ב – 5.9.1969 בת 74 לחייה.

פרויד אהוד

10.10.1942 – 4.1.1923

אהוד נולד בוינה. בן 14 היה בעלותו עם אמו למשפחתו אשר בקבוץ. צורף לחברת הנוער הראשונה שלנו, מיוצאי וינה, שקבלה אז את הכשרתה אצלנו. בתם ההכשרה נפרד מהחברה ובלי ידיעת משפחתו ומוסדות המשק התגייס במאי 1941 לצבא הבריטי, במלחמה נגד הנאצים באירופה. בן 18 היה והוא עודנו נער רן, תמים, מצא חוויה.

עם התגייסותו נרשם כאיש גבעת – חיים, במגמה להצטרף בשובו מהמלחמה כחבר משק. בתקופת השירות בלוב נתגבש רצון זה ונעשה להחלטה מפורשת. כתב על כך למשפחתו. בצבא נתחבב מאד על חבריו וכאשר נפצע מרסיס פצצה סעדוהו וטפלו בו. אך טרם רפא לו נאלץ המחנה החמישי לעזוב את טוברוק. הוא הוכנס לאנית פצועים. בדרכה מטוברוק לנמל אחר מוקשה על ידי אויב ובין הנספים גם אהוד. בן 19 היה במותו.

פרידמן אפרים

02.07.2009 – 28.11.1919

אפרים – פרידריך, היה ידוע בכינויו פרד.
הוא נולד ב–28 בנובמבר 1919 בברלין, גרמניה. בנם השני של הוגו ועמליה פרידמן, אח להאנס (חנן) האח הבכור. אביו נפטר כשהיה בן שמונה וחצי. בשנת 1929 נשלח לבית יתומים יהודי, בו שהה עד גיל 16. בבית היתומים הזה קיבל אפרים את החינוך הציוני והיה לו ברור שהוא יעלה לארץ ישראל.
מגיל צעיר החל לנגן במפוחית הפה המפורסמת שלו וגם ניגן בקלרינט. ב–1936 הצטרף אפרים לתנועת הנוער הציוני והחל לעבוד בסחר בעור בקר. בערבים למד הנהלת חשבונות. לאחר ליל הבדולח, בנובמבר 1938, החלו אפרים ואחיו את תקופת הנדודים שלהם ברחבי גרמניה, לכיוון בלגיה. במעברים נאלצו לשחד את אנשי ה–S.S. כדי שיעלימו עין ויאפשרו להם להמשיך הלאה.
בבלגיה הצטרפו השניים לארגון יהודי, שם קבלו מזון ודמי כיס. כשנכנסו הגרמנים לבלגיה, עברו השניים לצרפת. ב–1942 אפרים התקבל ללגיון העבודה וכאן נפרדו שני האחים. לימים נודע למשפחה כי האנס נספה באושוויץ. אפרים עבר לאזור אלזס–לורן בצרפת.
הוא הצליח להתקבל לעבודות שונות בשל מראהו, שלא הסגיר אותו כיהודי ובעזרת תעודות מזויפות. הוא התגייס לפרטיזנים ונכון היה לכל המשימות השונות שהוטלו עליו. תחום אחריותו היה הנחת מטעני נפץ במסילות הרכבות. בהמשך הוא הצטרף לצבא הצרפתי ושימש כמתורגמן מגרמנית לצרפתית.
בסוף המלחמה בשנת 1945, באביניון שבצרפת, הוא הכיר את הנזי במסיבת חברים.
ב–1946 הם נישאו. אפרים עבד אצל בעל כוורות ואחר–כך בבית חרושת לאופניים ובבית חרושת לעורות. הנזי עבדה בספריה.
בינואר 1949 עלו השניים ארצה באוניה "נגבה" והגיעו לבית העולים "אגְרוֹבֶן" בחדרה. הם יצרו קשר עם בני משפחה בארץ וגם עם מימי שנפר שהיתה קרובת משפחה בקיבוץ מצד הנזי.
במרץ 1949 הם נקלטו בגבעת חיים. אפרים עבד בגת ואחר–כך במכבסה של הקיבוץ.
נולדו שני בנים. אהבתו הגדולה למוסיקה השפיעה על בניו ושניהם נגנו בכלי נשיפה.
גאווה גדולה היתה שהם ניגנו בתזמורות והצליחו.
ספריית התקליטים והדיסקים של אפרים היתה ידועה לכולם. מי שחיפש קטע קלאסי מסוים, ידע שאפשר למצוא אותו אצל אפרים.
החידון המוזיקלי, תוכנית הרדיו המפורסמת היתה אהבת חייו. הוא האזין לה כל שבוע ואף ידע את כל הפתרונות. לא היתה מנגינה קלאסית אחת שהשמיעו לו והוא לא זיהה אותה.
אפרים היה "ייקה" של ממש, אדם שמסתפק במועט ומסתדר עם מה שיש לו. הוא מאוד אהב את הבישולים של חנן, ובכל יום שישי התענג על ארוחת הערב המשפחתית. הוא אהב ושיחק עם הנכדים בדרכו המיוחדת שלו.
אפרים נודע בחוש ההומור המיוחד לו, בבדיחות הקרש שאפיינו אותו, כמו למשל שאם היה יכול לנסוע

לצרפת ל"גרנד פרי" בקלנוע (הפראריי), אף אחד לא היה משיג אותו, כי הוא היה מגיע ראשון.
לפני חודש הגיעו אליו מ"יד ושם" לראיון אישי. המפגש שפחדנו שיהיה קשה עבורו ארך כשלוש שעות, ואפרים סיפר וסיפר ושמח על ההזדמנות שניתנה לו להנציח את עברו. זוהי המזכרת האחרונה שהשאיר לנו.
מאז מותה של הנזי, שנפטרה בדצמבר 1999 ניהל אפרים את חייו לבדו בצורה הטובה ביותר. בחודשיים האחרונים ראינו שהזקנה משפיעה על תפקודו היומיומי ואתמול נפטר במיטתו בשקט הכל-כך אופייני לו.
אנו נפרדים ממך היום, תחסר לנו מאוד, ואנו כבר מתגעגעים, אך בטוחים שטוב לך עכשיו
כי אתה ליד הנזי.
נוח על משכבך בשלום.

המשפחה

סבא שלנו

כשהיינו קטנים הקפצת אותנו על הברכיים עם שיר בגרמנית "הופה הופה רייטה".
תמיד היינו מחכים לסוף השיר בו היית לכאורה מפיל אותנו לרצפה, אך אוחז בידינו
ומרים אותנו חזרה.
הפשטות שבהיותך סבא בקיבוץ תמיד השרתה עלינו רוגע ושקט נפשי. אפילו בהיותנו מחוץ לקיבוץ בטיולים והרפתקאות תמיד ידענו שיש סבא בקיבוץ שמחכה.
תמיד עניין אותך איפה נמצא כל נכד.
תמיד נזכור את הצניעות שהיתה לך. מעולם לא ביקשת דבר לעצמך.
הצלחת לשרוד את המלחמה הקשה, שאולי אף פעם לא נדע בדיוק מה עבר עליך שם, ואולי יש פצעים שאף פעם לא מגלידים...
יחד עם סבתא עליתם לארץ והקמתם משפחה לתפארת, והובלתם חיים פעילים בקיבוץ. תמיד היה לנו כיף לבוא לביתכם, שם היינו מתקבלים בחום. מוסיקה קלאסית היתה מתנגנת כל הזמן בבית. היינו משחקים בקלפים וקוראים בספרים תוך כדי אכילת העוגיות המפורסמות של סבתא.
סבא וסבתא השלימו אחד את השני. היה לנו קשה לראות אותך, סבא, בלי סבתא הנזי. אבל תמיד שמרת על חוש ההומור שלך, אוהב לנסוע על ה"פראריי" שלך.
למרות הפרידה הקשה מסבתא, המשכת בחייך. לפעמים שקוע במחשבות, לפעמים צוחק. אנחנו שמחים על כל רגע שהיית בחיינו.
סבא, זכית לראות נכדים ונינים, והמשפחה שלך היא ההוכחה שהצלחת בחיים.
תמיד נזכור אותך בלבנו,

היה שלום, אב המשפחה.

אוהבים
הנכדים אייל, אסף, מתן ועדי

פרידמן דניאל

14.10.2001 – 25.03.1947

דני – בן, איש, אבא, חבר אהוב !
אין בי רצון לבכות את מותך, כי לא את זאת החיים מבקשים...
בנשמתך עודך חי, בגופנו עודך נושם...
אם הנך שומע, פונה אני אל נשמתך, מתת אלוה – אור אינסוף...
לך לך, אל תבקש עוד הקשרויות בעולם הזה, אתה – את שלך נתת, עשית, היית...
לך, לך אל מה שמעבר, אל הלא ידוע, בטח והתמכר, כי כוח גדול ממני וממך, לקח אותך, אסף אותך אליו..
בחיים היית אדמה, כל־כך על הקרקע, כל־כך ארצי וגשמי. אדם פשוט וישיר, מכיר בגבולותיו ובמגבלותיו, יודע רצונו והולך על פיו...
בעבר שפטתי את פשטותך לכף חובה... היום אני אומר תודה
בזכותך
הפשטות היא גם מנת חלקי...
בפשטותך ובאהבתך נגעת בנו כל־כך עמוק
ובלכתך נותר חור גדול בתוכנו – הקרובים אליך...
לנו הגעגוע, הכאב, הזיכרון, ההתמודדות, הקבלה – ולך – איני יודע..

פרידה מחבר

את דני היכרתי עם הגעתי למשק, בשנת 92, בזמן טיולי האופניים שנערכו בתקופה זו. באותה תקופה יצאו רוכבי אופניים פעמיים בשנה לטיולים בני שלושה־ארבעה ימים, חוץ מטיולי שבתות וחגים, שלא לדבר על אילת, קפריסין ורודוס.
דני תמיד היה בקבוצה. אם הוטלה עליו משימה כלשהי, בהכנות לטיולים, תמיד השיב בחיוב. ידענו גם שהביצוע יהיה על הצד הטוב ביותר. הטיולים הגדולים הלכו והתמעטו והקבוצה הגדולה הופרטה לקבוצות קטנות. דני ואני היינו תמיד באותה קבוצה. ככל שעבר הזמן פרשו יותר ויותר רוכבים, והסיבות אתם, אך דני ואני נותרנו רוכבים יחדיו. איני יודע אם החברות היא זו שהשאירה אותנו לרכוב ביחד, או שחדוות הרכיבה היא שגרמה לחברות בינינו. דאגנו שלא להיכנס יותר מדי לפרטיות האחד של השני, אבל אם רוצים או לא – זה קורה. במשך שנות היכרותנו נראה לי שדני אינו משתנה, רק משתבח: אותו משקל, אותו כושר, אותו שפם – אותו אדם, עם שתי רגליים על הקרקע(או האופניים), פשוט חמד של אדם. הרגשתי קצת רגשי אשמה כשהצעתי לו לבוא לעבוד אתי במטעים כאיש מים. הוא נרתם בדבקות לעבודתו והתמסר לה. לאחר

תקופה קצרה, ראיתי שהוא אינו מרגיש בנוח עם עבודתו החדשה – הוא אהב את פרטיותו ועצמאותו ולא ארך זמן רב והוא הודיע לי שהוא עוזב, חוזר לתפקידו הקודם כתברואן. קיבלתי זאת בהבנה.
מדי שבת יצאנו בשעה שבע בבוקר לסיבוב על האופניים, כל פעם התלבטנו לאן רוכבים. אותו שבוע תכננו לרכוב לקציר, כדי לבקר את גדעון ודימונה. דני היה שם רק פעם אחת, בתחילת הבנייה ועדיין לא ראה את הבית גמור. הודעתי להם שאנחנו באים לקפה.
באותה שבת ארורה היה תורו של דני להוביל. הוא, כהרגלו, רוכב מהר ובורח ממני. מדי פעם אני קורא אותו לסדר. בתחנת הדלק של להבות חביבה ניפחנו אוויר בגלגלים ולאחר מכן המשכנו בדרכנו. הכל היה כרגיל. כשהגענו לצומת הכלניות, פנינו שמאלה לכיוון ברקאי. בתחנת האוטובוס שבצומת, דני ביקש לעצור. הרמתי גבה, משום שזה לא היה אופייני לו. שאלתי, מה קרה? הוא השיב לי שכואבת לו הבטן. שאלתי, למה? הוא השיב שהוא אכל שתי פרוסות לחם, לפני שיצאנו, וזה עושה לו לא טוב. נרגעתי. נחנו כ־5 דקות, שתינו מים והמשכנו בדרכנו. את העלייה עד לפנייה של עין שמר הוא שרף בקלות, כשאני נשרך מאחור. משם התגלגלנו במדרון המתון, עברנו את גבעת חביבה ובצומת חריש(כ־200 מטר מהכניסה לברקאי), הוא ביקש ממני שוב לעצור. כאן כבר הבנתי שמשהו אינו תקין עם הבחור, אך לא שיערתי עד כמה חמור מצבו. צלצלתי לגדעון וביקשתי ממנו לבוא ולקחת אותנו מהצומת, אך המצב נעשה יותר גרוע. הזמנתי אמבולנס. באותם רגעים איבדתי את תחושת הזמן. כל המחשבות בעולם עלו לי בראש. מצד אחד, אני חושב, זה לא יכול להיות, זה לא הגיוני, זה לא יכול לקרות לדני, ואם זה כבר קורה, למה כל־כך מהר? ואני אומר: רגע, חכה, תן לאמבולנס להגיע, הם בטח יכולים לעזור לך. למה לוקח להם כל־כך הרבה זמן להגיע? איפה אתם לעזאזל? מה עושים עוד לבחור ולא עשיתי, איך אני מושך זמן?
אני עומד בצד, בשמש, מזיע, עייף – לא מעכל. מה אני מספר לרחל? לאורי? הגיע האמבולנס. הצוות לקח פיקוד. בינתיים הגיעה גם דימונה, וטלפנה לכמה אנשים בקיבוץ, כדי שילכו לרחל. מאותו רגע הבנתי שהכל השתנה.
קשה לי לדבר על דני בלשון עבר. אבל זו מציאות שאותה אצטרך לקבל. אני רק יכול לקוות שדני כעת שקט ורגוע, ושהוא הלך לעולמו מהר, בלי ייסורים, ובזמן שעסק במשהו שבאמת אהב.

יהי זכרו ברוך.

צביקה

פרידמן הנזי

01.01.2000 – 08.02.1917

הנזי נולדה –בוינה שבאוסטריה. בתם של הנרייטה וארנסט פרוויליך. בת יחידה להוריה שנפרדו כשהיתה בת שנתיים, ומאז היתה תחת חסותה של סבתה, קרולינה מצד אביה.
עם כניסת הגרמנים לאוסטריה ב־1938, הלשינו שכנים על סבתה לגרמנים, והיא נלקחה ברכבת למחנה ריכוז, ומתה בדרך בהיותה בת 84.
הנזי שהיתה בת 20 הבינה שעליה לברוח על מנת להציל את חייה, וכד עברה לשוויץ משם לפריז ולדרום צרפת, לאביניון. באביניון הכירה את אפרים במסיבה אצל חברים משותפים, ובאביב 1947 הם נישאו.
ב–1949 עלו לישראל באוניה "נגבה" במסגרת תנועת "החלוץ" והגיעו לגבעת חיים.
הנזי עבדה במקומות שונים, במכבסה, במטבח, בחדר חולים ובלימת. בשנת 1994 סיימה את עבודתה בלימת באופן רישמי, אך תמיד היתה נכונה לבקשות חבריה לעזור בתרגום מסמכים שונים, שכן הפליאה באוצר השפות בהן שלטה – גרמנית, צרפתית ואנגלית.
בשנים האחרונות סבלה מקשיי נשימה רבים. קושי שמנע ממנה את הטיולים ברחבי הקיבוץ, אך לא מנע את אהבתה לקריאת ספרים בעברית ובאנגלית, ולאפיה. הנזי היתה ידועה בעוגות השטרודל ובעוגיות הריבה המפורסמות שלה. מאפים שכל קונדיטוריה לא יכלה להתחרות בהם, והם פיארו כל אירוע משפחתי.
הנזי ואפרים הקימו משפחה חמה ואוהבת לשני בניהם חנן ויורם ולשבעת הנכדים. אפרים שהיה יד ימינה, מאז ומעולם, נילווה אליה תמיד לכל מקום ודאג לכל מבוקשה.
בשבועות האחרונים ביקשה לקנות מחשב, כדי שיהיה לה במה לעסוק בבית. היא הסתייעה באסף שלימד אותה את סודותיו, ואף קבעה עם אייל כי כאשר תשתחרר מבית החולים, הוא יגיע אליה. כוונתה היתה בהמשך להיכנס לאינטרנט ולהתכתב עם שני נכדיה הלומדים בקנדה – הידי ובשמת. אך היא לא זכתה לכך.
ביום רביעי האחרון נכנסה שוב לבית החולים.
למרות שהמצב הלך והדרדר, גם אז, הרגישה שהיא מטרידה את חנן ויורם, גוזלת מזמנם ומשלוותם ושאפרים צריך להתרוצץ בשבילה, וכמו תמיד שאלה על הנכדים כל העת.
הגוף הקטן והצנום, שהרופאים והאחיות התפלאו מה רב כוחו, המשיך לדאוג לכל הסובב אותו, לבד מלצרכים האישיים ולקשיים שלה. כך נהגה מאז ומעולם גם כאם וגם כסבתא.
והנה כאן כולנו כדי להיפרד ממך.
מקווים שכעת יהיה לך זמן רק לעצמך, ותוכלי לנוח. ומבטיחים לך להמשיך ולדאוג לאפרים.
נוחי על משכבך בשלום, שתהיה מנוחתך עדן.

המשפחה

פרנק יולין

29.11.1976 – 1895

סבתא יולין נולדה בעיר סמטר שבטרנסילבניה בשנת 1895 .
במשפחתה היו 9 ילדים. אחד מאחיה היה אביו של מוץ ז"ל, והשני אביה של אלישבע ליגטי. כל משפחתה, וביניהם בתה בת 17 ניספו בשואה. פרטים על גורלה של הבת לא נודעו אף פעם. הסבתא ובעלה נאלצו לעבור לאיזור הגטו בבודפשט וסבלו מקור ורעב. היא עצמה ויתרה הרבה פעמים על האוכל הדל בשביל בעלה החולה. אחרי המלחמה הוא נפטר והיא נשארה בודדה ואומללה. באותו זמן נולדה אסתר והיא עברה לחיות עם משפחת ליגטי. עיסוקה בטיפול באסתר ואחרי כן ביוסי, עזרו לה להתאושש מצערה הגדול.
ב 1957 הגיעה אלינו יחד עם משפחת ליגטי והתחילה בחיים חדשים ולא מוכרים. היה לה קשה להתרגל, אבל היא מצאה כח ורצון להסתגל. היה לה כשרון בלתי רגיל לקשור קשרים חבריים, למרות אי–ידיעתה את השפה.
הרבה חברים יוצאי הונגריה שהוריהם ניספו, ראו בה סמל וזכר להוריהם – הם נהגו לבקר אצלה בימי שישי וערבי חג.
כל השנים היתה חולנית, אבל ידעה לסבול בשקט ובסבלנות. תמיד חששה להיות למעמסה לסביבתה. כל מי שהכיר אותה העריך ואהב אותה.

צדוק ברוך

26.10.1978 – 25.6.1902

ברוך צדוק נולד בשם גלזנר בילה בהונגריה באיזור חקלאי עשיר, במשפחה אמידה ומתבוללת. המפגש הראשון והיחידי במשך נעוריו היה לו בבית סבו מצד אימו, לשם היו נוסעים בחופשת חג המולד ורואים נרות חנוכה וזוכים להסב לליל הסדר בחופשת הפסחא.

ברוך סיים את בית הספר התיכון בשנות התהפוכות שלאחר מלחמת העולם הראשונה והתחיל ללמוד משפטים בהונגריה, קמה אז תנועה חזקה של אנטישמיות והיו פרעות חמורות ביהודים. באוניברסיטאות התארגנו חבורות סטודנטים שביצעו מעשי טרור נגד הסטודנטים היהודיים המעטים. באחת ההתנגשויות עם סטודנטים פורעים, הזמין גלזנר אחד מהם לדו–קרב, גבר עליו ופצעו, עמידתו האמיצה השפיעה על יתר הסטודנטים היהודיים ועוררה אותם להתנגדות ולמאבק בפורעים. דו–קרב זה השפיע על ברוך כפי שמשפט דרייפוס השפיע על הרצל. הוא גילה את הציונות, הצטרף לקבוצה של"החלוץ" ויצא בשנת 1930 להכשרה חקלאית. בסוף 1931 עלה ארצה והצטרף לקיבוץ ג' בחיפה, שהיה אחר–כך לגבעת חיים. מאז תולדות חייו שזורים בתולדות הקיבוץ והמשק, כשהוא נמצא תמיד במוקדי העשייה. כך עבר מעבודת הבניין למספוא, משם לטיפול בזבל ובטיובו, ואחרי תקופת שירות כסניטר התנדב לחידוש ענף הבננות.

לקראת סוף שנות ה–50 כאשר המטעים עברו בהדרגה לידיים צעירות, עזב גם ברוך את החקלאות ועבד בבית החרושת עד שחלה.

ליד העבודה ידע ברוך לשלב באורח חייו פעילות אמנותית ותחביבים. השתתף בחפירות ארכיאולוגיות ורכש לו מיומנות שזכתה להערכה של בעלי מקצוע. בשעות הפנאי החל לצייר, תחילה נופים ופוטרטים ולאחר מכן עבר לציור מופשט בשנים האחרונות עסק גם בכיור ובקרמיקה, מעין סיכום של עבודתו האמנותית נתן לנו בתערוכה שנערכה ביום השנה לפטירתה של רחל

גם אחרי שנפגע בשיתוק חלקי התמיד בפעילות זו, טיפח את גינתו, צעד את צעדתו היומית, עד אותו לילה, שבו, בודד בחדרו, מת מיטת נשיקה.

השאיר אחריו את בנו יהושע, את בתו יהודית בדפנה ואת חנה אחותה הצעירה ונכדים אהובים.

מדברי חברים

ברוך נתך במשך יובל שנים בקירוב ממסירותו, מכוחו ומאהבתו לבנייך ביתנו, בית גבעת– חיים. היה מסור לבל דבר שעסק בו למען להגיע לשלמות הביצוע. היה אדיב ומסביר פנים. נעים היה להימצא בחברתו בי התייחס לזולת מתוך כבוד ותמיד היה מוכן לעזור לכל מי שביקש את עזרתו.

למרות מגבלותיו הגופניים בשנים האחרונות, עשה מאמצים בלתי רגילים לצאת יום יום לעבודה. יישארו בזיכרוננו גם הסיפורים המבדחים והאופיניים לו. החל מאותה גלויה שהגיעה אליו להכשרה עם הכתובת: "אדון גלזנר בילה" והוא החזיר אותה ותיקן: "שכיר יום גלזנר בילה", דרך מאבקו עם השפה העברית, ועד לצילצול הפעמון לנסיעת הבננות, וסיפור "הרפסודה בכינרת"... מעולם לא ניסה להיטמע. עם כל הנאמנות לתנועה ולקיבוץ, נשאר תמיד נאמן לעצמו.

צדוק רחל

11.8.1977 – 10.1.1910

רחל נולדה ב–1910 בטרנסילבניה, שהיתה אז שייכת להונגריה, כבת למשפחה לא אמידה שכל ילדיה התחילו לעבוד בגיל צעיר ועזרו לקיום המשפחה. הצטרפה מוקדם לתנועת נוער ציונית–חלוצית ומטעמה יצאה להכשרה ברומניה. בעלותה ארצה הצטרפה קבוצת הכשרה זו לדגניה א,. כאן נתגלו חילוקי דעות בתוך הקבוצה, ורחל יצאה העירה לחיפה, שם גרה עם שני אחיה ועבדה כצבעית. בחיפה הכירה את ברוך, ואחרי נישואיהם באה איתו לגבעת–חיים. כאן אירגנה קבוצת צבעים ולימדה אותם את המקצוע. מספר שנים עבדה אחר–כך בברווזיה, עד שקיבלה את התפקיד של מחסנאית הילדים . במחסן הילדים עבדה שנים רבות עד שחלתה, ואז עברה לעבוד במפעל הטריקו, ועבדה בו עד יומה האחרון.
השאירה 3 ילדים ו–7 נכדים.

(מדברי חברים)

רחל מצאה הרבה סיפוק בעבודה, ולמרות מצבה הקשה בשנים האחרונות השתדלה תמיד להגיע לעבודה. כשהורע המצב לא רצתה להפסיק בעבודה, וכשעייפה מאוד שכבה לנוח במיטה שהוכנסה לחדר עבודתה. עם החברות שעבדה קיימה יחסי חברות טובה, ושיתפה אותן בשמחותיה ובצרותיה. כאם ובסבתא מסורה מאוד, הרבתה לספר על הילדים והנכדים שהיו רחוקים ממנה. תמיד היתה פעילה בחיי החברה, ובוועדות שונות, באחריות רבה ובמסירות. עשתה הכל למען הצדק. גם בתור מחסנאית היו השיווין וההגינות נר לרגליה. ידעה להקשיב בהבנה לכל אדם, מוכנה תמיד לעזור.
בשנים האחרונות דיברה הרבה על המוות ומשאלתה היתה לא להיות למיטרד לזולת. משאלתה זאת ניתנה לה...

צור יעקב

08.06.2003 – 19.05.1938

אבא נולד בעיר ליל שבצרפת, במאי 1938, בשם אברהם ז'אק אפשטיין (ז'אקי בפי כל). בן למהגרים מפולניה; דוד ושרה. אביו התגייס לצבא צרפת ואחרי הכיבוש – למחתרת. בחודש ספטמבר 1942 בוצע הפתרון הסופי ביהודי ליל. אבא זכר את האיסוף והריכוז של יהודי העיר, את הסעתם לתחנה ואת התרגשותו לקראת "הנסיעה הראשונה ברכבת" עם אמו ואחיו הקטן בן שלושה חודשים. לפני העלייה לרכבת הפצירה בו אמו להצטרף לאיש זר, שהבריח אותו יחד עם ילדים נוספים מתחת לקרונות – אבא, שהיה ילד צרפתי מחונך (הוריו דברו אתו צרפתית, על-אף שלא היתה זו שפתם) עשה כדבריה. אבא זכר כי אמו נופפה לו לשלום טרם עלייתה לרכבת. מאז לא ראה אותה. עד יומו האחרון לא חדל לקוות שאמו בין החיים. האובדן – ההצלה – השרירותיים לכאורה, שימשו לאבא הן כשבר והן כחוויה המכוננת של חייו.

את המשך המלחמה בילה אבא בחיקן של משפחות גויים באזורים הכפריים של צפון צרפת. אביו, שמצא אותו תוך זמן קצר, היה מגיע לבקרו מפעם לפעם ודואג לשלומו ולרווחתו. אבא מעולם לא נתקל באנטישמיות במולדתו האהובה צרפת וראה את עצמו תמיד, מעבר להיותו יהודי גאה, צרפתי גאה, בן לתרבות מפוארת, של הומניזם, הגות ואמנות, הן היהודית והן הצרפתית.

אחרי המלחמה, אביו, שהיה חייט בעל עסק, שיקם את עסקיו ונשא אשה תחת אמו. עם קום המדינה עלתה המשפחה ארצה ושוכנה במעברת אגרובנק, ליד חדרה, שם נולד שלמה, אחיו הצעיר.

מקץ תקופה במעברה "גילה" את אבא מלקט נשמות חרדי משכונת מאה שערים בירושלים, שהתרשם משליטתו של הילד ביידיש. לאחר דין ודברים עם האב, אשר לא היה שומר מצוות אולם היה מעוניין בהוצאת בנו מהמעברה, עבר אבא ללמוד בישיבה חרדית בירושלים. עוד טרם עלייתו ארצה התחזקה באבא התודעה היהודית ועם גינוני הדת "לא היתה לו בעיה". עם זאת, אבא לא יכול היה לסבול את צרות האופקים שהיתה עיקרון מקודש בלימודי הישיבה וגם לא את השנאה לציונות ולמדינה, שהיתה מנת חלקם של רבניו. לאחר מספר "מעשי קונדס" אידיאולוגיים – החמור בהם ציור דגל ישראל על קיר הישיבה ביום העצמאות, סולק אבא מהישיבה וחזר למעברה. מקץ תקופה נוספת הגיע אבא לקיבוץ ב"סידור פרטי", באמצעות חברת קיבוץ קרובת משפחתה של אשת אביו- ברכה ברנדס. אבא, שבנוסף על תודעתו הרוחנית היהודית ותודעתו הלאומית הציונית היה בעל תודעה אידיאולוגית סוציאליסטית, אותה ינק מאביו, התאהב בדרך החיים הקיבוצית ובעקרונות שהנחו אותה ומצא בקיבוץ בית, תכלית ודרך. בגיל 28 נשא אבא את אמא והשניים עברו לקיבוצה, עמיר. אבא, שלא חיבב (בלשון עדינה) את דרכה האידאולוגית של תנועת השומר הצעיר (אליה השתייך קיבוץ עמיר), לא חפץ מלכתחילה לעבור לעמיר ומקץ תקופה, זמן קצר לאחר הולדת אחותי רינת, חזרה המשפחה הצעירה לקיבוץ גבעת חיים, בו חי אבא עד יומו האחרון.

אבא היה איש ספר, איש אשכולות, אינטלקטואל, מוזיקאי (המוזיקאי של המשפחה, למרות שאמא היא שהתפרנסה ממוזיקה), בעל אינטליגנציה מרהיבה וחשיבה מקורית אשר "בוזבזה" (במרכאות כפולות ומכופלות) על עיסוק בדברים שמעבר, ואשר עפ"י רוב לא זכתה להערכה, בין היתר בשל קשייו של

אבא להתנסח באופן בהיר. אבא ראה את עצמו בראש ובראשונה כצייר, עיסוק שהוכר בשנת 1971 על-ידי התנועה ומאז קיבל שני ימי אומן בשבוע ותקציב לחומרים (אבא תמיד היה אסיר תודה והרגיש חייב ומחוייב). אין בידי הכלים לשפוט את טיב עבודתו, אשר זכתה להצלחה חלקית ומוגבלת (מספר תערוכות, התעניינות של רוכשים שלא נגמרה מעולם במכירה, לאור קשייו של אבא להיפרד מיצירותיו), אולם די בעיון בכל אחת מעשרות (אם לא מאות) יצירותיו על-מנת להתרשם מכמות העבודה, המאמץ והאנרגיות הנפשיות שהושקעו בכל אחת מהן (כאילו דמו שלו שימש בערבוב הצבעים), וזאת, חרף היותן של יצירותיו אבסטרקטיות כמעט לחלוטין. מיצירותיו נשקפים האובדן, השואה והניסיון למצוא מזור בארון הספרים היהודי, תוך מתן משמעות חדשה לדברי חז"ל (אותם העריץ) המתחייבת מאסון השואה, ותוך עיסוק חוזר ונשנה במשמעותם ובחשיבותם של סמלים לקיום האנושי, לצד חיפוש בלתי נגמר אחר מזור לפצעים שמעולם לא הגלידו. אבא האמין שתכלית האמנות בכלל (ואמנותו בפרט) היא סובלימציה-עידון, של המציאות החדה. עם זאת דומני כי קשה למצוא עידון בעבודותיו, וזאת להבדיל ממקוריות ורגשות חשופים המצויים בשפע.

מהאמנות התחבר אבא מחדש למקורות היהדות, למד וחקר בסקרנות ובאהבת אין קץ את מורשת ישראל וגילה בקיאות מדהימה בהלכות ובמצוות (אשר את רובן לא קיים). העריץ את הרמב"ם (ואת שפינוזה), והכשיר עצמו כסנגור לדת ולממסד הדתי, תוך מתן פרשנות הומניסטית לדרכה של התורה, לרבות התמוהות שבמצוות. אבא עבד בפרדס, לאחר מכן בגת במשולב עם עריכת יומן הקיבוץ, לאחר מכן כחצרן הגיל הרך. אבא אהב את הקיבוץ והיה גאה להימנות עם חבריו.

יהי זכרו ברוך.

דותן

קוגלר חנה

29.07.2023 – 22.04.1956

חנה – אשתי היקרה,

חיינו המשותפים החלו בשנת 1983 כאשר חזרתי לצבא קבע אחרי מלחמת של"ג לשמש כקצין אג"ם חטיבת הנ"ט. במסגרת תפקידי קיבלתי מינוי להיות המתאם בין צה"ל למרכז ההסברה בארגון מצעד העצמאות שתוכנן להיערך באצטדיון רמת גן.
חנה היתה נציגת מרכז ההסברה לנושא. בסיום אחת החזרת ירד ערפל סמיך על האצטדיון. השעון כבר עבר את חצות ונשארנו שנינו לבד בתוך הענן. התפתחה שיחה קלילה שבסיומה שאלתי, איך תגיעי הביתה ללא רכב ואין כבר אוטובוסים. בטבעיות וללא היסוס הודיעה שהיא באה איתי לתל אביב לישון אצלי בדירה.

בתקופת הקבע קיבלתי הצעה לעבור לחיל האוויר לצורך הקמת יחידה חדשה שנקראת היום – היחידה לשיתוף פעולה. חיל האוויר ערך מסיבת שכנוע ב"גן השקמים" עם בכירי חיל האוויר. בגמר הארוחה כשאני המום מדרישתם ומהתנאים שהם הציעו, חנה קמה לפני כל הפורום והודיעה "או אני או חיל האוויר".
הבחירה היתה בחנה, ומאז אותו אירוע אנחנו ביחד כבר כמעט 40 שנה.

בטרם היכרותנו, במסגרת עבודתה במרכז ההסברה היתה חנה אחראית על שני טקסים מרכזיים בהר הרצל, טקס ערב יום הזיכרון וטקס יום העצמאות במשך 10 שנים. בנוסף היתה שותפה בפסטיבלי הזמר החסידי מתחילת הפסטיבלים ועד סיומם והפיקה את תקליטי הפסטיבל.

מאחר ועבודתה ברובה היתה בירושלים ודירתי היתה בתל אביב, החליטה לעבור עבודה והצטרפה לצוות התפעול ואחראית קשר עם האמנים של מועדון החמאם ביפו. דבר זה הפך אותנו לבליינים מידי שישי כשיצאנו לראות את האמן שבחר להופיע בחמאם.
בסיום צבא הקבע חזרתי לגבעת חיים וחנה בלי היסוס הסכימה לוותר על חיי התרבות והאמנות שמציעה העיר הגדולה ולהצטרף אלי לקיבוץ כבת זוג.

בתחילת שנת 1984 ביושבנו על שפת הים, באחד מאותם טיולי הים שהיא מאוד אהבה, היא פלטה בשקט תוך כדי חיבוק שהיא מציעה שנמסד בצורה פורמלית את חיינו ונתחתן.
חנה נכנסה לעבוד בגן אלון כמטפלת שלישית ולאט לאט התקדמה למטפלת מרכזית ומובילה בגן.

לאחר כעשר שנים עברה לעבוד בפריגת, כאחראית על נושא בגדי העבודה של העובדים עד שהוחלט לעבור לחברה חיצונית. בסיום עבודה זו עברה להיות מזכירת הקבלה בכניסה למשרדי החברה. היא הרחיבה את התפקיד והיתה אחראית על הדפסה והכנת כל חוברות הדירקטוריון ושאר צרכי המנכ"לים.
הם היו בקשרי עבודה טובים מאוד איתה, וראו את התוצאות והמהירות בהם הפיקה את החוברות. בהמשך הוסיפה לעצמה עוד תפקיד את סידור ההסעות של כל העובדים לפי משמרות ודרישות מיוחדות, ובמקביל סידור המוניות או הטרנזיטים והכנת חשבוניות לנהגים.

במהלך הקורונה הרביעית הוצאה חנה מפריגת על בסיס צמצום כוח האדם והוחזרה למש"א גבעת חיים. בהיותה קרובה לגיל פנסיה, החליטה להודיע על פרישה ממעגל העבודה ולעזור יותר לאדווה וענת בלידות ובהמשך בגידול הנכדים.

במקביל תמכה ועודדה את עמית לאורך כל תקופת הלימודים של תואר ראשון במדרשת רופין ולימודי תואר שני באוניברסיטת באר שבע בשדה בוקר. דבר זה קירב אותם מאוד ובעקבות הירידה דרומה הצטמצם גם המרחק מאדווה שעברה לגור בשדה בוקר.
בסיום הלימודים לתואר שני החליט עמית לצאת לעולם הגדול ולעשות דוקטורט בתחום אותו למד בארץ. עמית נבחר ע"י חוקרת שבדית לבצע את לימודי הדוקטורט בשבדיה, מהלך שהעלה חששות כבדים אצלה וחרדות איך הוא יסתדר לבד מרוחק ממנה וללא אפשרות מתן עזרה במידת הצורך, כפי שהיתה עושה בלימודיו בארץ. הקשר התהדק באמצעות שיחות יומיות באמצעות הווטאסאפ כך שהמרחק הפיזי לא היווה גורם.

בגבור הגעגועים לעמית החליטה שחייבים לטוס לשבדיה לראות ולהבין מה עמית עושה במדינה קרה כזאת, איך הוא התארגן לבד ואיך הוא מתנהל ביום יום. נסיעה זו היתה חשובה לה והיא הכינה תכנית מלאה מה ואיך עושים בכל יום.

עם התקרבי ליציאה לפנסיה, החליטה להפתיע אותי בנסיעת הפתעה לאירופה ותכננה בסודי סודות טיול מדהים כולל קניית כרטיסים וביטוח והכל מתחת לאף מבלי שאדע.
מספר ימים לפני פסח השנה, חנה הרגישה חולשה והלכה להיבדק אצל רופא המשפחה. מאותו ביקור השתנו חיינו. נכנסנו לתוכנית טיפולים חדשנית. עם הזמן התרופות הראו שיפור בכל המדדים והתחלנו לראות ולהבין מהרופאים שכנראה אנחנו בדרך לריפוי. מהיום הראשון שקיבלנו את הבשורה חנה הודיעה לי שהיא לא מוכנה לשתף אף אחד במחלתה. היא הסתגרה בביתנו ומיעטה, אם בכלל, לצאת החוצה כדי שלא יראו אותה. בתקופה האחרונה חלה התדרדרות בחוסנה.
במהלך הלילה של שישי שבת, גופה לא עמד במחלה והיא שקעה לשנת רוגע שבסיומה ליבה הפסיק לפעום.
אמנון

אמא שלי אהובה,
זמן.
אבא תמיד אמר שאת הזמן אי אפשר לעצור, צריך להסתכל קדימה – תמיד בתקווה.
אבל בסוף מרץ כשסיפרו לנו שאת חולה הזמן עצר מלכת. שעון החול התהפך והזמן התחיל לרוץ מהר ומהר יותר מיום ליום. כולנו נכנסנו לשגרת חיים חדשה. את ואבא נוסעים לבתי חולים, לבדיקות, לשיחות, עוד בדיקות ועוד שיחות. שזה הדבר שהכי נרתעת ופחדת ממנו בעולם. אבא מנהל את הכל ודואג לך ולנו במקביל שכולם יהיו בסדר. ואני כאילו מתנהלת כרגיל אבל לא. בבוקר מביאה את הילדים למסגרות, נכנסת לכיתה וחושבת עליך.
מחכה להפסקה של 9:30 לעדכון מאבא ואז להפסקה של 11:50 ואז לסוף היום. ואחר הצהרים טלפון קבוע בווידאו.
והמחשבות כל הזמן בראש, בבוקר, בערב ולפני השינה. בכל הזמן הזה, את בחרת להתמודד בדרך שלך, בשקט שלך ולא רצית שנספר לאף אחד. אני משערת שזאת היתה הדרך שלך לשמור עלינו ורצית שנזכור אותך חזקה כמו תמיד.

אמא אהובה שלי, נתת לי כל כך הרבה. יש לי זכרונות מהילדות המוקדמת, איך היית באה לגן הילדים לקחת אותי ראשונה מכל הילדים שיהיה לנו הרבה זמן ביחד, וזכרונות בגילאים גדולים יותר ביסודי ובתיכון, וברגעים משמעותיים מאוד בחיי, שנת שירות, צבא, וכמובן תקופות ההיריון שלי והלידות. תמיד היית איתי, עוזרת בהכל, הקשבת, ייעצת, בישלת, פינקת. כשעברנו דרומה פתחנו את החנות "אמא תקני לי". כל כך דאגת לילדים. את כל יום היית שואלת מה חסר ומה צריך להביא לנכדים. תמיד חשבת עלינו ורצית לתת ולפנק מכל הלב הרחב והאוהב שלך. הייתם מגיעים אלינו שבת כן-שבת לא, ולא מוותרים למרות המרחק, מטיילים ביחד, משתתפים במסיבות של הילדים בגנים, חוגגים באירועי תרבות בקיבוץ והולכים עם הילדים לגן השעשועים ולבריכה.

אמא יקרה, אזכור את כל הטוב והכוחות שנתת לי, את הרגעים השמחים והטובים שהיו לנו ביחד כי אני יודעת שזה מה שהיית רוצה. היית בשבילי 100% אמא ו-200% סבתא! מבטיחה לך להמשיך לדאוג לאבא – סופרמן מהלך שלנו, ושנמשיך להיות אוהבים ומלוכדים כמו שאנחנו רגילים. אוהבת אותך מאוד מאוד והלב כבר מתפוצץ מגעגועים. נוחי על משכבך בשלום, אימוש. מכולנו,
מעין, נועם, גילי, אדווה ואלעד

אמא שלי,
אני רוצה להשמיע את השיר "כל שעה נשיקה" כי הוא מסמל עבורי את הקשר המיוחד שהיה בינך לביני. תמיד שמרנו על קשר, גם כשהמרחק הפיזי היה גדול, משבדיה או משדה בוקר. אם זה בטלפון או בווידאו. כל יום. בוקר, צהרים וערב. מחובר אלייך בחבל הטבור. אמא תמיד דאגה לי שיהיה לי טוב ושלא יחסר דבר. ואם חסר, אז מיד קונים. כי "שלבן שלי לא יהיה?". קודם הילדים, אחר כך אני. תודה לך על הכל, אמא יקרה שלי וסליחה. זה לא הגיע לך. את נלחמת. אני יודע. אני אוהב אותך מאוד. אני מבטיח לשמור על אבא ואדוה וענת. את תחסרי לי. את כבר חסרה לי.
עמית

קוגלר ברוך

16.06.1996 – 13.10.1920

אבא נולד ב13/10/1920 בעיירה צ'רנוביץ, אז רומניה והיום רוסיה. עד גיל תשע למד בבית ספר היהודי שבעיירה.
בבעלות המשפחה הייתה חנות לפורצלנים שנוהלה על ידי אביו משה, שנפטר כשהיה בן תשע.
אחיו הבכור יהושע, , קיבל אשרת כניסה לישראל כסטודנט ועלה ארצה בשנת 1932. עלייתו הכשירה את הקרקע לעלייתם של ברוך ואימו ארצה בשנת 1934. המשפחה חייתה בשנים הראשונות בירושלים. מצוקות החיים ולימודי האח באוניברסיטה, גרמו לאבא לצאת ללימודי נגרות ובמקביל לעבוד בנגרות, אשר לימים הפך להיות מקצועו ותחביבו במסגרת נגריית הקיבוץ ובהמשך כחצרן של הגיל הרך.
בעקבות השפעתם של האחים אפרים ואהרון קציר, ובחיפוש דרכו בארץ ישראל, הצטרף ל"תנועת הנוער העובד והלומד" ובמהרה מונה כמזכיר סניף תנועת הנוער העובד בירושלים. דרכם אף הגיע לקיבוץ נען שם גמלה ההחלטה בליבו לבחור בקיבוץ כדרך חיים לשארית חייו.
בחלוף הזמן, ארגן אבא קבוצת נערים ויחד עימם עלה לתל חי. בתל חי עצמה הכיר לראשונה את עפרה, שלימים הפכה לאשתו, אשר עלתה לארץ ישראל כיתומה במסגרת עליית הנוער מחו"ל.
הקבוצה עברה לנס ציונה לקבלת הכשרה קיבוצית, ושם נפגש לראשונה עם ישראל גלר שהיה מזכיר הקיבוץ המאוחד ואשר הורה אותם הלכות הקיבוץ וגרם לקבוצה לבצע מהפך במועצת הפועלים. ישראל גלר מינה את אבא לשמש כמזכיר מועצת פועלי נס ציונה.
במלחמת העולם השנייה, התנדב עם עוד חברים מהקבוצה ל"בריגדה היהודית". שאר החבורה הצטרפה ליצחק שדה ולשורות הפלמ"ח. בבריגדה שירת אבא באיטליה בתפקיד צלף ואבטחה של רכבות הנשק שנסעו למצרים, לבנון וסוריה. במהלך אחד הקרבות, כאשר הפלוגה שלו רדפה אחרי חטיבה של גרמנים נפצע קשות בכל אברי גופו ובמיוחד בעיניים. הוא שכב חודשים רבים בבתי חולים באיטליה שם עבר ניתוחים רבים ושיקום. על שירותו ופציעתו הוכרז על ידי מלך אנגליה כגיבור הוד מלכותו.
המשפחה התבשרה על פציעתו באמצעות מכתב ממלך אנגליה, שהודיע על מצבו האנוש. ברוך לא נכנע למצבו והתגבר בכוח הרצון שלו לחיות. אחרי שנתיים של שהייה בבית החולים באיטליה, הועבר לבית חולים בארץ ישראל. לאחר שיקומו, עלה והקים עם שאר חבריו שנשארו בארץ את קיבוץ מנרה.
עד שנת 1956 חיו ברוך ועפרה בקיבוץ מנרה. במנרה נולדו להם שני בנים– משה ואמנון. לאחר הפילוג, ועקב מספר מצומצם של ילדים במערכת החינוך במנרה, החליטו לעבור לקיבוץ גבעת חיים (קיבוץ שאותו הכירה עפרה מתקופת שירותה בפלמ"ח). בגבעת חיים נולדה בתם ורד.
בגבעת חיים עבד אבא בחבתניה עד סגירתה ומשם עבר לעבוד בגת. לעת זקנה, שימש כחצרן בתי הילדים

וכזגג הקיבוץ, ובמקביל לא זנח את תחביביו: גידול עציצים, עיצוב תכשיטים ופעילות בחוגי היסטוריה וידיעת הארץ.
לעפרה וברוך נולדו עשרה נכדים, להם הגדישו זמן רב ואהבה גדולה. ביתם תמיד היה פתוח עבורם, והם אהבו במיוחד לישון אצלם בלילות שישי ולאכול ארוחת בוקר מפנקת של שבת.
את שנותיו האחרונות הקדיש אבא לסעוד את אמא, שהייתה חולת אלצהיימר, במסירות רבה, באומץ ובאהבה. כמו כן בילה שעות רבות עם נכדיו, טיפל בהם באהבה רבה, והם היוו עבורו קרן אור, שמחה ואהבה, בתוך הקושי והכאב שליוו את שנותיו האחרונות.
בגיל שבעים וחמש, נפטר ממחלת הסרטן, בא נאבק במשך שנה. עד יומו האחרון לא וויתר ועשה כל מאמץ לחיות ובמיוחד לבלות בקרב בני משפחתו, הילדים והנכדים.

אמנון וורד

קוגלר עפרה

15.11.1999 – 09.09.1923

עשר שנים של סבל וכאב, ואת כל כך אמיצה. יושבת לך בכסא, שותקת ולא מתלוננת והלב החזק לא מוותר, פועם ופועם ומסרב להיכנע לגוף.

עפרה נולדה ב- 9.9.1923 בעיירה צ'סטכובה, עברה עם משפחתה לקצ'יפיץ ומשם לדנציג, שהייתה על גבול גרמניה פולין. לפני פרוץ מלחמת העולם, ב - 31.03.1938 הוברחה ע"י הסוכנות היהודית לארץ עם קבוצת נערים מדנציג במסגרת עליית הנוער. השאירה אחריה משפחה שלמה של שבעה אחים שלא ידעה מה עלה בגורלם. מאוחר יותר נודע לה כי ארבעה מאחיה שרדו את המלחמה ושאר המשפחה נספתה בשואה.

אמא לא שיתפת איש בחוויות השואה, באובדן המשפחה, בעזיבת ארץ מולדתה והניתוק מהמשפחה והחברים.

הזיכרונות היחידים שספרה לנו מילדותה היו תמיד זיכרונות של משפחה חמה ואוהבת מהעיר דנציג. היא תמיד אמרה, שאנחנו לא צריכים לגדול בצל אותו כאב וגעגוע הפרטיים שלה, ושאותנו היא רוצה לגדל בעולם שכולו טוב.

לאחר העלייה ארצה במסגרת עליית הנוער, התחנכה בקבוץ נען ומשם עברה לגבעת הקיבוצים להתארגנות להקמת קבוץ חדש. הקבוצה עברה לכפר גלעדי כהכנה להתיישבות והקמת קיבוץ מנרה.

במסגרת הכנות היישוב היהודי בארץ למאבק בבריטים, הצטרפה לפלמ"ח לפלוגה ו' שכינוייה היה "הסיירים" ומקום האימונים והגיבוש היה בגבעת חיים.

בהיותה נערה בתנועה, פגשה עפרה את ברוך שהיה מדריך שלה וכך הפכו לזוג. הם התחתנו, ויחד הגיעו למנרה בגרעין המייסדים של הקיבוץ. התקופה הייתה מלחמת השחרור, היישוב היה קטן, מנותק וקרוב מאוד לכפרים ערביים שהיו בסביבה.

בכ"ט בנובמבר נולד בנם הראשון משה, ואחרי שש שנים נולד אמנון. בעקבות הפילוג, ועקב מיעוט הילדים בקיבוץ, החליטו ההורים לעזוב את מנרה ולחזור לגבעת חיים, שם הייתה מערכת חינוך מסודרת, זיכרונות וחברים מהעבר. בגבעת חיים נולדה ורד שנקראה על שם אחותה רוזה, שנספתה בשואה.

בקיבוץ עבדה עפרה בתפקידים שדרשו אחריות מסירות והתמדה. ניהלה את לול התרנגולות, שמשה כאקונומית במטבח של הקיבוץ. כשהוחלט לקבל קבוצת נערים במסגרת עלית הנוער, הפכה למטפלת של הקבוצה עד לגיוסם לצה"ל. בהמשך הפכה למנהלת הכל-בו. לעת זקנה עברה לעבוד במתפרת הקיבוץ ולבסוף "בגבורות".

לעפרה וברוך נולדו שמונה נכדים, להם הגדישו זמן רב ואהבה גדולה. ביתם תמיד היה פתוח עבורם, והם אהבו במיוחד לישון אצלם בלילות שישי ולאכול ארוחת בוקר מפנקת של שבת.

האהבה הגדולה שלה מעבר למשפחה הייתה העיסוק בספורט. החל מטניס שולחן וטניס בזוגות וביחידים, וכלה בבריכת השחייה בה הייתה גומאת 50 בריכות מדי יום.

שלש עשרה שנים של מאבק במחלת האלצהיימר שכל כך פחדה ממנה ולא רצתה להזדקן לתוכה, הביאו בסופם לסיום קודר של חייה. לאורך כל אותן שנים, סעד אותה אבא באהבה גדולה, מסירות אין סופית וכבוד.ב- 15.11.99 נפטרה, לאחר שנים רבות של סבל וכאב.

אמנון וורד

קופלר טובה

2.8.1972 – 1888

קופלר בצלאל

18.2.1956 – 9.3.1875

בצלאל בן זליג נולד למשפחה חסידית בבוצ'ץ שבגליציה, אביו ירא שמים ולמדן גדול. לעולם לא דאג לענייני פרנסה. זה היה מוטל על אשתו שעסקה בדאגה לקיום וגידול הילדים. אבא בנעוריו עבר לעיירה נדוורנה ועבד כפקיד בבתי מסחר לטכסטיל. נשא לאשה את רבקה ונולדו להם ששה ילדים. עם פרוץ מלחמת העולם הראשונה ב – 1914 , נאלצו לברוח לוינה, חיו כפליטים ונתמכו ע" י הקהילה היהודית. כתוצאה מהתנאים הקשים נפטרה האם רבקה בגיל צעיר, האב גוייס לצבא האוסטרי וששת הילדים בבתי- יתומים. עם שובו מן המלחמה דאג ליצור לילדים בית ולהוציאם מבתי-היתומים. אמו ניהלה את משק הבית ואבא דאג למקורות הפרנסה, בתנאים קשים במיוחד. עבד בכל הבא ליד-סוכן נוסע, מייצר סיגריות, העברת מזון מהכפרים לעיר ועוד. הילדים היו שותפים לדאגת הקיום בבית ואחרי גמר בית הספר יצאו כולם לעבודה. כשומר מצוות קנאי לא ראה בעין יפה את הצטרפות הילדים לתנועה הציונית או לנוער הסוציאליסטי. בלית ברירה השלים. בשנת 1938 עלה ארצה, אחרי מאמצים מצד ילדיו שבארץ שהשיגו עבורו רישיון עליה ("סרטיפיקט"). לפני עלייתו נשא אשה שניה שילדיו קיבלוה כאם. בארץ גר אצל בתו בקרית חיים, בבית קטן שנהפך למרכז משפחתי. בליל הסדר הסב עם כל צאצאיו שבארץ. עבד בכריכת ספרים. ידע מלאכות רבות וכשרונו רב בעבודות כפיים. מסור כל חייו למשפחתו ולאלוהיו. איש תם וישר דרך, נבחר כגבאי בבית הכנסת ומצא בזה גם את פרנסתו וסיפוקו. בשנים האחרונות חלה וסבל עד יומו האחרון.

נפטר כ"ט בשבט תש"ז – הובא לקבורה בגבעת-חיים.

טובה נולדה ב-1888 בעיירה קטנה בגליציה (אז אוסטריה). בת למשפחה שומרת מסורת. אביה, למדן, בקי בש"ס ופוסקים, לפי הרוח החדשה ביהדות – ציוני. בפרוץ מלחמת העולם הראשונה, יחד עם אלפי פליטים הגיעה טובה עם אביה לוינה. הוא עבד בקהילה היהודית וטובה ניהלה את הבית. בכיבוש אוסטריה ע"י הנאצים ב-1938 נשארה בודדה ואז נישאה לאבי (שכל משפחתו עלתה ארצה). הם הצליחו להגיע ברכבת האחרונה שיצאה מוינה עם יהודים בעלי זכות הגירה. הסתדרו בקרית-חיים בחדר קטן עם פינת בישול. המקום הספיק לכל המשפחה, בשבתות ובחגים ואף פעם לא אמרו: "צר לנו המקום". כל המשפחה קיבלה את טובה כאם. כשאבי חלה קשה בסוף ימיו, היא טיפלה בו במסירות רבה ללא לאות. כשהאב נפטר- עברה טובה לקיבוץ. פה היה הבית שלה. היא העריכה את זה מאוד והיתה מאושרת בקבוץ. המשיכה לנהל את ביתה ברוח המסורת, לא היתה קנאית דתית, היתה סובלנית ויראת שמים. אהבה לראות את הבנים והנכדים סביבה. קשרה קשרים רבים עם החברים במשק ועזרה ככל יכולתה למי שהיה זקוק לעזרתה, בעיקר בהארחת אורחים אוכלי כשר והורים זקנים, ידעה תמיד לשרת אחרים. חשבה על הזמן שלא תוכל לעזור לאחרים, ולעצמה מאוד לא רצתה ליפול למעמסה על אחרים. הימים הקשים עבורה הגיעו היא היתה אומללה כשלא יכלה להיות עצמאית, עברה לנווה אבות.

נפטרה ב-כב' אב תשל"ב אחרי ייסורים רבים. הובאה לקבורות בגבעת-חיים. משפחתה הענפה תזכור אותה כאשה צנועה, ישרה ותמה, יראת שמים, עדינה וטובת לב.

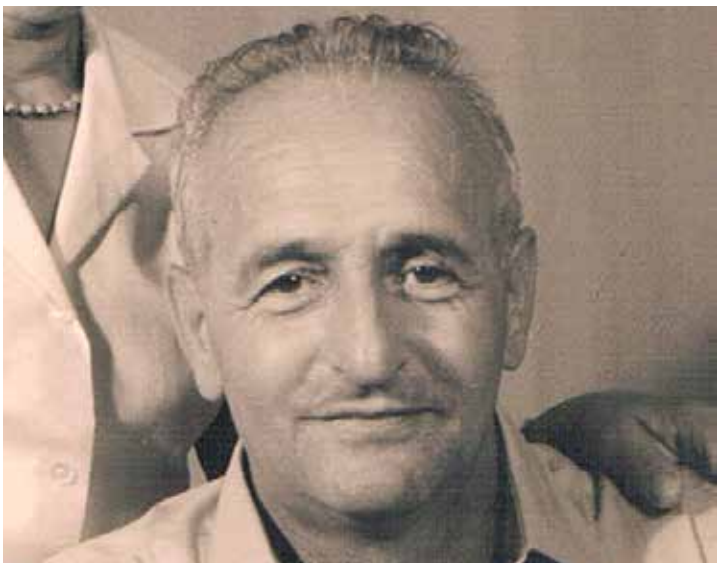

קופלר יעקב

25.12.1996 – 08.04.1911

סבא יעקב סיפר לנכדתו מיכל:

נולדתי בשנת 1911 בגליציה שבפולין. אבי, בצלאל ואימי רבקה, שמרו על בית מסורתי דתי, כהמשך למשפחה מסורתית דתית גדולה מאד. היינו עניים מאד. בשנת 1914 פרצה מלחמת העולם הראשונה, ואנחנו ברחנו לוינה. הדרך היתה קשה, היינו עשר נפשות – סבי, סבתי, הורי וששת הילדים כאשר אני הקטן, בן הזקונים. בדרך חלתה אימי ונפטרה בהיותי בן שלוש.

בוינה המצב היה קשה. אבי גויס לצבא ואנחנו נשארנו עם סבא וסבתא שלא יכלו לטפל בנו. הם שלחו אותנו לבתי יתומים וסבתא היתה מתרוצצת ומבקרת אותנו. כשאבי חזר מהמלחמה הוא אסף את כולנו ושוב חיינו תשע הנפשות בדירת חדר אחד. באותה תקופה היה בוינה מעט מאד אוכל , ולמזלנו יהדות אמריקה דאגה למטבחי תמחוי ושם דאגו במיוחד לילדים.

כאשר למדתי ב"חדר" הלכתי בשבת אחת לשחק כדורגל במקום ללכת לבית הכנסת. ילדים גויים, פרחחים, תפסו אותי ולקחו לי את הכיפה ואת הכדור. איך יכול הבן של בצלאל קופלר, יהודי דתי, ללכת בשבת ללא כיפה? בדרך עשיתי הסכם עם אלוהים ואמרתי: אלוהים שבשמיים, אתה הרי יודע לעשות הכל. אם אגיע הביתה עם כובע – אדע שיש אלוהים, ואם אגיע בלעדיו – אדע שאין אלוהים. כשהגעתי הביתה אבי נתן לי מנה הגונה... ומאז הפסקתי להיות דתי. למדתי שמונה כיתות בבית ספר עממי ולא המשכתי לתיכון כי הייתי צריך לצאת לעבודה לעזור בפרנסת הבית.

בילדותי עסקתי הרבה בספורט ובמיוחד בשחיה. מגיל צעיר הייתי בתנועות נוער וקראתי הרבה על ארץ ישראל. כבר אז ידעתי שאני אעלה לארץ ואחיה בקיבוץ.

הגעתי ארצה בשנת 1936. היכרתי את פניה שלי, ויחד הקמנו משפחה בקיבוץ. נולדו לנו ארבע בנות – חנה, רבקה, עדה ומירי.

שנים רבות עבדתי כאחראי על נושא הבניה בקיבוץ, ועשרים שנה עבדתי ב"גרנות". טוב לי בחיי בקיבוץ, בעבודה ועם המשפחה הגדולה שלנו המונה עתה גם 17 נכדים.

קופלר פניה

10.12.2006 – 23.11.1911

אמא נולדה בלטביה ב 1911– (נר ראשון של חנוכה), בת בכורה למשפחה בת שבעה ילדים. אימה באה מעיירה בליטא ואביה נולד בעיירה קטנה ברוסיה. המשפחה חיה בעיר ליבאו והתפרנסה מחנות מכולת גדולה ומאפיה. הם חיו ברווחה יחסית. אביה היה קומוניסט פעיל במפלגה. אימה היתה דתיה מאד ולכן הבית היה דתי.

בילדותה אהבה מאד לרקוד, לראות הצגות ואופרות. היא למדה בבית ספר אידישאי יהודי שמגמתו היתה לצרף את חניכיו לרוסיה. בגיל 14 הצטרפה לתנועת "השומר הצעיר" למרות התנגדותו של אביה. אימה נפטרה ממחלה קשה והיא נאלצה לטפל בשני אחיה הקטנים.

בבית היו ויכוחים קשים בין אביה הקומוניסט לבינה, חניכת "השומר הצעיר". בסופו של דבר נאלצה לברוח מהבית. גם לאחר שעזבה את הבית היתה הולכת מידי שבוע 16קילומטרים כדי לבקר את אחיה הקטנים שפוזרו בבתי יתומים.

בהשפעת התנועה החליטה לעלות לארץ ישראל וללכת לקיבוץ. וכך, למרות הניתוק המוחלט מאביה, הוא ליווה אותה לאוניה בדרכה לארץ בשנת 1931, כשהיא נשואה באופן פיקטיבי לחבר שקיבל סרטיפיקט.

אחריה עלו לארץ אחיה ואחותה. אח אחד נשאר באירופה והצטרף מאוחר יותר לפרטיזנים. שלושת אחיה הקטנים נשארו עם אביהם ונספו בשואה. לאמא לא נודע דבר אודותם.

בארץ הצטרפה לקיבוץ טבריה על שפת הכנרת, שהיה ברובו מיוצאי לטביה ורוסיה. תוך זמן קצר התפזר הקיבוץ. חלק מחבריו הצטרפו לכפר גלעדי, חלקם לכנרת וקבוצה קטנה, ואמא ביניהם, החליטו להצטרף לגבעת חיים. קיבוץ שזה עתה נוסד, כאשר חלקו עדיין בחדרה. יום יום היתה הולכת ברגל לעבודה בחדרה ובסופו חוזרת לגבעת חיים.

החיים בקיבוץ היו קשים, אך למרות הכל, אחרי יום עבודה ארוך, היו כולם יוצאים בשירה וריקודים עד אור הבוקר. את אבא פגשה זמן קצר לאחר שהגיעה לקיבוץ. הם התחתנו ב – 1933 ונולדו ארבע בנות.

בשנת 1951 נפגעה המשפחה קשות ממשבר הפילוג. אמא עברה עם חבריה לגבעת חיים איחוד, שם המשיכה לעבוד במשך שלוש שנים בבית הספר, וכל ערב חזרה הביתה, למשפחה. אבא נשאר עם הבנות במאוחד. לאחר שלוש שנים נוכחה לדעת כי הפגיעה במשפחה גדולה מידי. אמא חזרה למאוחד, כשהיא שומרת על קשרים עם חבריה מהאיחוד לאורך כל השנים.

שנים רבות, עד גיל שבעים, עבדה עם ילדי בית הספר ויחסים מיוחדים נרקמו בינה לבין הנכדים.

הבנות

קוקס משה

18.12.1987 – 8.12.1933

משה מספר

"נולדתי בפריס. ממשפחתי רק מעט אני זוכר, את אבא לא הכרתי וגם כיום איני יודע דבר עליו. מפריס עברה משפחתי להולנד, שם נולדה אחותי הראשונה. משם עברה משפחתי לבלגיה ושם נולדה אחותי השניה. הייתי בגיל 8 כשאמרו לי שאמא מאד חולה ולקחו אותה לבית חולים, אותי לקחו ישר משם למוסד נוצרי יחד עם שתי אחיותיי. לא ידעתי שאני יהודי ולא היתה בבית שום מסורת ושום אוירה יהודית.
כעבור זמן העבירה אותי העזרה הסוציאלית למנזר בו הייתי עד גיל 14. במנזר עבדנו ולמדנו בעיקר חקלאות, כמובן שלמדתי את כל התפילות ויחד עם כולם התפללתי ונהגתי כמוהם. התייחסו אלי יפה מאד. כאשר הגרמנים נכנסו לבלגיה שמרו עלי מאד, ולכן אני חושב שהם ידעו שאני יהודי. מאחר שהמנזר אינו מחזיק ילדים מעבר לגיל 14 העבירה אותי העזרה הסוציאלית למוסד נוצרי אחר בבריסל. שם הלכתי לבית הספר ולכנסיה. משם העבירו אותי ואת אחיותיי לבית יתומים בהנהגה יהודית ורק אז נודע לי שאני יהודי. כעבור מספר שנים עברתי לאנטוורפן. בשנת 1954 סידר לי מנהל בית היתומים עליה לארץ ישראל. אין אני יודע מה עושות אחיותיי."
משה הגיע לקיבוץ מסילות, גליל ים ובסוף לקב' נען. משם התגייס לצבא. אחרי הצבא בא לגבעת חיים. בגבעת חיים השתלב בחיי הקיבוץ, עבד במטבח, בפרדס ולבסוף במכבסה, בה עבד 15 שנים. במכבסה עבד במסירות, תמיד מוכן לשעות נוספות לפעמים מעבר לכוחותיו.

ערה אלדר כותבת

משה, אתה תחסר בנוף הקיבוצי שלנו כמי שהיו לו יחס מיוחד וחם לילדים הקטנים בחצרנו כאוהב חיות, כחובב ספורט ועיקר כמלווה צמוד לקבוצת הבנות בליגה הלאומית לכדורסל, מצאת אצלנו שותפות עם חברים רבים בכל קשת הגילים וחשוב היה לך מה קורה לכל אחד ואחד.
התמודדת שנים רבות במחלה, אך הלב בגד.

יהיה זכרך ברוך!

קורן דב (קרסיק)

27.03.1986 – 6.11.1938

בן נחום ופסיה, עלה לארץ ב – 1948.

זה אשר סיפר דב על ילדותו:

הרבה איני זוכר. הייתי ילד סך הכל בן 4 שנים. נולדתי ברוסיה, בקמינסק פודולסק ב־1938 אני זוכר איך קדרו השמים מעומס המטוסים ועשן הפגזים, איך האנשים נפלו ולא קמו יותר, היתר המשיכו לרוץ אל הבלתי נודע. נהגתי לישון ליד אמא: בוקר אחד אמרתי לאבא שאמא קרה. מאותו בוקר לא ראיתי אותה יותר. סבלנו רעב, חולי וקר. אבא מת מדיכאון אחרי מותה של אמא. לאחר מכן נפטרו עוד שתי אחיות מרעב ומחלות. אחותי הבכירה ואני, הצעיר מכלם נותרנו בחיים. כשנה הייתי במצב של גסיסה בשל התזונה. אחותי היא שהצילה את חיי...

לאחר שנתגלגל דב בבתי יתומים ומוסדות זמניים לילדים הצטרף אל קיבוצנו יחד עם ילדי קבוצת "נעורים", נערים ונערות ניצולי שואה במסגרת עלית הנוער. הוא הקים עם רותי את ביתו ומשפחתו החמה, האוהבת. ביתם הפך לבית לנקלטים רבים שחיפשו פינה חמה בקיבוץ.

פגשנו את דב בין חצרות הפעוטונים כחצרן בתי ילדים, תפקיד שמילא עד הסוף, בדאגה לפרטים הקטנים שיקלו על האמהות והמטפלות. יחד עם פנחס בוצ'ביץ הקים את ענף חצרנות הגיל הרך ויחד עשו בו רבות בתבונת כפיים ולב –החלום של דב היה לבנות פעם לונה פארק, שיהיה היכן לבלות בזמן הפנוי לחברים ולילדים, סבים ונכדים וגם אורחים. אולי סמוך למשק חי המשוקם...

ודב ממשיך לספר: "מי שמכיר אותי מקרוב, יודע שאני מדבר בחרוזים. הרבה פעמים נשאלתי, "למה אני לא מעלה את החרוזים על הנייר", והוא מוסיף: "אל דאגה, כאשר אצא לפנסיה יהיה לי פנאי ואז אקח ימי אמן, אעלה את הכל על הנייר...".

עינב, בתו כתבה:

מדברי אבא: "אני אהבתי מאד את הקיבוץ בילדותי וכך גם היום. אני כבר 35 שנים בקיבוץ ואני מאד מאושר פה". גדול הלב להיות בך: להקים משפחה גדולה ולתת לחיים תוכן המתגשם בעשיה רבה למען הזולת ומשאיר בנו תחושת מגע מיטיב, כל אלה קורנים מדב אלינו.

קידר גורן תמי

03.07.2014 – 13.07.1973

יפה שלי, אהובה שלי, איזה מזל שהדברים שאומר עלייך ולך לא יזדקקו להיות הקלישאות הנבובות הרגילות, כי באמת נשאת בתוכך את התכונות שהופכות אדם לכוכב מאיר ומנחם בחושך. כבר בנעורייך עזבת את בית הורייך החם לטובת עצמאותך שהייתה כה חשובה לך, עובדת לפרנסתך, מקבלת אוטו מאבא ברוך ז"ל ומגיעה עד לאילת. עוברת מקומות ודירות ומתנסה ונהנית מההרפתקאות. בגיל 15 נפגשנו פעם ראשונה בקורס מד"צים, אין לי מושג איך דווקא אנחנו הגענו לשם אך כנראה שהיינו צריכים להיפגש איפושהוא.
כיוון שהיית היפהפייה של חיפה ההתאהבות הייתה מיידית ומסתבר שגם הדדית, אך דומני שהיינו ביישנים מידי מכדי לממש אותה. אחר-כך לא התראינו איזה עשר שנים, וצחוק הגורל, הגיעה אלייך ידיעה שאני, חייל בגלי צה"ל, נהרגתי בלבנון. זה היה כמובן בלבול בשמות. יום אחד התקשרת לחברך באותו הזמן, אהובנו היקר ליאור אנקורי שגר בתל-אביב, והוא סיפר לך שנמצא אצלו בדירה בחור בשם לירן מגבעת חיים מאוחד שמכיר אותך. אמרת שזה לא יכול להיות, הוא העביר לי את הטלפון ואז כבר קלטת שהיה בלבול. כמו שרק את עושה, נמרה של ספונטניות ותשוקה, נכנסת ל'פורד' הצהובה שלך בשתיים לפנות בוקר לנסיעת לילה של נהגת-שודים. נפגשנו בים והתחבקנו, אחרי-זה חזרנו לדירה והלכת לישון עם ליאור. אני גם־כן הייתי בחדר ואת לא באמת ישנת, הסתכלתי על העיניים הגדולות והיפות שלך עד הבוקר ואת החזרת לי מבט ממוקד. כמה ימים או שבועות אחרי-כן הגעתי אני לדירתך הקטנה בחיפה, באישון- לילה, כמובן שעליתי לך על העצבים תוך שעה, וכמו נמרה ספונטנית דחסת אותי ב'פורד' הצהובה, ובנהיגה של נהגת-שודים דהרת עד לקיבוץ שם זרקת אותי בפינה חשוכה על הכביש העוקף, רחוק מחדרי ונסעת. אחר-כך דיברנו ימים ושעות בטלפון, ושאלת אותי בקול המאנפף והמצונן שלך אז אם אני אוהב אותך ולמה אני אוהב אותך. היו לי מיליון הסברים, אבל איך שאמרתי כן והתחלתי לחפור זה הספיק לך והיית נרדמת.
אחר-כך כבר החלטת להיכנס לחיי בסערה ולא יכולתי להתנגד לישות חמה, חומלת וקשובה כל-כך. אחרי-זה נולדו הילדים: עלמה, אדם וברי, שלהם נתת יותר ממה שניתן לדמיין, ובאותה נשימה לא שכחת לראות את הייחוד של כל אחד מהם: עלמה החכמה, הרגישה, הטובה והיצירתית. אדם בעל הנשמה היתרה (כמו אחיך דוד סדוק), הקשוח אך גם העדין, היציב והמרוצה בחלקו. וברי, פרחח האש הקטן והפרוע, הארטיסט שמשגע את הבית בעזרת עולמו הפנימי המופלא. יפה שלי, אנשים מקשקשים הרבה בימינו על נתינה והתחברות לאהבה שבתוכך ועושים דאווינים כדי לראות ולהיראות והכל סובב סביב האני, מחאות מזויפות והאדרת האגו, עולם קפיטליסטי, ניו-אייג'י והדוניסטי. אבל את, באופן טבעי, שמת את צרכייך אחרונים תמיד, פותחת את הלב לנוער במצוקה בנתניה (עמותת 'עלם'), לפרוצות בתל-אביב, לילדים הסובלים מהבתים המפורקים שנתת להם תקווה, וראית את נבטי היופי הפראי והטוב שבתוכם, תמיד מדברת איתם בגובה העיניים.
תמיד קשובה לחברות הטובות ולחברים, מנסה למצוא שידוך, להוציא מדיכאון בעזרת עבודה או כל רעיון יצירתי אחר, חושבת רק עליהם. והילדים בראשך כל הזמן, דואגת לכל הפרטים הקטנים ומוסיפה על כל זה

חום בכמויות שאין לתאר. ולא שכחת לדאוג לאחיך האהוב ליאור, לאימך, לאביך ז"ל, לסבתך ז"ל, ולאחותו אורלי ולבנה אייל, אותו הבאת לתקופות ממושכות אלינו הביתה, עוטפת אותו בחומך המופלא. ותוך כדי כל הנתינה האדירה הזאת לא הזנחת אותי לרגע, יפה שלי, על-אף שהרביתי להתלונן שכן. תמיד מקשיבה לי בעצבות, מתרוצצת לאן שרק צריך ועושה כל מה שאפשר כדי לשפר את מצב-רוחי, מחבקת מנשקת ותומכת, ונלחמת על הדברים החשובים לי כשחושבת שלא רואים אותי ואני יוצא פראייר.
היו לנו ריבים קשים אבל מותר ליחסים להיות סוערים, והיו גם חיבוקים ורגעי-נחת, סרטים ופופקורן בלילה בסלון, ארוחות לילה, טיולים עם הילדים בנחלים ובים. אני מקווה ורוצה להאמין שידעת כמה אני מעריך ואוהב אותך.
נוחי בשלווה יפה שלי כי באמת זכיתי וזכינו בפלא- טבע נדיר שנגדע באופן פתאומי ואכזרי. נזכור תמיד את השכל החריף, החיוך הרחב, השמחה המתפרצת ואת הלב הגדול שלא היה ולא יהיה כמותו לעולם. את האדם הטוב ביותר שהכרתי בימי חיי, אשמור על הילדים, להתראות יפה, אהובתי, אוהב תמיד.

לירן.

קיל יחיאל

12.05.2001 – 15.07.1907

אבא נולד בשנת 1907. הוא חי כמעט לכל אורכה של המאה ה־20, מאה שלא היתה כמותה למהפכות, מלחמות, הרג ודם, אך גם לא היתה כמותה לחידושים, המצאות ותגליות שאין דומה להם לאורך כל ההיסטוריה האנושית. גם אבא עשה מהפכה בחייו, כאשר נטש את ביתו ומשפחתו באירופה המתקרבת לקראת השואה הנוראה מכל אשר עברה על העם היהודי, כדי לבנות את ביתו ואת משפחתו במולדת הישנה המתחדשת.

הכל התחיל בעיירה קטנה, סאנוק, בפולין. אבא, כמו כל הילדים היהודים, החל את לימודיו בגיל צעיר מאוד. במהרה עשה חיל בלימודיו, תוך שהוא חווה את השינויים הדרמטיים שעברה פולין באותה תקופה, אשר לא היטיבו עם היהודים.

בגיל צעיר נסע לורשה הבירה, שם הוסמך לרבנות, אך עד מהרה נשבה, כמו צעירים יהודים רבים, בקסמה של ההגשמה העצמית והצטרף לתנועת "החלוץ". באותה תקופה, היו בתנועה זו אנשים רבים אשר עתידים היו להשפיע רבות בכל תחומי החיים במדינת ישראל הנבנית. לאחר תקופת פעילות בתנועה יצא אבא לפריז, כדי להכשיר עצמו לחקלאות ולעלייה לארץ. העלייה היא סיפור מתח בפני עצמו: שערי הארץ היו נעולים וקבוצת יהודים מצליחה להיכלל בין חברי המכביה הראשונה ב־1932, אך הם נעצרים בכניסה לנמל יפו ומצליחים לבסוף להתגנב דרך לבנון לקיבוץ כפר גלעדי ומשם לגבעת השלושה, שם הקים אבא את ביתו ואת משפחתו.

שאיפתו של העולה הצעיר לעסוק בחקלאות לא נסתייעה והוא נלקח מאחורי המחרשה ונשלח ללימודי הוראה, בין השאר אצל "הדוד יהושע" הלא הוא יהושע מרגולין, מראשוני וממחדשי לימודי הטבע בארץ. מקבוצה זו צמח לימים סמינר הקיבוצים. מאז עסק אבא במשך עשרות שנים בחינוך, לא לצורך פרנסה אלא כייעוד. מצויד בהשכלה יהודית והשכלה אוניברסלית רחבה ועמוקה ועם רצון בלתי נדלה לרכוש עוד ועוד ידע, הוא משרה מרוחו ומהידע שלו על אלפי תלמידים בארץ ובתפוצות, אך יותר מכל נתונה אהבתו לטבע, לחי ולצומח, ובראש ובראשונה לארץ ישראל, טבעה נופה ועתיקותיה.

מאז דרכה כף רגלו של אבא לראשונה על אדמת הארץ, הוא "חרש" אותה לאורכה ולרוחבה, מבלי להתחשב בסכנות ובמגבלות שהזמן גרמן, והוליך עמו דורות של ילדים, צעירים ומבוגרים, בהם החדיר את ידיעת הארץ והאהבה אליה.

בשנת 1950 עוברים אבא ומשפחתו לקיבוץ גבעת חיים. גם פה הוא משתלב בשדה החינוך ולאחר כמה שנים מקבל על עצמו את ניהול בית הספר.

ב – 1959 יוצא אבא בשליחות הסוכנות היהודית והקיבוץ המאוחד לבואנוס איירס בארגנטינה, שם הוא מלמד ומנהל בבית הספר היהודי "שלום עליכם", הגדול ביותר בתפוצות.

השליחות נקטעת בזמן תפיסת הצורר אייכמן, אך אבא חוזר לארגנטינה יחד עם אמא וליאורה להשלים חמש שנות פעילות ענפה וברוכה, שהדים עליה קיבלנו במשך שנים רבות מהחניכים שהגיעו משם.

בגיל בו אנשים מהיישוב פורשים לגימלאות מתמנה אבא מנהל פדגוגי של "מכללת מנשה" ובתוך כך אינו זונח את אהבתו הישנה, מקים ומנהל קורסים למדריכי ארץ ישראל עם הרבה יוזמה ומעוף ודמיון, אשר הקנו לו הערכה רבה, המוצאת את ביטויה במכתבים הרבים ודברי השבח שקיבל באותה תקופה. אפשר עוד להרבות ולספר על "חדרי הטבע" שהוקמו בכל בית ספר בדרך חלוצית ותוך יצירת יש מאין והפכו לדרך מקובלת בהוראת הטבע, על אימוצם של ילדים רבים בתוך המשפחה יחד עם סבתא ניומה, וכל זאת תוך הקמת משפחה גדולה וענפה, בנים נכדים ונינים.
סבא יחיאל, בהיר מחשבה וביטוי, היה מעורה היטב בכל הנעשה בעולם, בארץ ובקיבוץ, בקי בכל הנעשה אצל כל אחד מבני המשפחה הרבים, ולא שוכח שום יום הולדת או אירוע אחר.
אנו, בני המשפחה והאוהבים, השתוממנו על רצון החיים העז ועל המאבק לשמור על כבודו כאדם גם לאחר שעבר את גיל 90 והצליח להתגבר על מחלה ממארת, ואיחלנו לו שנים רבות של בריאות וצלילות הדעת, אך לא כך נסתייע.

כשהצצנו, ולו על קצה המזלג, במה שהשאיר אבא אחריו, אי־אפשר שלא להתפעל מרוחב היריעה: אין כמעט תחום בתרבות האנושית שבו לא עסק. בכל נושא חפר והתעמק עד קצה גבול היכולת, אסף וקטלג כל פיסת מידע, כאילו לא חפץ להשאיר משהו לא גמור, וכך ממש עד ימיו האחרונים. אבא הותיר אחריו משפחה גדולה וענפה: 12 נכדים ו 15 נינים, ובכך בעצם הערובה שהוא ורוחו ימשיכו עמנו עוד שנים רבות.

אבא, יהי זכרך ברוך.

מנחם

קיל ניומה

7.1.1992 – 25.12.1911

ניומה נולדה באוקראינה, בעיירה טירספול, בשנת 1911, למשפחה בת 9 ילדים. מגיל צעיר טולטלה ע"י זעזועים כבירים: מלחמת העולם הראשונה ומהפכת אוקטובר. הבולשביקים הרוסים הוציאו את אביה להורג באשמה של נטיות קפיטליסטיות והשאירו את האם בודדה במאבק על קיום המשפחה. הסבא, שחי ברומניה, דאג להעבירם לצד השני של נהר דנייסטר, שם פוזרו הילדים בבתים של קרובי משפחה. אין ספק שילדות כזאת הטביעה את חותמה על אישיותה לאורך כל החיים. בשנת 1933 עלתה לישראל בעזרת סרטיפיקט שקיבלה מאחותה בירושלים.

הגיעה לקיבוץ גבעת השלושה בלי הכשרה או ידיעה על חיי הקיבוץ. באה כדי למצוא קרוב משפחה רחוק ונשארה. בגבעת השלושה הכירה את יחיאל קיל והקימו משפחה.

ניומה לא הצליחה להשלים את לימודיה הפורמליים, דבר שציערה במשך כל חייה. היא ניסתה להשלים את הלימודים בכוחות עצמה, אך תוך זמן קצר נודע שמה כבעלת מקצוע מעולה בכל תחום שבו עסקה והיא היתה לעובדת מבוקשת.

עוד לפני עלייתה ארצה למדה קצת תפירה ובארץ למדה עבודות בניין והתמחתה בריצוף, בו עשתה חייל. עסקה באריזת תפוזים ובכל העבודות, קלות כקשות, שנדרשו לקיומו של הקיבוץ הצעיר, כולל שמירה על גבי סוס בשדות המשק בנזלה. בשלב יותר מאוחר ניהלה את מטבח הילדים והדור ההוא זוכר לה עד היום איך הצליחה ליצור יש מאין בתקופת שפל ומחסור.

תוך כדי העבודה, גידלה את משפחתה באהבה, אך תמיד היו בבית ילדים נוספים. בהיותה בעלת רגישות יוצאת דופן למצוקות הזולת, גדלו במשפחתה תמיד בניהם ובנותיהם של קרובי המשפחה הרבים בארץ וגם ילדים זרים. המקרה הבולט הוא אימוצם של שלושה ילדים, שברחו מצרפת הכבושה דרך הפירנאים והפכו לחלק מהמשפחה למשך שנים רבות, לאחר שניומה אימצה אותם בגלל שיחיאל, בעלה, דובר צרפתית.

בשנת 1950עברה ניומה עם המשפחה לגבעת חיים. היא עבדה בעבודות שונות ויצרה קשרים חמים עם חברים רבים. היא אף פעם לא השלימה עם דברים שנראו לה לא צודקים ובמיוחד התנגדה ללינה המשותפת, כתופעה לא קיבוצית.

בסוף 1959 יצאה עם בעלה ועם ליאורה, בתה הצעירה, לשליחות בארגנטינה. הניתוק משאר בני המשפחה הכביד עליה מאוד. בעיקר התבטא הדבר בתקופת השליחות השנייה, כאשר פרצה מלחמת ששת הימים.

לאחר שגדלו ילדיה גידלה באהבה את הנכדים. תמיד היו ילדים בבית, ששימשו לה מקור לשמחה וגאווה. גם בימי מחלתה הממושכת התעלמה ממכאוביה שלה ודאגה לאחרים. אזניה היו קשובות תמיד למצוקות הזולת והיא ניסתה לעזור בכל אשר יכלה. כך גם נזכור אותה, באהבה רבה. יהי זכרה ברוך.

קינן שושנה

23.01.2021 – 22.02.1941

שושנה נולדה ב-22.2.1941 להוריה שהגיעו מעיראק, יהודה ושרה. שניהם חיו בטבריה ושם נולדו שושנה ועוד שבעה אחים ואחיות. ליהודה ושרה היו שמונה ילדים: חמש בנות ושלושה בנים. מהם נולדו להם 25 נכדים.

שושנה מספרת על תקופת נעוריה: "רציתי לצאת מהבית כי היה שם מאוד צפוף. אחת מאחיותיי עבדה כפקידה בקופת חולים והכירה חברי קיבוצים. היא פנתה לחבר קיבוץ שער הגולן ובאמצעותו התקבלתי לחברת נוער בשער הגולן בהיותי בת 12. בחברת הנוער היו ילדים כמוני שנולדו בארץ אך יצאו מבית ההורים. וגם ילדים שהגיעו מהגולה. כל הילדים אומצו ע"י משפחות מהקיבוץ. אני אומצתי אצל משפחה שהיו להם 2 בנות ובן. התקבלנו יפה מאוד גם אצל המשפחות וגם ע"י המטפלת והמדריך שלנו. הם דאגו לנו מכל הלב. הדבר היחיד שהפריע לי היה שבחדר האוכל הכריחו אותנו לאכול. בקיבוץ היו לנו חוגים ודאגו שנהיה עסוקים כל הזמן. זכור לי שיצאנו מטעם הקיבוץ לגדנ"ע בבאר אורה עם חברת נוער מקיבוץ המעפיל.
בקיץ היה כל כך חם שהוצאנו את המיטות החוצה (עם כילות) וישנו על שפת הירמוך. בעקבות נישואיי עם מיכה עברתי לגבעת חיים. החופה הייתה אצל רב בחדרה, מסיבה עשינו בחדר האוכל, כמו שהיה מקובל אז, עם עוד זוג שהתחתן. מיכל ואמיר אסף היו הזוג השני שהתחתן איתנו באותו היום. הייתה מסיבה יפה. לא היה לי קל להתרגל לחיים בגבעת חיים, הייתי קשורה מאוד לשער הגולן. עם השנים התרגלתי. גבעת חיים הפכה לי לבית. פה עבדתי בחינוך, מטפלת בגן ילדים, במחסן בגדים ורוב הזמן כמבשלת במטבח הילדים, ששכן מתחת למטבח הגדול. עם ביטול חדר האוכל יצאתי לפנסיה".

שושנה מאוד אהבה לרקוד. אחרי שנישאנו ביקשתי ממנה שתלמד אותי. ניסינו וכל פעם הייתי דורך לה על הרגליים, עד שבסוף הצלחתי.

שושנה חלתה לפני ארבע שנים. הרופאה שקיבלה אותנו באותו יום אומלל אמרה לנו ולמשפחה: "אני לא נותנת יותר מחודשיים". קפאנו במקום וכבר למחרת טסנו לבית חולים רמב"ם. הרופא המטפל היה מקסים אבל המצב התדרדר ובזכות אורלי שלנו שיש לה קשרים עם כל העולם ואשתו, הגענו למחלקה ההמטולוגית בלניאדו. בראשה עומד מלאך: דוקטור בולוויק, שכן שלנו מכפר הרוא"ה. "מענטש" אומרים ביידיש. אין דברים כאלה. כל כדור חדש שיצא הוא נתן לה ולא הירפה ולו רק כדי להקל עליה. גם הצוות במחלקה מקסים, הם העמידו את שושנה על הרגליים.
הילדים שלנו, ערן, אפרת, אורלי ועידו והנכדים שלנו יובל, גל ורון, ניב וגיל, רועי, שלי ורוני והנינים אייל ונבו נתנו לשושנה ולי כוחות. כולם דאגו ונתנו לנו להרגיש הכי אהובים שאפשר.

שושנה הייתה מסורה ללא גבול למשפחה. בחנוכה האחרון עוד עמדה על הרגליים ובעזרתי הכינה סופגניות. אצלי תחום הבישול והאפיה לא היה ממש חזק אבל בזכותה לאט לאט נכנסתי גם אני לעניינים. היא אמרה: "קשה לי זאת הפעם האחרונה". ביקשה שאביא לה את פנקס המתכונים כדי לעשות בו סדר. שושנה, אני חושב שנתנו לך את הטוב ביותר שיכולנו לתת. זה הגיע לך.
נוחי בשלום. תמיד תהיי בליבנו.

מיכה

קליין איתן

16.11.2021 – 15.07.1952

איתן היה ילד חמישי להוריו לילי ופרנטו, אח לשולה, התאומים ברכה ויענקל'ה, יהודה שנולד שנתיים וחצי לפניו.
אמא לילי שהיתה מבקרת חריפה של הקיבוץ, לקחה את איתן , לאחר חזרתה מבית היולדות, ל"חדר" למשך 6 שבועות. לא הביאו אותו, כמקובל באותם הימים, לבית התינוקות. הקיבוץ היה כמרקחה, המעשה עמד "לפרק את הקיבוץ". לילי הובאה לבירור באסיפת החברים שבסופה החליטו החברים להשעות אותה מחברות בקיבוץ.

איתן גדל בגן ובכיתה בין 3 בנים ו–10 בנות כילד חייכן, משחק עם כולם, מתעניין בנעשה סביבו ואוהב טבע.

במשפחה התפתחו מסורות שהחזיקו בהמשך עשרות שנים, סיפוריו של אבא כמו "האוויריה העברית הראשונה" ממעצרו ברפיח אחרי "השבת השחורה" או הצ'יזבטים שהיה מספר בגנים ובכיתות על יחסיו הקרובים עם חבריו הערבים. ובתוכם הסיפור "איך גדלים אבטיחים מתחת למיטה של פרנטו" ומעל כולם הסיפור על "עץ השוקולד" שגדל בחולות עטא. לימים איתן קיבל את כושר הסיפור לא פחות טוב מאבא.

ההוויה המשפחתית שבתוכה גדל איתן היתה של פעילות טיולים כמעט כל שבת, אם רצינו ואם לא והכל ברגל או בטרמפים. מחנה נופש בחורבות כפר ערבי נטוש ליד קיבוץ פרוד, יחד עם משפחת מאיר מגל או אוהלים על שפת הים, שנים לפני ה"נופש ים".

איתן למד בביה"ס המקומי בגבעת חיים, שירת ב"סדיר" כעוזר מכונאי בסדנת בקעת הירדן ועוד הרבה שנים שירת בשירות מילואים. לא אחת בשמירות במקומות עם סכנה רבה.
איתן עבד בגת למעלה מ–20 שנה, עבודתו של איתן בגת הביאה לו הערכה רבה למסירותו. במשך עשרות שנים איתן היה אחראי על קבלת משאיות הפרי ופריקתן בתאים השונים, על פי סוג הפרי.

איתן היה איתנו בטיול אחים בפראג לגילוי שורשינו הצ'כיים ופגישה עם בני דודינו וילדיהם.

איתן כאב את ההפרטה בקיבוץ. הוא אהב את חדר האוכל, את הפגישות עם חבריו במועדון החברים ורצה להישאר בקיבוץ "הישן". באותו זמן חיפשנו מקום שיתאים לרצונותיו של איתן ומצאנו את "כישורית" שאך נוסדה. לאחר 3 שנים של ריצות והשתדלויות במוסדות שונים וב"כישורית" הצלחנו למצוא מקום לאיתן ב"כישורית". איתן הגיע לגן עדן. ב"כישורית" היה לאיתן כל מה שעשה לו טוב. קיבוץ "ישן" עם חבריו שאהבו אותו, מזג האוויר הקריר ללא הלחות המעיקה של העמק שלנו. איתן התקבל לענף התקשורת והשתלב כצלם וידאו ראשי בהפקות הווידאו של "כישורית". איתן היה חבר ב"כישורית" מיולי 2002 במשך 19 שנים ועד למותו.

מעל הכל היה לאיתן את בובי הכלב שהפך לסמל המסחרי של "כישורית". לאחר מותו של בובי לא רצה איתן להתקשר לכלב אחר.
איתן לא היה בריא אך ידע לחיות באיכות חיים טובה, לא לוותר על רצונותיו, להילחם על דעותיו תוך שהוא רואה את עצמו כמגן על חבריו כנגד כל עוולה.
קשריו של איתן עם ילדים ובעיקר ילדי המשפחה הפכו לשם דבר.
איתן מת, ללא סבל, עם חיוך של שביעות רצון. איתן הספיק עוד לאחר מותו לתרום לזולת את שתי קרניותיו.
אהבנו אותך מאוד.

המשפחה

קליין ארנסטינה

3.1.1962 – 29.10.1885

ארסטינה נולדה וגודלה בכפר לנשוץ, בצ'כיה. עם נישואיה עברה לעיירה הסמוכה פוסטלברג בחבל הסודטים. משפחה מבוססת, בית מסחר "כל -בו" לאיכרים מכל הסביבה בית תרבותי עם הווי מוזיקלי, כולם אוהבי מוזיקה. עם סיפוח חבל הסודטים לגרמניה הנאצית ב – 1938 נאלצו לנטוש את הכל ולעבור לאזור הצ'כי. אחרי מות בעלה, נשלחה למחנה ריכוז בטרזינשטט וחיתה שם למעלה משלוש שנים, רוב הזמן יחד עם האם שלה שנפטרה שם.

במאי 1945, עם כניעת גרמניה הפאשיסטית לכוחות הברית, שוחררה וחזרה לפוסטלברג, תשושה, חלשה, שם מצאו אותה בנותיה שהיו באנגליה בשנות המלחמה. עלתה ב-1949 יחד עם משפחת בתה ארצה, על אף שהרופאים קבעו שלא תוכל לעמוד בתלאות הנסיעה.

בגבעת-חיים, במשפחת בנה התאוששה, חיתה בקבוץ עוד 12 שנה כשהיא סורגת עשרות זוגות גרבי צמר לילדי המשק.

זכתה לשמוח בגידול הנכדים.

קליין יעל

17.12.1943 – 11.8.1919

בת 15 עלתה יעל מברלין. הכשירה עצמה ב "הדסה" לטפול בתינוקות והצליחה מאד. באה אלינו עם קבוצת הכשרה של ה "מחנות העולים", אחרי סיום בית ספר תיכון. צעירה, גבוהה ועדינת פנים, שופעת נעורים, דמות בולטת ביופייה. נאבקה עם חולשת גופה והסתגלה לעבודה, נכנסה למקצוע, התקשרה למקום, בנתה לה משפחה, השקיעה מאמצי נפש רבים בחינוך עצמה, כדי להשתרש בקבוץ, להבין אותו ולהועיל בו. 14 חודש נפתלה עם מחלתה ובתקופה זו נתגלתה לנו באופייה העז, במסירותה למשק, באהבתה העמוקה את הבית והחברה, בכוחה המופלא לשאת ולהאמין. אם ב"הדסה" ואם בבית עקבה אחרי כל המתרחש וחיה את שאלות המשק והחברה. בימיה האחרונים: פנים כחושים וחיוורים, ידיה צנומות, אך עיניה זוהרות, מפיקות מאוויים עזים לחיים.

מתה בחולייה ב – כ' כסלו תש"ד, בת 24 במותה, הניחה אחריה את בעלה פרנטו, את בתה שולמית, אם, משפחה בקבוץ ובארץ.

מתוך "צרור מכתבים", עלון הקבוץ, עין חרוד 149

באחד הימים הפסיקה יעל את עבודתה בבית הילדים לשעה קלה וניגשה לרופא לשאול אותו לסיבת חולשתה. לאחר שנבדקה חזרה לעבודה, כי הן צריך לעבוד. כעבור שעה קלה, לאחר שהרופא בדק את הדם בא וציווה עליה לעזוב מיד את עבודתה. מאז חלתה יעל במחלתה המסוכנת, שהרופאים לא נתנו כל תקוה להבראתה, התרגלו החברים למחשבה, שבאחד הימים תבוא בשורת קיצה. היתה רעננות מפליאה ברוחה שלא התאימה לגופה המדולדל. הפליא ביותר תאבון החיים שלה. כל הווייתה זעקה לחיים. אם כי מלאך המוות שכן כבר מזמן בגופה. היא לא רצתה להכיר כלל לא רק בקרבתו, אלא גם בקיומו. לא נזדמן לדבר איתה על עניני הקבוץ, אבל נדמה היה שאין לה עניין בשאלות אידיאולוגיות , אך קשורה היא בטבורה לקבוץ ולחיים בתוכו. היא באה לגבעת–חיים בהיותה נערה, וטרם עוצבה דמותה. המעבר מבית ההורים לקבוץ היה אצלה ישר ומהיר יתכן שדווקא זה המריץ את השתרשותה במקום. היא החליפה את בית הוריה בבית חדש, בקבוץ, והיא נקשרה אליו קשר בל ינתק. הרגשת הבית במקום היתה חזקה מאד אצלה, כעין חוויה ראשונית. בביקורי האחרון אצלה, העירה לי בנעימה של תרעומת : "אני מקנאה בך ובעקשנותך. הנה חזרת מבית החולים לאחר מחלה קשה ובכל זאת התחלת, לאחר זמן קצר, לעסוק בעבודות שונות. מדוע חסרה לי עקשנות זאת ?" באותו רגע הצצתי בגופה שנדלדל והרהרתי: וכמה עקשנות חיים נחוצה במצבה לדבר כל אשר דברה באותו ערב. דבריה שפעו אמונת עוז, שמחלתה היא רק ענין של מה בכך, וכי שוב תשוב להיות בריאה ואיתנה. מתוך גרונה דיבר צימאון החיים הלוהט המצוי רק אצל אנשים המתחילים, צועדים בדרך באמונה עמוקה. בצאתנו אמרתי למלווי, שבפני רצון כזה גם מלאך המוות יירתע, אם כי נדמה שהוא כבר פרש את כנפיו השחורות . בכח אל–אנושי טיפסה במדרגות והגיעה למיטתה כשחומה למטה מ– 36 ודפקה... הדופק חדל מדפוק בעבור מספר ימים. כך יעלו על משכבם רק אנשים בעלי אופי חזק.

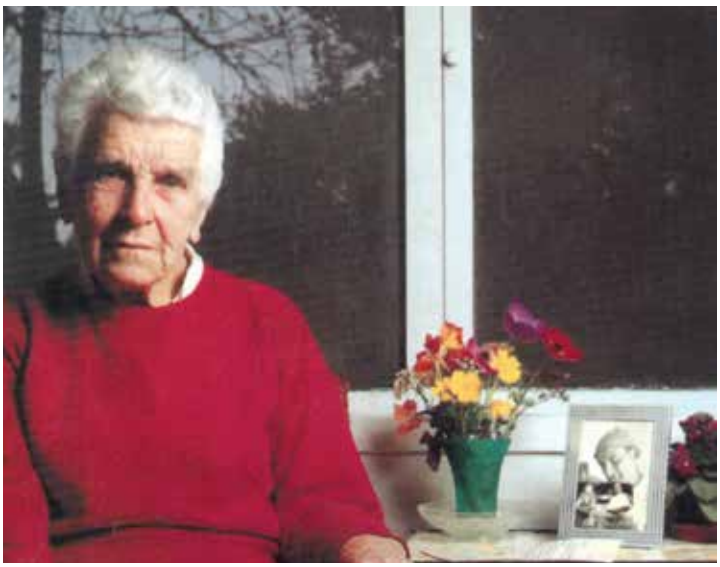

קליין לילי

23.11.2009 – 19.06.1912

אמא נולדה בעיר וינה ב–1912. אביה היה מורה ואמה ניהלה את משק הבית. בית ששם דגש על ההשכלה, הדעתנות, אהבת הארץ בוינה ובארץ והרבה נתינה לזולת. (בתור ילדים אין דבר כזה שבת פנויה, או עובדים או מטיילים). ב– 1931 אמא נוסעת ללמוד באנגליה ועושה את תואר הדוקטור שלה בהיסטוריה, על גרטרוד בל, יועצת הממשל הבריטי בהקמת עירק החדשה והאישה היחידה בתפקיד כה רם בממלכה הבריטית. נדמה לי שהמחקר על גרטרוד בל עיצב חלק נכבד מאישיותה העצמאית של אמא לעתיד.

אמא מצטרפת לקבוצת ההכשרה בגולמינץ ומכירה את מי שבהמשך יגיעו לגבעת חיים, ואת המדריך יפה התואר ורב הכריזמה – אבא.

ב– 1935 אמא עולה לארץ עם אחותה לוטה ומגיעה לגבעת חיים, בה כבר היתה קבוצה גדולה של חברים מתנועת "תכלת לבן" מההכשרה בגולמינץ.

ב– 1936 אומרת אמא "אני רוצה להיות אדון לעצמי, לא להחליט לגבי אחרים ולא שיחליט מישהו לגבי". היא עוזבת את הקיבוץ ועוברת לגור בירושלים – אמא מעולם לא ממש אהבה את רעיון הקיבוץ.

בירושלים היא נעשית מזכירתו של ד"ר יהודה לייב מאגנס, מייסד האוניברסיטה העברית על הר הצופים, ובתוך כך נפגשת עם כל המנהיגים והפעילים בארץ. ב–1944 בביקור בגבעת חיים פוגשת אמא את אבא פרנטו ואת יעל רעייתו עם בתם שולה, אך עדיין ממשיכה לעבוד כמזכירת דיקן האוניברסיטה העברית ד"ר מאגנס ואף הוצע לה קידום – לרכז את פעילות ארגון "הדסה". מרטין בובר אמר לה אז: אסור לך בשום אופן לעזוב את תפקידך אצל מאגנס כי לא יהיה מי שיוכל למלא את מקומך. "אני אעשה את שניהם", השיבה אמא, אבל אז... ב–1945 פרנטו עם בתו שולמית מבקשים את ידה במכתב מרגש (גם היום) שבסיומו הוא כותב לה: "אל תשאירי אותי ללא תשובה, גם אם את לא מעוניינת, הכניסי למעטפה דף נקי ושלחי לי, אני אבין ואקבל...". מעטפה מלאה או ריקה הוא לא קיבל, כי אמא פשוט עזבה הכל בירושלים ובאה אליו לגבעת חיים. דרך אגב, שניהם אהבו את דרך הביטוי הכתובה. גם אלינו הילדים אמא הייתה שולחת מכתבים בדואר. מכתב אחרון שקיבלתי ממנה היה עם בחירתי למזכיר בית אלפא, מכתב שלא אפרט את תוכנו, אך בסיומו היא כתבה לי: "אבא איננו כבר ואין לי בפני מי להשתפך, אז אני מרגישה חופשייה להשתפך בפניך – תודה". אבא אמר על אמא – "האישה השוללת את הקיבוץ מיסודו ומגשימה אותו במלואו... היא משהו מיוחד"... ואכן הרבה שנים אמא ערכה את יומן הקיבוץ, שנתן לה במה ושימוש במילה הכתובה, אותה כל־כך כיבדה ואהבה, וגם אפשר לה להביע את דעותיה על חיי הקיבוץ, שלא תמיד הסכימה עימם, אך תמיד הגשימה אותם.

מאורעות "השבת השחורה" – אבא נעצר ואמא נוסעת לבקר אותו במחנה המעצר ומביאה לו את הצ'לו, שיהיה גם משהו לנשמה.

1946 המשפחה גדלה, לשולה מצטרפים התאומים יעקב וברכה, אחר–כך יהודה ואיתן, הפכנו למשפחה מרובת ילדים.

–1946 אמא מתחילה את צעדיה הראשונים בחקלאות ונשארת בה עד הדלקת המשואה עם גיורא ויורם גור ביום העצמאות האחרון.
היית אישה ואמא מיוחדת, דעתנית ומעורבת. כושר ההבנה שלך להתמצא בכל מה שהעסיק אותנו או את בנינו, נכדייך, נתן לך את היכולת המופלאה לתקשר עם כולם. הנכדים מאוד אהבו לבוא אליך, לבד וביחד, לשתף ולשוחח אתך על עשייתם והקורות אותם, עם עבודות הגמר והתארים השונים, כדי שתעבירי ביקורת סופית.
לסיום לא נותר אלא להודות על הרבה שנים משותפות, עם משפחה גדולה ומלוכדת סביבך.

יענקל'ה

אמא שלנו

לפני כחצי שנה התארחנו, אמא, יעקב, איתן ואני אצל ברכה לארוחת צהריים באלמגור. עלה לדיון סביב השולחן נושא המתח שהיה קיים, אצל יוצאי כל הארצות, בין שתי מולדות (בין ארץ המוצא לבין ישראל).
אמא סיפרה שבשבוע הראשון לאחר עלייתה לארץ בסתיו 1935 עשתה טיול לגליל. כשראתה בדגניה אמת מים, כשרחצה במימי "התנור" ולפנות ערב עם השקיעה ראתה את הצבע הוורוד של הר החרמון ושנה לאחר מכן הייתה בקונצרט של הפילהרמונית עם ארתורו טוסקניני – ידעה שיש לה בארץ את כל מה שחשוב לה במולדת.
כל השנים בית אמא ואבא היה מרכז המשפחה. כשהיינו ילדים בימי שישי היינו יושבים סביב שולחן ארוחת ארבע עם קומקום הנחושת והפרקולטור, שלקח לאמא הרבה שנים להחליפם בקומקום החשמלי. היינו יושבים ההורים והילדים יחד ומשתפים אחד את השני בקורות אותנו במשך השבוע. סבתא שלנו כתבה לאמא שאף פעם לא ראתה בעיה מי רוחץ כלים אחרי ארוחת ארבע: אמא הכינה ואחד מאתנו היה רוחץ את הכלים ללא דיון.
מסורות משפחתיות נולדו והתקיימו במשך עשרות שנים בתוך הבית. חגיגת חנוכה, שתחילתה בהזמנת סבא וסבתא מירושלים וככל שהתרחבה המשפחה נוספו בני ובנות זוג, נכדים ונינים, ובמשך כל השנים לא החסרנו אף לא פעם אחת את חנוכה. בהתחלה אבא וברכה עם הצ'לו ואני בחליל, בהמשך לאחר שאבא הלך לעולמו אני עם הגיטרה ואמא סופרת כמה אנשים היא מצליחה להכניס אליה הביתה. כשספרה 35 אמרה: עכשיו זה יעבור אליכם. אבל לא ויתרנו לה עד חנוכה האחרון: הדלקת נרות עושים אצל אמא, כל הנינים. עומדים מול החלון ומדליקים כל אחד את החנוכייה שלו, ואנחנו בשירה אדירה של "מה עוז צור" ו"אור ליקום"....
סיפורים כמו "העגלה שנפלה לבור", "המלך קביטש-קבאטש" וסיפורו של אבא "האווירייה העברית" מתוך מחנה המעצר ברפיח לאחר "השבת השחורה". הסיפור כיצד גדלים אבטיחים מתחת מיטתו של אבא, כמו גם מסורת עץ השוקולד שנולד מתוך טיולי השבת לחולות עטה, מסורת שעברה כחוט השני בין כל דורות המשפחה.
סיפור עץ השוקולד שימש אותנו רק לאחרונה לפני שנתיים ביום ההולדת 95 של אמא, כשאספנו בחורשה בחולות עטה את כל המשפחה המורחבת, כל הנכדים והנינים של ניצרי ירוזלם וקליין, והלכנו כולם יחד לחפש את עץ השוקולד. בעצים הראשונים לא מצאנו אותו, וכבר חשבנו שאולי באנו בעונה הלא מתאימה עד שלפתע נמצא עץ השוקולד ועליו גדלות משבצות משבצות של שוקולד, כולל שוקולד בהכשרת הבד"צ לחלק החרדי של המשפחה .
אמא היוותה את מרכז הקשר עם כל משפחת ירוזלם, בני דודיה מכל העולם, אחיה ואחיותיה, שמלבד לוטה ז"ל, מיכאל מרים וחווה ייבדלו לחיים ארוכים, הנמצאים עימנו כאן. בנסיעותיה בכל רחבי הארץ לבקר את המשפחה פרנסה אמא את חברת אגד הרבה מאד שנים.

אמא היתה תעשייה זעירה של איש אחד. זה התחיל ביין תפוחים שעשינו יחד כשהיינו ילדים, בחמאה שעשתה אמא משמנת שהביא אבא מהרפת, וזה המשיך בריבות. שמעה של ריבת הגויאבות הגיע עד למיתלה בימים שאחרי מלחמת יום הכיפורים. החברים שלי לא היו נותנים לי להגיע מחופשה אם לא הייתי מביא להם קופסא של 3 קילו של ריבת גויאבות שאמא הכינה. עוד השנה עמלה אמא על ריבת תותים וריבת שזיפים אירופיים ואני בסך הכול הייתי ספק חומרי הגלם.
מדי יום שישי היתה אמא מביאה לארוחות הערב אצלנו את עוגות "הפסים" המיוחדות שלה במילוי תפוחים ללא סוכר ובמילוי ריבה.
אמא נודעה בעוגיות שלה מבצק ה"שליש" הירחים עם קמח הבוטנים, המעוינים עם הסוכר שמפוזר עליהם, והמקלות שנקראו בפי כל "הסיגרים". עוגיות אלו שימשו את אמא בביקורי השמחה והאבל שהיתה מבקרת חברים בגבעת חיים והם היוו הסמל המסחרי שלה.
תילי תילים של סיפורים סיפרה לנו אמא על התקופה הירושלמית: על העבודה מול מאגנס, כנשיא האוניברסיטה העברית, על הפגישות עם מרטין בובר והוגו ברגמן, על העבודה המשותפת עם הנרייטה סאלד בארגון הדסה, על יום הולדת 80 של הנרייטה סאלד שבו אמרה לאמא: "את כל ההספדים שמעתי כבר ביום הולדת 75, אני רוצה יום הולדת אחר".
חלק גדול מהסיפורים של אמא נסבו סביב חבורת הטיולים בירושלים, חבורה שטיילה בכל מקום בארץ; ביהודה ושומרון, בגליל, בפרוזדור ירושלים ובכל מקום. טיולים בעלי מונתר ומשם למרסבא ולסנט ג'ורג' בוואדי קלט, טיולים על הגלבוע ובגליל, והכל כמובן ברגל לפני קום המדינה.
בעיני אמא המצאת המאה לא היתה פצצת האטום, אפילו לא המחשב. בעיני אמא המצאת המאה היתה הקלנוע. הקלנוע אפשר לה להיות ניידת ולהביא אותה תוך עצמאות לכל המקומות שהיו חשובים לה, אם זה לבקר חבר חולה, או לברך חבר לרגל שמחה. אמא השתמשה בקלנוע כרכב 4 על 4, נכנסה בין השורות בפרדס כשעוד גזמה את העצים, אספה פומלית שנשארה על הארץ לאחר הקטיף וחילקה לכל חבריה וחברותיה. הקלנוע הביא אותה לבית הקברות להשקות את הקבר של אבא וכל יקירי המשפחה האחרים.
אמא הקדישה תשומת לב מיוחדת לאנשים שמכל סיבה שהיא לא יצאו מביתם, והיתה מבקרת אותם ומהווה להם חברה. אני מקווה שנעמי לא תכעס עלי אם אספר משהו על יחסיה המיוחדים של אמא עם שרוליק גלר, בתקופה שהיה מרותק לביתו. אמא היתה נכנסת אליו מדי יום שישי לאחר סיור בוקר בו מצאה כמה פרחי ורד, היתה מביאה את צרור הוורדים לשרוליק והם היו יושבים ומשוחחים. אמא אהבה מאוד את הלשון החדה של שרוליק ובעיקר את סיפוריו מהבית, וכששחליק היה נכנס להרצאות היתה אמא אומרת לו; "סליחה, יש לי משהו בתנור, אני חייבת לחזור הביתה". עד כדי כך נמשך הריטואל לאורך זמן שבהמשך כשהיתה נכנסת לביתו היה שרוליק שואל אותה "נו, יש לך משהו בתנור?"
שנות עבודתה של אמא ב"גוש הזקן" ליד בית המלאכה לנשק של ההגנה היוו את אחת מהתקופות היפות של אמא. עבודה עם ילדים, עבודה עם המתנדבים הראשונים, וקשר של הערכה הדדית עם אנשי "המספוא" שעבדו לידה. תפוחי "רנטים", "יופי גליה" ו"יהונתן" היו חלק מזני התפוחים בבוסתן, ו "סולטנינה" ללא גרעינים ו"מוסקט" בין זני הענבים. צוות הכרם היווה מוקד להשתייכות וארוחות הבוקר והשיחות בעקבותיהם היוו שם דבר עבור אמא. לאמא היה סיפוק רב מהקשרים שנשארו לה לאורך השנים עם אותם בנות ובנים מכל המחזורים הבוגרים של גבעת חיים שעבדו איתה בכרם ובמטע ונתנו לה אפשרות להשפיע על היחס לעבודה וחשיבותה של עבודת הילדים. אמא המשיכה לעבוד בחקלאות עד גיל 85 כשהיא גוזמת בפרדס. עובדת ממושמעת, כפופה "לבוס" שלה, שזה הייתי אני... אמא מדדה את הספקיה בכל יום ויום, וידעה להגיד לעצמה: "היום עשיתי עוד עץ", או "עוד שורה". כחודשיים לאחר שסיימה את עבודתה בפרדס בגיל 85, אמרה לי באחת מאותן שיחות השבת שלנו "אני לא מבינה איך היה לי זמן לעבוד...".
לאמא היתה מערכת מסועפת של התכתבויות, מאז בואה לארץ ועד כמעט יומה האחרון, עם בני משפחה, חברים וידידים שרכשה לעצמה במשך כל השנים. מכתבים אלה שימשו את אמא בבואה לכתוב את ספרה: "קורות חיי" שהוציאה ביום הולדת 90 . הספר מורכב כולו מקטעי מכתבים אותנטיים שנשמרו אצלה בתיקים רבים.
לעולם אמא לא היתה מרוצה מדברים שכתבה או אמירות שאמרה. תמיד נזכרה בעוד דבר־מה חשוב ששכחה להוסיף או ביקרה אחרים שלא הזכירו דבר שנראה לה מהותי. חברים בגבעת חיים זוכרים לאמא

את הספדיה על יקיריהם, בהם ידעה אמא למצוא את הנקודה המיוחדת והאופיינית לכל אחד.

גאווה גדולה ממלאת אותי כל פעם מחדש כשאני מדבר על אמא שלנו. שעות רבות ביליתי במחיצתה בשיחות על נושאים שונים. שיחות אלה נתנו לי חוויה אינטלקטואלית ומשפחתית גדולה. הגענו אמא ואני ליחסי קירבה מיוחדים בהם סיפרה לי אמא סיפורים אינטימיים שלא העזה לדבר עליהם כל השנים.
התברכתי באמא שידעה מה היא רוצה, ידעה מצוין מה היא לא רוצה, אמא שקיבלה בהבנה את צורך הקיבוץ בשינוי, אמא שהעדיפה להשאיר את הטלוויזיה סגורה כי לא אהבה לשמוע את רוח הנכאים והפוליטיקה הלא יפה שניבטו מן המרקע.
אני מרגיש מלא סיפוק שזכיתי באמא צלולה, ובעלת זיכרון יוצא דופן עד רגעיה האחרונים. חמש שעות לפני מותה שלחה אותי להביא לה סוכרייה חמוצה מקופסת הפח שנמצאת במקרר. בחרה בסוכרייה צהובה והתענגה על מציצתה כמו ילדה. זו האמא שאזכור.

יהודה

קליין פרנטו

5.12.1981 – 6.2.1910

פרנטו נולד ב־1910 בעיר פוסטלברג, בחבל הסודטים של צ׳כיה, אז חלק מהמונרכיה האוסטרו- הונגרית. הוריו היו אמידים, בעלי חנות גדולה אשר סיפקה לתושבי העיירה והסביבה החקלאית הגדולה את כל הנחוץ כפי שפרנטו אהב לומר "משרוך נעל ועד פסנתר". לקרוב משפחה היה משק חקלאי בסביבה ופרנטו נמשך לחקלאות מקטנות, במיוחד לבעלי חיים. גם את המוסיקה הוא ספג מילדות, אביו ניגן פסנתר ואת הצ׳לו פרנטו קיבל כמתנת בר-מצוה, צ׳לו עתיק יומין כבר אז. בגיל 15 שלחו אותו הוריו ל"גלות" לעיר צ׳כית כדי שישכח שם את הציונות. את הציונות לא שכח, אבל צירפו אותו שם לרביעת מיתרים ושם התחילה פעילותו המוסיקלית.

ב-1929 יצא להכשרה ובאביב 1931 עלה ארצה, לקבוץ ג׳ בבת גלים ע"י חיפה, משם לחדרה, ועם הראשונים ל"נקודה" בודי חוואירית. בשנים הראשונות היה שומר שדות ומאז לא פסק לעסוק בעניני בטחון ולטפח קשרים עם השכנים הערבים. שנים רבות היה מא"ז, מפקד אזור מטעם ה"הגנה".

ב-1934 נשלח להכשרה ברפת של תל יוסף וכעבור שנה, ב-1935 התחיל בהקמת הרפת בגבעת-חיים, תוך חיפושי דרך, הצלחות וכישלונות, עד ליציאה למרחב שהביאה ברבות השנים לרפת הגדולה ביותר בתנועה הקיבוצית.

בשנות המאורעות, 1936־1939, הודות לקשריו הטובים עם השכנים הערבים, היה בין מקימי ה"ש׳י" שרות הידיעות של ההגנה, ומנע לא מעט פיגועים בסביבה.

באו שנות המלחמה הקשות, עם הדאגה לאמו שנכלאה במחנה טרזין, מחלת אשתו הראשונה שגוועה לנגד עיניו בדמי ימיה, תינוקת שהוא ידע להיות לה גם אב וגם אם.

נישואים שניים, "השבת השחורה" ושבועות של מעצר בלטרון וברפיח; שליחות במחנות המעפילים בקפריסין 1947/48; ילדים ומשפחה ענפה; תזמורת הקיבוצים ומוסיקה קמרית בחדר או אצל שוחרי מוסיקה בסביבה; פיתוח הרפת לקראת ממדיה של היום עם חידושים מקצועיים בהזנה ובציוד; פעילות בוועד הרפת של מזה"ק לשם הדרכה במשקים צעירים, ולא פעם מניעת חיסול של רפת זו או אחרת; שליחות לטורקיה ב-1975 עם 120 פרות מבכירות מישראל – שנים עתירות מעש, עמל וגם סיפוק.

נשאר נאמן לשתי אהבותיו הגדולות: יום לפני מותו עוד היה ברפת, ובערב ניגן. נפטר מהתקפת לב בגיל 72. הניח אשה, חמישה ילדים ו־13 נכדים.

מדבריו בימי המצור על גבעת-חיים

"עולם טוב יותר רצינו לבנות לנו ולילדינו, ללא ניצול וללא שעבוד, מקום שכל אדם לזולת חבר. בטוב שבאדם לימדנו אותם להאמין... עמד הכח מול הצדק... לא אנחנו רצינו בקרב זה. כיבוש ביצות רצינו והפיכת שממה לגן פורח. בנטיעות עצים רצינו. אבל כשמנעו זאת מאתנו, לאנשי קרב נהפכנו".

קליש הילדה

20.9.1949 – 13.1.1884

קליש זיגפריד (זבולון)

9.9.1960 – 20.2.1875

אמא נולדה ב-1884, בת שלישית למשפחה אמידה ומכובדת בוינה, אביה השתתף באופן פעיל במלחמה נגד אנטישמיות, לא ידע לתת חינוך יהודי לבנותיו. האמינו באמנסיפציה והתבוללות, בימים ההם חשבו שעל היהודים להצטיין כדי להיות ראויים לחסדו של קיסר פרנץ־יוסף, ולעולם הסובב אותם. היהודים הצטיינו ברפואה, בבנקאות ובמסחר בדרגה גבוהה, ולסבא לא היו בנים, אימץ את בן חברו, נתן לו השכלה מוסיקלית והאיש התפרסם אחר-כך כפריץ קרייזלר. אמא היתה קנאית לדעותיה, לסגנון חייה, היתה שלמה בעבודות שידעה, ושאפה לכבוד. בתקופת נעוריה הצטיינה בספורט רב גוני, הגיעה לאליפות ופה הכירה את אבי והתאהבה בו אהבה עזה. אבא לא סוחר גדול, בנקאי או רופא ועל כן נישא לאמי רק אחרי מות סבי, שהתנגד לזיווג הזה בכל תוקף. אחרי לידת ילדה השני - איבדה את כושרה הספורטיבי. זמן קצר אחרי זה אבי השתתף במלחמה, אמא דאגה לצרכי הבית ולמשפחה. אחרי המלחמה התמוטטו יסודות החיים מבחינה חמרית וסגנון החיים המתבולל. שנים משלושת ילדיה נעשו לציונים נלהבים ולה לא היתה הבנה לדרכיהם. כשנכבשה אוסטריה ע"י הנאצים ב-1938 ובעלה נשלח למחנה ריכוז לחמה בגבורה ובלי פחד במשרדי הגסטפו על שחרורו, בינתיים הכינה הכל לעלייתם לארץ. בארץ היתה המפרנסת בבית שהקימו הורי ברמת-גן. מצב בריאותה הורע לא מעט ע"י החיים הקשים שהיו לה בארץ. בקנאה שמרה על אהבתה הגדולה לשחייה. אחרי ביקורה בים של חדרה, ביום חם מאד, נפטרה בלילה באופן פתאומי בקיבוצנו גבעת-חיים, בה מצאה את מנוחתה לעולמים.

רבני גלנטה מוצאם מקליש, אחדים מהם חיים כיום בבני-ברק. משרד הבריאות בגלנטה אשר בהונגריה בהשפעתם. הם הצטיינו בקנאות, בחריפות וביצר הריב, לכן נלחמו זה בזה כל השנים, לבסוף זה התבטא במלחמה של אורתודוכסים נגד רפורמים. המשפחה היתה גדולה ולא כולם יכלו להתפרנס ממקצוע הרבנות, לכן התפזרו בכל הונגריה ולפני 100 שנה, כשוינה הכפילה את מספר תושביה הגיע גם המלמד יעקב קליש, אבי זיגפריד (זבולון) קליש לבירה, שם התפרנס כסוחר. ביום בהיר חלה ומת והשאיר אחריו 5 ילדים קטנים. זיגפריד היה הבולט מבין אחיו, גדל אצל קרובים בהונגריה שלא התפנו מספיק לחנכו. שכלו עבר לו בתורשה, אצל דודו למד שחייה. עבר כמה בתי-ספר, לא ביותר טובים. אחרי שחזר לוינה רכש לו השכלה רחבה בשטחים שונים לדאוג לפרנסה. חי במלואו את התקופה, (סוף תקופת המאה) נהפך לספורטאי מצטיין, בשחייה ובכדור מים והגיע לאליפות אוסטריה, פגש אלופה אוסטרית, אימי, והתחתן איתה. אחרי שעבד בכמה מקומות, עבר למקצוע תיווך בתים ובתי-חרושת, הרוויח במקצועו עד שהתגייס למלחמת העולם הראשונה. בעיניני יהדות לא הבין הרבה והצטרף למחנה המתבוללים. עם גמר המלחמה, כשהמונרכיה האוסטרית התפרקה, מטה לחמו נשבר, המצב הכלכלי החמיר, הבנים הצטרפו לתנועה ציונית חלוצית. ב-1938 נלקח ע"י- הנאצים למחנה ריכוז בוכנוולד. בנס יצא משם שלם ועלה עם אמא ארצה. בעקבות ניסיון המר שעבר שינה את שמו לזבולון. חי בארץ עם אשתו ברמת-גן עד מותה, אחרי זה הצטרף לגבעת-חיים לבנו. כולם אהבו את סבא קליש החביב הער והפיקח. בסתיו 1960 מת מות נשיקה. הרגיש ברע בערב, נרדם, ולא התעורר יותר משנתו.

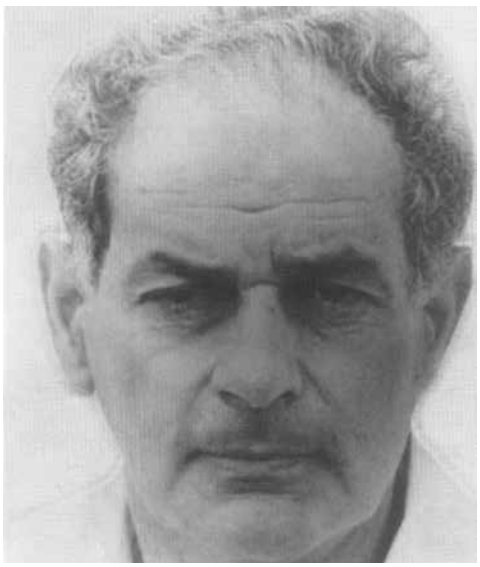

קליש ראובן

22.1.1995 – 10.11.1912

ראובן נולד בשנת 1912 למשפחה וינאית מתבוללת. הוא נקרא בשם פריץ ועד גיל חמש לא ידע שהוא יהודי. בילדותו פגש בבתי הספר בהם למד את האנטישמיות וזה גרם לו להתעניין ביהדותו ומאוחר יותר אף הצטרף לתנועות הנוער. תנועות הנוער להן השתייך, ובראשן ה"בלאו וויסים" עיצבו את השקפת עולמו. ראובן השתייך למפלגה הסוציאל-דמוקרטית האוסטרית, ובשנת 1934, בראותו את כישלון המרד הסוציאליסטי של פועלי וינה, עלה ארצה.

את לימודיו בוינה סיים בתואר אגרונום, אך בעלותו ארצה סרב לקבל הצעות עבודה שלא במסגרת חיי הקיבוץ, בהם האמין ואותם רצה להגשים.

הוא הצטרף לקיבוץ גבעת חיים, בו היו לו חברים ועבד במשך כל השנים בענפי החקלאות: בננות, כרם, מטעי נשירים, פרדס וענף הנוי. בכל עבודה היה מעורב מאוד וגילה ידע מקצועי וזאת מתוך אהבת הטבע והצומח. מלחמותיו כנגד כריתת עצים נבעו מהמקור הזה.

המחלה אשר ליוותה את ראובן במשך כל חייו הקשתה עליו את השתלבותו בחברה ובענפים. הוא ביקש לבטא את כישוריו ולמלא תפקידים שונים בקיבוץ, אך זה לא ניתן לו, מבלי שהבין מדוע.

בקיבוץ הקים משפחה עם מרים, ממנה נולד בנו איתן, שבנה אף הוא את משפחתו בקיבוץ, לשביעות רצונו של ראובן. אחרי מרים בנה קשרים עם נשים נוספות, בהן טיפל בדאגה ובמסירות.

היו לראובן קשרים עם אנשים רבים ברחבי העולם וחברים בני כל הגילים.

הוא פרסם מאמרים על ישראל בעיתונים האוסטריים הסוציאליסטים וכן חקר ופרסם את תולדות תנועת הנוער אליה השתייך בנעוריו – "בלאו ווייס".

הוא חי חיים מלאים עד לחודשי חייו האחרונים: סוער, עקשן, בלתי מתפשר, בעל חוש הומור, סקרן תמיד, אכפתי ומגיב, מלא תאווה לחיים. השאיר אחריו את בנו איתן ושלושה נכדים: מאיה, עמיחי וצליל.

קלמנובסקי חיים

10.10.1989 – 7.7.1907

חיים מספר

"נולדתי בעיירה קרליץ שברוסיה הלבנה. זו היתה עיירה קטנה, טיפוסית ליטאית, בנויה מבתי עץ, רק שני בתים מלבד בתי כנסת, היו בנויים מלבנים אדומות. את הזמן ספרו בעיירה לפי מספר השרפות שקרו בה. בזמני היו שתי שריפות בהן נשרפה כמעט כל העיירה.
את אבא ואמה שלי איני זוכר. הם מתו בהיותי בן 3 וחצי ממחלות שונות. כל מה שאני יודע עליהם, אני יודע מסיפורים. אפילו לא נשארה לי תמונה מהם לזיכרון. גדלתי בבית דודי ודודתי עד פרוץ מלחמת העולם הראשונה. המשפחה היתה אמידה למדי, אך בתחילת המלחמה הוחרם רכושם. לאחר שנה, כאשר הגיעה המלחמה עד לעיירה פונו כל תושביה והיא נהרסה עד היסוד."

חיים גר במשך שלוש שנים אצל אחותו, שהיתה גדולה ממנו ב־ 11 שנים, והיא דאגה ללימודיו. כשהיה בן עשר פרצה המהפכה ברוסיה, היה רעב וחוסר לחם. כשחזרו התושבים לעיירה לאחר המלחמה, נאלצו לבנותה מחדש. אחותו הקימה ספרייה בביתה וחיים יחד עם ילדים אחרים, הקים ספרייה לילדים. את לימודיו עשה בעיר הסמוכה. אחותו התחילה ללמד בבית ספר יהודי ואחרי כן בפרו גימנסיה רוסית. אחד ממוריו היה דוד כהן, שהשפיע על זיקתו לארץ ישראל. כבר בגיל צעיר קרא את "אהבת ציון" של אברהם מאפו ומאז הפך לציוני נלהב. עם סיום לימודיו בגימנסיה עבר לבית ספר מקצועי ולמד נגרות.
בזמן לימודיו הצטרף חיים ל"חלוץ הצעיר" ואחר כך ל"החלוץ". במסגרות אלה היה אחד הפעילים המרכזיים. בשנת 1929 עמד לעלות לארץ, אולם ערב עלייתו הופסקה עליה, לכן הצטרף חיים לאחת מפלוגות ההכשרה. ב־1933 עלה לא"י ונשלח לגבעת חיים, לפי דברי חיים נפגש אז, טרם הצטרף ליישוב, עם מכירי משפחתו וכאשר שמעו שרצונו ללכת לוואדי חוורית התנפלו עליו: "שם קדחת ו..כל רע"!.
"אינני יודע" מספר חיים, "משום מה, אולי הייתי תמים, אבל דווקא זה מצא חן בעיניי...".בגבעת חיים נפגש עם פנינה, התחתן עמה ונולדו שני ילדים: יוסי ומשה.
חיים השתתף כנגר בבניית היישוב. בבואו לגבעת חיים התחילו לבנות את המטבח וחדר האוכל, שעוד היה אז צריף. וכך המשיך במקצועו שנים רבות. במלחמת העולם השניה התגייס לצבא ונשלח למשמר החופים. בגיל 50 הפסיק לעבוד בנגריה ועבר ל"גת". במשך 10 שנים עבד במסחטות בעונת החורף ובמיציה בעונת הקיץ. בגיל 60 נכנס לעבוד בהנהלת החשבונות של גת כאחראי על הכנת המשכורות לפועלים שכירים. בשנים האחרונות, לאחר שנאלץ להפסיק את עבודתו ב"גת" עסק בחלוקת עיתונים, ניסה לעבוד בארכיון ועוד, אך לא מצא עניין בעבודות אלה.
חיים היה פעיל בוועדת חברים, בוועדת דירות והיה ספרן בספרייה. הוא היה אוהב נלהב של ספרות, התעניין בתנ"ך, ידיעת הארץ ומורשת היהודית. כך מצא בגיל זיקנה זמן וסיפוק בחיי הרוח.
מחלתו הכרעתו לאחר סבל רב.
יהיה זכרו ברוך!

קלמנובסקי פנינה

22.6.1995 – 10.5.1908

פנינה נולדה בעיירה סקודל, באיזור שהיה אז שייך לרוסיה, בת חמישית להוריה. משפחתה היתה מבוססת, אם כי לא אמידה. את תחילת חינוכה קיבלה בבית ספר יהודי, בשפת יידיש.
מימי ילדותה היו זכורים לה הפחדים, הרעב וחיפוש מסתור בגלל מלחמת העולם הראשונה וההפצצות, שפגעו בעיירה. עם זאת זכרה את טוב ליבו של חייל, אשר דאג להביא תבואה למשפחתה והקל עליהם את חרפת הרעב.
אזור מגוריה עבר לשליטת הגרמנים והמשך לימודיה היה בשפה הגרמנית. את הגרמנים סילקו הבולשביקים הרוסים ומהם עבר השלטון לפולנים. אלה זיכרונות ילדותה העיקריים, מלחמות וחילופי שלטון.
אחרי המלחמה הצטרפה לתנועת "צעירי ציון", אך לא יצאה להכשרה, כי עקב הנסיבות במשפחה נשארה לטפל בבית.
בעזרת אחותה, שהיתה כבר בארץ, בקיבוץ, הצליחה לעלות לישראל, בשנת 1936, לגבעת חיים, להיות בחברת אחותה. מחדרה, ישובה בעגלה רתומה לסוס, הגיעה לגבעה, כשאחותה מלווה את העגלה בהליכה, כי לא היה מקום עבורה.
בשנים הראשונות עבדה במטבח, אחר עברה לעבודה בברווזיה, שם התמידה במשך כ-25 שנים. בקיבוץ הכירה את חיים קלמנובסקי ונישאה לו. לזוג נולדו שני בנים: יוסי ומשה, שניהם בנו משפחותיהם בקיבוצים.
כשסגרו את הברווזיה עברה פנינה לעבוד בגת, גם שם התמידה במשך שנים רבות, עד ליציאתה מהעבודה בגלל מחלתה, בגיל 84.
נאמנה לחינוך שקבלה בבית, שמרה פנינה על עצמאותה וניסתה ככל יכולתה לא להיות תלויה באיש, גם בתקופות קשות כאשר טיפלה בחיים, בשנות חייו האחרונות. תכונה זו הקשתה עליה עוד יותר בשנותיה האחרונות, כאשר נזקקה לסיעוד מלא, כי כבר לא יכלה לדאוג לעצמה.
כאשר נפטר חיים, בשנת 1989, חזרה משפחתו של יוסי לגבעת חיים וכך לא נעזבה פנינה גם בשנותיה האחרונות.

קמינסקי דב

6.2.1977 – 13.12.1906

דב קמינסקי נולד ב–1906 בעיירה ישינובקה ליד ביאליסטוק, במשפחה ציונית גדולה, ספוגה רוח יהדות ותרבות. אביו היה רב, אך לא שימש ברבנות והתפרנס ממסחר תבואות ובורסקאות. עסק גם בענייני ציבור ונסע למרחקים להפיץ השכלה יהודית. דב למד בבי"ס "תרבות" בעיירה וב"תחכמוני" בביאליסטוק ובוילנא, אף החל ללמוד בסמינר הרבנים. משם הוא עבר לפעילות ב"החלוץ" והיה בוגר הסמינר הרעיוני הראשון של החלוץ בפולין.

לאחר תקופת הכשרה ארוכה בקיבוץ "שחריה" עלו הוא וחוה עם הקבוצה הראשונה בראשית 1929, ועסקו בכיבוש עבודה עברית בחדרה וביבנאל. משם עברה הקבוצה למגדל שעל יד ים כנרת, תוך סיכוי להתיישב שם. אולם הקבוצה התפלגה, חלק יסד את מושב בית שערים וחלק עבר לחולדה. דב וחוה ועוד מספר חברים שדגלו בהצטרפות לקיבוץ המאוחד, באו ל" קיבוץ ג" בחדרה, סמוך לעליה על הקרקע ל"ואדי חוארית", היא עמק–חפר.

בגבעת–חיים היה דב מראשוני החקלאים, שנים רבות בגן הירק ואחרי חיסולו – בוורדים. במהרה הגיע לא רק ליכולת מקצועית רבה אלא גם ידע לשכלל את החממה מבחינה טכנית עד לדרגה הגבוהה ביותר. אחרי הרס החממה ע"י סערה, דאג לשיקומה של חלק ממנה ולשכלולה הטכני, ולא אחת יכולת לראותו על גג החממה רכוב על קורה ופטיש בידו, מחזק את הגג לבל יתעופף או ייקרע ברוח. הצעירים שעבדו אתו הרכינו ראש לא אחת בפני חריצותו. שעות רבות מעבר לחובתו בילה בחממה ובערבים רבים יכולת לראותו פוסע מביתו לחממה לבדוק תנורים או שמא פגעה הרוח במבנה ויש לתקן – לא מחר, לא מישהו אחר – הוא עצמו, וברגע זה.

דב היה גם הראשון שגידל כותנה בגבעת–חיים לפני שזו הפכה לענף עצמאי. הוא גם היה הספרן הראשון ובמשך שנים ערך את העלון, כמובן על יד עבודתו בגן־הירק – כי דב היה איש עבודה ואיש מקצוע ואיש ספר בעת ובעונה אחת. דב גם היה איש תנועה פעיל. בסוף שנות ה־30 התגייס לעזרת "יערות הכרמל", היא בית אורן, שהקשר לשם מחיפה היה פעמיים בשבוע (!). ב–1946 נענה לקריאה ויצא בשליחות לשארית הפליטה במחנות העקורים באיטליה. אחרי שובו ואחרי קום המדינה שהה מעל חצי שנה בעזרה בקיבוץ "לוחמי הגיטאות".

הוא לקח חלק, ונקט עמדה, בכל הנעשה במשק, בישוב ובמדינה. אם כי היה שתקן מטבעו – עוד בהכשרה הדביקו לו את הכינוי "בערעלע שוייג" (דב השתקן) – ידע לבטא את מחשבותיו בעל־פה ובכתב. מכל מה שכתב, גם אם היתה בו ביקורת, מדברת הגאווה על משקו ועל היותו חבר קיבוץ, והדגשת האפשרויות הגדולות הכלכליות והחברתיות והאישיות, הגלומות בצורת חיים זו.

דב היה חבר טוב, החיוך שעל פניו כבש וקירב לבבות. תמיד מוכן היה לעזור. ידע ואהב לקרב מתנדבים ומשתלמים, ביתם שלו ושל חוה היה פתוח לילדי חוץ ול"זמניים" למיניהם.

אהוב ונערץ היה על משפחתו הגדולה – 5 אחים ו–2 אחיות וילדיהם – ועל משפחתו הוא, וחביב על הנכדים. עוד הספיק לחוג את יום הולדתו ה– 70 ולחוש את אהבתם וידידותם.

מת מיתת נשיקה בשובו מן העבודה.

הניח אחריו את רעייתו חוה, ארבע בנות ובן, ונכדים.

מדברי חברים

העבודה, כסוד חיינו, סוד היחד שלנו, היתה הגביש הבסיסי אשר הרכיב את אישיותו של דב ועולמו. צריך לעשות, לעשות היטב ובזמן, ולא חשובים המלל והתחזות וההנמקות. יש עיקר ויש תפל והקו המפריד ביניהם הוא ברור וידוע.

העבודה איננה עבדות, איננה גזרה שיש להשלים עמה. העבודה העצמית, העצמאית, של דב היא שיא ההגשמה האישית ולכן יש בה כבוד וקדושה. לכן גדושות הכוננויות ספרי מקצוע ומדע והאוזן כרויה לחידושים ולטכנולוגיה מתקדמת, לכן היה דב פועל ואיכר ואיש תנועה ומטיף וצדיק. בחכמה ובסובלנות ידע להשתלב עם הצעירים ולהעביר את ניסיון החיים, את האחריות ואת הסמכויות לידיים חדשות, דב היה אחד הפעילים בתהליך זה ואחד המתמידים בוועדת המשק ובפעילות כלכלית–ציבורית. הוא היה אחד מאלה שהנחילו לממשיכים את מורשת הקנאות לעבודה, לקיבוץ ולערכים של התנהגות אישית.

דב הגבוה והשרירי התהלך בינינו כנביא העבודה וחכמת העבודה, ובכל חלקותיו פזורים הרגבים שהפך והיכולים שאסף. תהא נשמתו צרורה בצרור חיינו כולנו.

קמינסקי חוה

26.02.2002 – 26.07.1909

אמא נולדה ב־1909, בעיר ביאליסטוק אשר היתה אז תחת שלטון הצאר.
אמא היתה הבת הצעירה ביותר מבין 4 ילדים. בביאליסטוק היתה לאביה משפחה ענפה מאוד. היה לו עסק ממנו קבל אחוזים בהכנסה, וזה היה מקור הקיום של המשפחה.
אביה של אמא היה קשור לתנועות מהפכניות ונאלץ לחיות תקופות ארוכות במחתרת. לבסוף נתפס ונשלח לסיביר.
בטרם פרצה המלחמה, בשנת 1914, החליטה האם לבקר את האב בסיביר, עם כל המשפחה. בשל פרוץ המלחמה לא יכלה המשפחה לחזור. בהמשך פרצו המאבקים בין האדומים ללבנים, ולבסוף, במהפכת 1917, השתלטו האדומים.
בשנים הראשונות למדה אמא בבית ספר סובייטי. בתקופת סטאלין, עם תחילת המשפטים הידועים, היה אביה באחת הקבוצות שנשפטו, ופסק הדין היה מוות. ולפתע התהפך הגלגל והגיעה משלחת שאסרה את אלה ששפטו ושחררה את השפוטים.
דבר זה גרם מפנה בחשיבתו של אביה של אמא והוא חזר בחוזקה ליהדות. רק אז, קרוב לגיל 14, התוודעה אמא ליהדותה – בסיביר היו רק כמה ניקולאייב סולדטה, כלומר, יהודים שנחטפו בינקותם לצבא הצאר ולא ידעו דבר על יהדות, ורק עכשיו הבינה שיש יהודים ויש לא יהודים בעולם.
בשנת 1924, בתקופת הנאפ של סטאלין כאשר אפשרו שוב ברוסיה תנועה חופשית, יכלה המשפחה לחזור לביאליסטוק. בתקופה זו קבלה פולין עצמאות, הרגשות הלאומניים גאו ובדרך חזרה מסיביר לביאליסטוק פגשה אמא בפעם הראשונה את השנאה הכבדה ליהודים. אז נבט בה זרע הציונות.
ברוסיה אמא לבשה שק כשמלה, ונדמה היה לה שהיא לבושה היטב. והנה, בביאליסטוק, בדרך מהרכבת לעיר היא ראתה ילדות בשמלות צבעוניות וסרטים. זמן רב אחר כך עוד נשאר לה הטעם של משהו מגוחך ומוזר בצורת לבוש זו.
את נעוריה עברה אמא בלימודים אינטנסיביים מאוד, כמעט ללא שנת לילה. היה עליה לרכוש את השפה הפולנית, שלא היתה מצויה בה, וגם לעבור את בחינות בית הספר. באותו זמן גם הקדישה הרבה זמן לקריאת התנ"ך ולנושאים יהודיים, בעקבות הצתת רגש ההזדהות היהודי.
ביאליסטוק היתה מפותחת מאוד מבחינת הפעילות התרבותית ובעיקר התרבות היהודית וההוואי היהודי. פרחו בה תנועות הנוער השונות וגם ה"בונד". בסביבתה של אמא פרחה תנועת השומר הצעיר, אך הנטייה החזקה לסמלים וללבוש המיוחד בשומר הצעיר דחתה את אמא והיא הצטרפה ל"החלוץ", בגיל 16־15.
הבית שממנו באה היה באופי "בעלבתי" יהודי, ובו נחשבה הליכה להכשרה לירידה בסטטוס. אומנם, בתקופת בית הספר יכלה אמא לעשות את הבילוי החברתי שלה בתנועות הנוער, אך כשרצתה לצאת להכשרה נאלצה לברוח מהבית. בהיותה ילדה מפונקת שמעולם לא עבדה, היתה תקופת ההכשרה מבחן קשה מאוד בשבילה, אך היא עמדה בו בכבוד.

אחרי הכשרה בפולין, עלתה ארצה בשנת 1929 כנערה צעירה ונרתמה ישר למפעל הציוני ולכיבוש העבודה.
עברה את כל שלבי הקליטה של אותה התקופה: סבלה מקדחת, עבדה בייבוש ביצות ליד חדרה, עבדה בפרדסים, בסלילת כבישים ובעבודות חקלאיות מזדמנות. הייתה אשה עם אופי חזק.
יחד עם אבא הייתם מהראשונים שייסדו את גבעת חיים. בחריצותך, תרמת לעיצוב ולפיתוח המשק. עבדת במגוון ענפים: חקלאות, מחסן בגדים ובתפקידים מנהליים, כגון מרכזת עבודה ומרכזת כלכלית. אחרי שעות העבודה השתתפת בוועדות מכל הסוגים, וגם מצאת זמן לקרוא הרבה ספרים. תנועת העבודה והקיבוץ היו אצלך מעל הכל.
ויחד עם זאת, מצאת זמן להתמסר למשפחה – היית אמא וסבתא חמה.

יהי זכרך ברוך

נועה

קפלן חיים

13.08.2024 – 15.12.1943

לפני כשנתיים חיים כתב את סיפור חייו, וכך הוא מתאר במילותיו שלו את הילדות במושבה כינרת:
"נולדתי בדצמבר 1943 במושבה כנרת. הוריי, שרה וגרשון קפלן, שכרו דירת חדר ומטבח אצל האיכר כוואשנה. שם נולדה אילנה אחותי הגדולה, אחריה אני ואחרי נולדו התאומים בועז ויגאל.
בשנים הראשונות גרנו כולנו בצפיפות בדירה הקטנה אך הבית היה בית שמח. קיר אחד של הבית היה משותף עם הרפת של כוואשנה ובלילות שמענו את הרעש שעשו הפרות כשהתגרדו כנגד הקיר.
במלחמת השחרור פינו את כל הילדים והאמהות לחיפה. אני זוכר את הסיפורים על הקרב בדגניה ובעמק הירדן.
כשחזרנו למושבה ההורים רשמו אותנו לבית החינוך המשותף של עמק הירדן. נעמי שמר היתה המורה שלי לזמרה, גדעון שמר – היה הבמאי בחוג הדרמטי ואת שיעורי השחיה והספורט לימד עמיצור שפירא. כילדים, שיחקנו הרבה בחוץ. אחר הצהרים היינו יורדים לחוף כנרת, שלוש דקות מהבית, שוחים ושטים בגיגיות של כביסה או משחקים כדורגל עם החיילים של פיקוד הנח"ל שהתגוררו בחצר כינרת.
לאחר שנים עברנו לעיר הגדולה. אנחנו יצאנו מכנרת, אך כינרת לא יצאה מאיתנו. המושבה נשארה תמיד תמיד כזיכרון מתוק ומעורר געגועים".

חיים, בסדיר שירתת בגולני ואת כל שנות המילואים שלך עשית בסיירת שיריון, בגדוד 129 של חטיבה 8. וכך נוצרה קבוצת "החבר'ה מהמילואים".

לכל אדם יש תחביבים. התחביב שלך הוא העבודה. התחלת לעבוד בגיל 15 ועבדת עד גיל 80. עבדת שנים על ציוד מכני כבד וכשהגענו לקיבוץ עבדת שנתיים בכותנה ואח"כ התקבלת לפריגת למחלקת ההנדסה בראשותו של ברוך גושן, חברנו הטוב. התחלת כמנהל מחלקת מכונות סגירה, עברת לניהול אחזקה ופרוייקטים ולפני הפנסיה עברת למחלקת ההמכלות. בגיל 68 וחצי סיימת את העבודה במפעל ויצאת לפנסיה – שארכה שנה בלבד. בשנה הזאת יזמת והקמת את טיולי הפנסיונרים בקיבוץ (היום "טיולי בתיה"), הספקת לארגן שלושה טיולים בלבד ועזבת. וזאת מפני שהציעו לך עבודה בקואופרטיב עמק חפר. שם עבדת 10 שנים נוספות. סה"כ 65 שנות עבודה. לאחד כמוך שאוהב לעבוד, זה לא היה קשה בכלל.

חיים, אתה איש משפחה למופת. אביב ונופר אוהבים אותך מפני שאתה אבא נהדר, רגוע, לא מלחיץ ורק נותן מעצמו ונותן ונותן. שלא לדבר על האהבה והנתינה לנכדים האוהבים אותך כל כך ומתקשים להיפרד ממך. מי צריך יותר מזה.

היית לי לבעל הכי טוב שאפשר, מתחשב בי, וטובתי היתה תמיד לנגד עיניך. כמה יחסר לי חוש ההומור שלך אותו הפגנת גם ברגעיך האחרונים. ידעת להבחין בדקויות של האופי האנושי, כולל האופי שלי. יחד בנינו בית ומשפחה לתפארת. היתה לנו שפה מיוחדת שרק אנו הבנו אותה, שפה המסתמכת על פסוקי מפתח מסיטואציות מצחיקות. תמיד אמרנו שאני מזליסטית שאתה בעלי. ואני מרגישה שעדיין לא הספקנו הכל. יש עוד המון דברים שלא הראית לי ולא לימדת אותי ועכשיו, בלעדיך אני קצת אבודה.

תודה ליעל בן צבי ורוית לם – מרכזות הבריאות וגיל הזהב, שעמדו לרשותנו בכל עת. תודה לד"ר ניסימוב וצוות צבר. תודה לשכנים המסורים, למשפחה ולחברים מקרוב ומרחוק. ומעל הכל – תודה לילדים הנהדרים שלנו – אביב וליאת, נופר וגיורא, מה היינו עושים בלעדיהם.

אתה יוצא למסע אל הנצח ואנחנו כאן אוהבים וכבר מתגעגעים.
אתה תמיד בליבי.

באהבה, נילי

אבא,
אם הייתי צריך לתאר את דמותך למישהו, כנראה הייתי בוחר להגיד שהאיכות חשובה מהכמות. חבר לעבודה פעם אמר לי שהוא לא דואג שאינו נשאר הרבה שעות בעבודה כי לא יכתבו על המצבה שלו "לא היה מספיק בעבודה". אצלך אבא, האירוניה זועקת. היית איש של עבודה כל ימיך. החל מנערותך בעבודות הפח עם סבא גרשון, לאחר הצבא בקידוחים אצל ליפסקר ועד לעבודתך בקיבוץ ובפריגת, שם המשכת הרבה אחרי גיל הפנסיה. אבל למרות כל השעות הארוכות האלו, ידעת להופיע ולהיות בדיוק ברגעים שהיו חשובים לי. תמיד היית האבא שמסיע למשחקי הכדורסל. צריך מלווה לטיול השנתי? אתה בא. פנצ'ר – מיד מתקן. בשנת שירות ובצבא, היית קופץ ובא לקחת אותי מאיפה שרק צריך. אז כן, האיכות היתה משמעותית הרבה יותר מהכמות. היית איש של מעשים. בדיבורים לא היית חזק. בעצם אני לא זוכר שלימדת אותי משהו רק בדיבורים. הדרך שלך היתה הדוגמה האישית, ההסבר הטכני, שרטוט כלשהו, ואיכשהו בדרך כלל השתרבב גם מפתח אלן או שוודי לסיפור. מגיל צעיר ניסית ללמד אותי איך לפרק גלגל של אופניים, להדליק את הפחמים בגריל, להחזיק ישר את המקדחה או להשתמש בעיפרון ופלס כדי שהחורים בקיר יהיו בול במקום.
ואני, אולי אפילו קצת בכוונה, דווקא לפעמים התקשיתי בכל המשימות האלה, כי הרי אתה תהיה שם ברגע שבאמת צריך, ותעשה את זה טוב הרבה יותר. בלי שתגיד במילים ידעתי שאתה גאה על דברים אחרים לגמרי: על הצלחה בלימודי, הנה אני עוד רגע דוקטור, על כל אחד מהנכדים, ובעיקר על זה שמצאתי את ליאת, שמהר מאוד, מההתחלה, היתה כמו עוד בת בשבילך.
תודה שקיבלת אותנו כמו שאנחנו, שתמיד היית סבלני וקשוב לרצונות שלנו. תודה על כל העזרה, הדוגמה האישית והתמיכה האינסופית.
תודה על החצי שנה האחרונה, לאחר שגילינו על המחלה. החלטת שאינך רוצה לקבל טיפולים. העדפת פשוט לחיות, גם אם לזמן קצר יותר, מאשר להישאר בחיים ללא הנאה. זאת היתה מתנה מופלאה גם עבורנו. הספקנו לבלות המון ביחד, הספקנו לבכות ולהיפרד, ללמוד את כל הטריקים הסודיים שלך לתיבול של סלט ושניצל. בסוף כשכבר לא יכולת לדבר, גם סתם שתקנו ביחד.
אז כמו שסיכמנו אתה לא מפסיק לעבוד גם עכשיו. אני עוד אצטרך להתייעץ איתך איך לסיים את המקלחת חוץ, איך לתקן מנעול של דלת, ובכלל בטוח שיש עוד הרבה פרוייקטים שליאת מתכננת לנו.
גם אם לא תוכל לענות לי בקולך אני אדע... **אביב**

אבא יקר,
חיית חיים ארוכים. הספקת הרבה. היו לך המון סיפורים לספר ואהבת לספר אותם. וגם שלווה ושגרה שאהבת. אתה נטוע בזכרונות הילדות שלי. בנופש ים, כשאתה ואורי הסתכלתם עלינו בגלים הגדולים, בהכנות לעל האש בימי שבת. בטיול אופניים של הקיבוץ כשלקחת אותי אליו, לנסוע עם הגדולים, ותוך דקה נפלתי על הכביש. אתה איש צנוע, איש עבודה, עשית בשבילי תמיד כל מה שביקשתי, גם כשלא הייתי צריכה לבקש. כשהיית מוודא שבדקנו דלק ואוויר בגלגלים לפני נסיעה, ידעתי שאתה בעצם דואג לי בדרכך. תמיד יכולתי לסמוך עליך. נתת לי ביטחון שהכל בסדר, שהדברים קורים וממשיכים ושהחיים חזקים.
אהבתי להיות לצידך. היתה לך אנרגיה מרגיעה. נתת תחושה שתמיד יש לידך מקום. שאפשר לבוא ופשוט להיות. הענקת אהבה אמיתית לגיורא ולילדים שלי. זה שימח אותי כל פעם מחדש כששיחקת ושרת איתם. בסוף היית אמיץ כל הזמן. ולימדת אותנו על השלמה, לימדת אותנו להיפרד. אבל הפרידה היא קשה ועצובה. אתה אינך, ולא הספקנו לעשות את כל הדברים שתיכננו שנעשה ביחד אחרי שתצא לפנסיה, בפעם השניה. בסוף ביקשת ממני למסור שאהבת את כל חבריך. ש"כולם היו חברים". הנה אני מוסרת.
אני מקווה שכשהלכת פגשת באור גדול שנתן לך חיבוק אחרון מכולנו כאן. ועכשיו אינך גר יותר בבית ילדותי, אלא עברת לגור בלב שלי, עם כל התמונות והזכרונות והסיפורים שהשארת לי ועם השמחה שאמרת לי לשמוח. אני אוהבת אותך מאוד ואתגעגע מאוד. **נופר**

חיים,
כשגילינו שזמננו קצר, הקפדנו אתה ואני להשלים עוד קצת זמן איכות וחוויות. חלקן של המשפחה – הסיור בכינרת, סדנת שוקולד, ארוחות משפחתיות ובת מצווה של עלמה בל. חלקן רק של שנינו. פינית לי זמן בתור הילדה הכי נודניקית שלך, העירונית הזו שבוכה ומדברת על רגשות כל הזמן. הלכנו לסרטים, בילינו בתל אביב, שתינו קוקטיילים, דגמנו מסעדות. לפני כמה שבועות אמרת לי – מה זה, חלמתי שאנחנו הולכים לקנות לך בגדים. מה זה, חסרים לך בגדים? ואני מיד השבתי שלאדם במצבך מאוד חשוב להגשים חלומות, אז אפילו שופינג עשינו. תודה. תודה שעשית איתי שטויות, תודה על הסודות והשיחות והבדיחות. תודה על זה שתמיד יכולתי לסמוך עליך. תודה שבסוף יום הכיף שלנו אמרת למוכרת בחנות – אני משלם, זה יום הורה וילדה והסתכלת עלי לוודא ששמעתי. שמעתי. אני אוהבת אותך. תודה. **ליאת**

סבא שלנו היה סבא של ארוחות ודיבורים וגם של כיף ובילויים.
עראייס כל יום שלישי לעלמה בל, שניצלים מתובלים בדיוק כמו שדגן אוהב ואורז וסלט לָבָן לבֵּן-בֵּן.
סבא שלימד אותנו לשחק קלפים וגם לרמות ברביעיות וארץ עיר. סבא שאי אפשר אף פעם לשחק איתו טלפון שבור כי הוא בכוונה ממציא מילים. סבא שכיף לפתור איתו תשבצים ומוכן אפילו להמציא איתנו ריקודים.
סבא מתקן אופניים, סבא תולה תמונות, סבא מקשיב לכל החפירות שלנו. סבא שתמיד יהיה איתנו, לכל מקום שנלך. **דגן, עלמה בל ובן**

קפלן מרים

1.10.1995 – 1.9.1909

מרים נולדה בעיר ויטבסק ברוסיה הלבנה, בשנת 1909.
אביה היה סוחר פשתן. המשפחה השתייכה לקהילת יהודים חסידיים, חב"ד.
בהיותה כבת חמש נפטרה אמה ולאחר שנים ספורות נפטר גם אביה. מרים נשלחה למשפחתו של דודה מצד האב, שאמצה אותה, בנוסף לשלושה ילדים שהיו במשפחה.
בעזרת מימון של דוד עשיר מצד האם למדה מרים בגימנסיה בעיר קובנה, בירת ליטא ועם סיום לימודיה בגימנסיה נכנסה ללימודי רפואת שיניים באוניברסיטה.
לאחר הסמכתה כרופאת שיניים הצטרפה לתנועת "החלוץ" ויצאה להכשרה, במסגרתה עבדה בקובנה כרופאת שיניים במשך כארבע שנים. בתקופת ההכשרה הכירה את צבי קפלן ונישאה לו.
בשנת 1938 עלתה משפחת קפלן הצעירה לקיבוץ יגור, שם נולד בנם הבכור יהודה. לאחר שלוש שנים עברה המשפחה לקיבוץ גבעת חיים, כאן התחילה מרים את עבודתה כרופאת שיניים, במרפאת שיניים של הקיבוץ.
תנאי העבודה היו קשים והיה צורך בהרבה מלחמות, מאבקים וכוח שכנוע, כדי להעלות את רמת הציוד ולשפר את תנאי העבודה.
במשך 30 שנות עבודתה כרופאת שיניים אכן קידמה מרים את המרפאה למוסד מוכר ומכובד ויצאו לה מוניטין כרופאה.
בגבעת חיים נולדו למשפחת קפלן עוד שני בנים, מאיר ואליהו. מאיר ויהודה הקימו משפחותיהם מחוץ לקיבוץ. משפחתו של אליהו חיה כאן. נכדיהם של מרים וצבי הביאו הרבה חיים ונחמה בשנותיה האחרונות של מרים.
כאשר פרשה מרים מעבודתה כרופאת שיניים נכנסה לעבוד כספרנית בספריית חברים ותוך כדי עבודתה הכשירה עצמה במקצוע זה.
במשך קרוב ל־20 שנה עבדה בספרייה, עד שנאלצה לפרוש לעבודה מותאמת יותר למגבלות שנוצרו עקב בריאותה.
מותו ממחלה ממארת של בנה מאיר, לפני כ־9 שנים, הכה בה קשה. את האסון נשאה בלבה במשך שנים, עד ימיה האחרונים.
כשמצבה הבריאותי הוסיף להידרדר והיא נכנסה לטיפול ב"בית שקמה", המשיך צבי לטפל בה ולסעדה, עד אשר נפטרה בייסורים.

קפלן צבי

10.09.2009–25.12.1911

סבא נולד ב–20 בדצמבר 1911, כ"ו בכסלו, בעיירה רדווילשקי בליטא. שמו היה הירש, אך בקהילה היהודית קראו לו צבי.
אביו למד בישיבה והיה לרב בעיירה היהודית. סבא גדל בבית מסורתי דובר יידיש וחונך ליהדות ולציונות.
בסוף מלחמת העולם הראשונה גורשו יהודי העיירה לאוקראינה, בשל חשד לשיתוף פעולה עם כוחות גרמנים.
בגיל 11 חזר סבא עם משפחתו לליטא ולמד בבית הספר העברי "תרבות". באותה שנה, 1922 נפטר אביו.
בגיל 13 עבר ללמוד בגמנסיה העברית בפוניבז' והיה לחבר בתנועת השומר הצעיר.
בשנת 1929 סיים את לימודיו בגימנסיה וב־1930 נסע ללמוד רפואה בטולוז שבצרפת – דודו, שהיה בעל תחנת קמח ומאפייה מימן את לימודיו.
לאחר שנתיים חזר סבא לליטא וניסה להתקבל לפקולטה לרפואה במקום, אולם בשל היותו יהודי לא התקבל לפקולטה.
כשנתיים עבד סבא כמנהל תחנת הקמח של דודו. בשנת 1933, עם עלייתו של היטלר לשלטון החלה תזוזה גדולה של הנוער הציוני בליטא לקראת העלייה לארץ וסבא הצטרף להכשרה של תנועת החלוץ כדי לעלות לארץ.
בהכשרה פגש סבא את סבתא מרים ז"ל ובשנת 1937 הם התחתנו.
סבתא עבדה כרופאת שיניים בעיר קטנה וסבא היה מדריך פעיל בתנועת החלוץ, יחד עם שליחים שהגיעו מהארץ, מקיבוץ תל יוסף.
ב–1938 קיבלו סבא וסבתא רשיון עלייה לארץ ועלו ארצה באונייה "פולניה".
היה להם חלום להתיישב בארץ ובקיבוץ והם הגיעו לקיבוץ יגור. סבתא המשיכה את עבודתה כרופאת שיניים וסבא עבד במטעים, עד מלחמת השחרור. לאחרונה נמצאו מסמכים המעידים כי סבא שירת בצה"ל, בחיל הים – עובדה שלא היתה ידועה לנו עד לימיו האחרונים.
ביגור נולד בנם הבכור – יהודה.
לאחר שלוש שנים ביגור, כאשר באזור עמק חפר חיפשו רופאת שיניים, עברו סבא וסבתא להתגורר בקיבוץ גבעת חיים והתקבלו בו לחברות.
כאן נולדו בניהם מאיר ז"ל ואליהו. הילדים יהודה, מאיר ואליהו חונכו לערכי הקיבוץ.
עם פרוץ מלחמת השחרור החליטה אסיפת הקיבוץ שסבא צריך ללמד ולחנך את הנוער שעלה מרומניה. כשנה וחצי הדריך וחינך את הנוער. לאחר מכן יצא ללמוד בסמינר הקיבוצים הוראת המקצועות הריאליים והיה למורה בבית הספר.
בשנת 1956, לאחר ויכוחים באסיפת הקיבוץ הוחלט כי סבא צריך להיות הגזבר. חמש שנים לאחר מכן חזר ללמד בבית הספר, ובמקביל המשיך את תפקידו כגזבר וכרכז כלכלי של הקיבוץ.

בשנות ה־60 עבר סבא לעבוד בגת כמנהל חשבונות, עבודה בה המשיך עד גיל 90 ! עם השנים גדלו הילדים ובנו בתים משלהם, ושושלת קפלן הלכה והתרחבה. כאשר נולדו נכדיו הקדיש סבא הכל למענם: עזר בשיערי בית, טייל, סיפר סיפורים לפני השינה – וביתם של סבא וסבתא היה לביתם השני של הנכדים.
בשנתיים האחרונות, כאשר עבר לבית שקמה נמשך הקשר הנפלא בין הנכדים. על־אף היותו חלש יותר המשיך לדאוג, לשאול ולהתעניין, לכוון ולייעץ לנו – נכדיו.

סבא נוח על משכבך בשלום עטוף באהבה וכבוד עמוקים.

מאתנו בניך, כלותיך, נכדיך ונינך
אנחנו אוהבים אותך, סבא.

קציר בלה

11.3.1995 – 27.6.1913

בלה נולדה בעיר קטנה בפולין, בשנת 1913. היא גדלה ללא הורים. אביה נפטר כשהיתה בת שנתיים והאם יצאה לעבודה בעיר אחרת, שהוחזרה לרוסיה. הקשר נותק ולאם לא ניתן לחזור לפולין. את האנטישמיות פגשה בבית ספר פולני בו למדה ושם החלה את מלחמותיה ליציאה משעורי הדת הנוצריים. היא התחנכה ופעלה בתנועת הנוער הציוני–סוציאליסטי, בתנועת "דרור" ואף ניהלה מושבת קיץ של התנועה. לקחה על עצמה כל התחייבות תנועתית ברצון.

בשנת 1934 הגיעו בלה ויואל ארצה, לקיבוץ גבעת חיים. היא ראתה חשיבות רבה לתפקיד הקליטה בקיבוץ ואף תרמה לו רבות בהמשך חייה כאן. במשק בחרה לעבוד בעבודות חקלאיות, ועבדה שנים רבות בריכוז ענף הלול ותרנגולי–הודו. לא תמיד קיבלה את החלטות הקיבוץ והיתה לה ביקורת עליהן, אך תמיד קיבלה את מרותו של הקיבוץ.

לאחר שלוש שנים להיותה בקיבוץ הוחלט לגייסה לעזרה לקיבוץ רביבים. היא התנגדה בטענה שיש חברים ותיקים ממנה, אך קיבלה את החלטת האספה ויצאה. עם סיום מלחמת העולם השנייה באו לקבל את הסכמתה לשלוח את יואל לשליחות של שנתיים לפולין, לעזרת ניצולי המלחמה. למרות שלזוג היו כבר שני ילדים קטנים, רחל ויואב, היא השיבה: "האם אפשר להתנגד להגיש עזרה לניצולים"?

עם בואם של עולי קוצ'ין אלינו, בשנת 1954, קיבלה בלה ביחד עם נתן ארונדה ז"ל, את הטיפול בעולים. בלה היתה עבורם כאם. דאגה לכל מחסורם בלבוש, באוכל כשר, בעבודה, בצורכי הדת ואפילו דאגה לבית כנסת עבורם. עד ימיה האחרונים ביקרו אצלה רבים שזכרו לה את דאגתה להם.

בלה ויואל רוו נחת מילדיהם, אשר התחתנו וילדו נכדים. שנה לאחר חתונתה של שלומית, בתם הצעירה, נהרג בעלה במלחמת יום כיפור ושנה לאחר מכן נהרגה שלומית, בתאונת דרכים. לאחר שנתיים של סבל ואבל כבד החליטו יואל ובלה לצאת לעזרת הקיבוץ הצעיר ייט"ב, בבקעה, שם נרתמה בלה לעבודת הדרכה ללא חשבון שעות וללא מנוחה. בנתינה הרבה מצאה ניחומים והתגברה על האסון של מות בתה הצעירה. על תרומתם בייט"ב זכו בלה ויואל בפרס הרצל.

המחלות הקשות בהן חלתה בלה לא הרתיעו אותה מעבודה קשה ומפעילות תמידית. האסון שנפל על המשפחה עם מותה הפתאומי של הבת הבכורה רחל – הכריע אותה. בשנים האחרונות לא התגברה עוד על מחלותיה ונפטרה לאחר שנות סבל קשות.

קציר יואל

30.06.2002–15.12.1915

יואל קציר – במקור קצן, נולד בשנת 1915 בפלך וולין, פולין. בעיירה שלו גרו כ–10,000 תושבים, רבים מהם יהודים. אביו היה סוחר עורות ופרוות, ויואל היה אחד מ–12 ילדיו, ארבעה מהאשה הראשונה, שנפטרה, ושמונה מאמו, היא "סבתא קצן" שזכינו להכיר אצלנו.

הבית היה שומר מצוות, קלה כחמורה, אבל לא פנאטי. שרר כבוד הדדי בין הורים לילדים. יואל למד ב"חדר" ובישיבה, לימודי קודש בלבד. השכלה כללית רכש ממורים פרטיים, וכן מהצצה ללימודי אחיותיו, שלמדו בבית הספר "תרבות". יותר מאוחר רכש השכלה רחבה בכוחות עצמו.

אביו ייעד אותו לרבנות, אבל בגיל 16 עזב יואל את הישיבה, למד הנהלת חשבונות והתחיל לעבוד במקצוע זה. בתקופה זו החל להתקרב לציונות.

אחיו הגדולים של יואל היגרו לפורטוגל, והזמינו אותו להצטרף אליהם, אך הוא לא רצה "להחליף גולה בגולה", ונעשה פעיל בתנועת "החלוץ הצעיר". במושבת קיץ הכיר את בלה, ובשנת 1934 עלו שניהם ארצה והגיעו לגבעת חיים.

יואל עבד בעבודת חוץ בפרדסי הדריה ושווייקה, ולמד את המקצוע ממנהלי העבודה. לאחר מכן ריכז את ענף הפרדס בקיבוץ ואף נטע את הפרדס ב"מהדרין". מטבעו היה יואל פעיל. הוא מילא תפקידים רבים בקיבוץ ויצא לשליחויות. כבר בסוף שנות ה–30, כאשר הוא ובלה אך סיימו את תהליך ההיקלטות, הם נשלחו יחד לעזרה בפלוגת עבודה צעירה בראשון לציון, הפלוגה שהקימה את קיבוץ רביבים. בתום מלחמת העולם יצא יואל בשליחות למחנות העקורים בגרמניה ובפולין. היתה זו שליחות קשה, הן מבחינת המפגש עם שארית הפליטה, והן מבחינת התנאים לפעילות: ללא משכורת, ללא משרד וניירת, ללא בסיס קבוע. תוך כדי עבודה זו פגש יואל את האחים מדר, ובזכותו הם הגיעו עם משפחותיהם לגבעת חיים.

באמצע שנות ה–60 שוב יצא יואל לשליחות, הפעם שליחות מסוג אחר: מדריך פרדס בקובה. יואל ובלה בילו שנה מעניינת ומוצלחת בארץ זו, ואף הוזמנו פעם נוספת, אלא שאז פרצה מלחמת ששת הימים ונותקו היחסים בין מדינת ישראל לקובה. נשארה להם חיבה מיוחדת לארץ זו.

עם שובו מקובה, החל יואל לעבוד ב"גת" וחזר למלא תפקידים בקיבוץ ובמפלגה.

במלחמת יום הכיפורים נפל משה, בעלה של שלומית, הבת הצעירה. שנה לאחר מכן, נספתה שלומית בתאונת דרכים.

איך מתגברים על הצער? על–ידי נתינה. יואל ובלה יוצאים בשליחות חדשה, הפעם לקיבוץ ייט"ב שבבקעת הירדן. זוג חברים מבוגרים, שגילם למעלה מ–60, לצד בני משקים ב"שנה שלישית". יואל שותף להקמת המשק, בלה מארגנת את השירותים, הם נהנים מעשייה ומחברה צעירה. על שרות זה מוענק להם פרס הרצל מטעם ההסתדרות הציונית. אחרי שנתיים יואל ובלה חוזרים לגבעת חיים מחוזקים ברוחם.

אבל שרשרת האסונות נמשכת: בלה חלתה וסבלה סבל רב. יואל טיפל בה במסירות ובאהבה.

לפתע חלתה הבת הבכירה, רחל, ונפטרה.

יואל לא נשבר. הוא המשיך לעבוד, השתתף בפעילויות החוג הבוגר, נסע לבקר משפחה בחו"ל ושמר על קשרים חברתיים – ואפילו קשר קשרים חדשים. הוא זכה בכך שרק שבועות מעטים הפרידו בין חיים מלאים לבין מותו.

יהי זכרו ברוך

קצן ציפה

22.12.1971 – 1888

קצן פנחס

17.3.1950 – 1876

אבא פנחס בן אברהם נולד וחי בעירה קטנה בקולק אשר בפולניה. גורלו התאכזר אליו והוא התאלמן, נשאר עם 4 ילדים קטנים.

האם נולדה בכפר פוז'ארין בקרבת קולק, הגורל זימן אותם ביחד ונישאו אמא כאשה צעירה בלטה באישיותה הגדולה בנפש הקדושה והמוסרית שבה, טיפלה בנאמנות בבעל ו– 4 ילדים כאילו ילדה אותם.

התמסרה כולה למשפחה, כפי שראינו את זה יותר מאוחר, היא ראתה במשפחה תפקיד חשוב יהודי ודתי כהמשך הדורות.

לימים המשפחה גדלה – היינו משפחה ברוכת ילדים ולא ניכר היה הבדל ביננו מאז ועד

היום. הבית בעירה היה מרכז החיים למשפחה לשכנים, לנוער, לחברים ולתנועה.

אמא ניהלה את הבית בעיקרון של אהבת אדם, חנכה את ילדיה להבנה הדדית, כל אחד מצא

אצלה עצה וסעד. היתה בקיאה בהווי החיים, נתנה לנו עצות נבונות והדרכה. בשנות

ה–30 במשבר הכלכלי הקשה בפולניה הילדים התפזרו על פני תבל בכדי למצוא לעצמם

את גורלם. העלייה לארץ נפסקה לגמרי, הילדים הגדולים הגרו לפורטוגל והיותר קטנים עלו ארצה יותר מאוחר. בשנת 1937 גם ההורים הצטרפו לילדיהם בפורטוגל שם מלאו תפקיד מרכזי במשפחה ובחיי הילדים בליסבון.

הבנים נישאו, הנכדים מצאו את ביתם החם והרוחני בבית סבא וסבתא.

הוקם בית–הכנסת לקהילת מהגרי יהודי פולין. לא עברה שבת שיהודי אורח לא יסב על שולחנם, לטעום ארוחה כשרה ולברך את ברכת המזון.

בימי המלחמה עברו דרך ליסבון הרבה מהגרים יהודים, המשפחה נרתמה לעזרתם, הבית שוב נהפך למרכז יהודי עידוד לסובלים, במיוחד לשומרי שבת וכשרות. ב–1949 עלו ההורים ארצה ומצאו את ביתם בחיבת ציון, בקרבת הילדים. האב לא זכה להאריך ימים בארץ, נפטר 8 חדשים אחרי עלייתו. האם הסכימה לעבור לקיבוץ ולחיות בקרבת ילדיה.

על אף היותה אדוקה שומרת מצוות–עשה ואל תעשה, הצליחה למצוא קשר והבנה עם הרבה חברים. גם פה בחדר היחידי היה למרכז המשפחה למכרים וידידים. נרות שבת והאורות החג משכו רבים לדירתה.

דמותה הקרינה על המשפחה כולה כולל נכדיה, בלטה כאשה בעלת רצון לחיים ובעלת תוכן תרבותי. אחרי מותה כתב אחד הבנים מחו"ל: "האם ידעה להנחיל לנו את קדושת האדם, מעשיה היו לא על מנת לקבל פרס, העזרה שהגישה בחייה להרבה אנשים היתה לרוב מתן בסתר שהמקבל לא יפגע חלילה, אהבת אנשים – המצווה הכי גדולה". את חברי הקיבוץ הגדירה כקדושים שבונים את הארץ. חיתה בשיבה טובה עד מות הבת בלה מותה הכריעה אותה, שבוע אחרי בלה נפלה למשכב ונפטרה. תהי נשמתה צרורה בצרור החיים. לפי בקשתם המיוחדת הובאו למנוחות בבית העלמין של כפר הרואה.

קרו אלאונורה

22.12.2002 – 08.04.1914

סיפורה של לורה כפי שסיפרה לאלי בתה

אמא נולדה בכפר קטן בדרום מזרח גרמניה – מויזלוין, ב– 1914. הוריה אלוין פויציק ואמה קלרה לבית קאהן. אלוין נולד לאב קתולי ואם פרוטסטנטית (סבו נולד בפולין) לכן הוטבל כפרוטסטנט, אך היה אתאיסט בהשקפתו. קלרה השתייכה לכנסיה ונשארה תמיד מאמינה אך בהחלט לא מקפידה. בהיותה בת שש, עברו לגור בכפר השכן – וינטרסדורף. עיקר פרנסת אנשי הכפר היתה מעבודה במכרות הפחם. אלוין היה מומחה להקמת תמיכות עץ במעברים שבתוך מכרות הפחם. בעיתות הפנאי עסק בעבודות באזור טירינגן. קלרה עסקה בעבודות הבית אך גם היתה כובסת עבור העשירים. להשלמת הפרנסה החזיקו מעט חיות בית וגידלו ירקות. אלוין היטיב להכיר את היער, עסק בצייד ואיסוף פטריות או גרגרים ביערות הסביבה. אביו נהרג באסון במכרה כשהיה ילד בן 8 ולכן התחיל אף הוא לעבוד, בגיל כה צעיר, במכרה. על אף שכלל לא למד בבית ספר הוא היה אוטודידקט והפך לאיש ספר ואיש טבע ונחשב בכפר לידען אמיתי בשטח האסטרונומיה , הבוטניקה והזאולוגיה וכן חובב ספרות יפה והיסטוריה. קו עיקרי בחינוך חמשת ילדי פויציק היה סוציאליסטי. למרות העוני יחסו חשיבות מרובה ללימוד ולספר. אלוין היגדיר עצמו כסוציאליסט אך אף פעם לא היה חבר מפלגה. גם לכנסיה לא נטה חסד רב, וזאת כי לא יכול היה להתפשר עם חוסר הגינות אישית אותה מצא בכנסיה. יחד עם פועלי המכרות עסק הרבה באירגונים למען הטבת תנאיהם.

בשנת 1931 בגיל 16 עזבה לורה את הבית ועברה לעבוד בחנות קונדיטוריה בברלין. שם גם הכירה את אבי בתה הבכורה, באתה, שנולדה ב 1940. איתו חיה כמה שנים אך כבר בעת שבאתה נולדה לא חיו ביחד ובאתה גדלה כל שנות ילדותה אצל הסבתא והסבא בכפר בויטרסדורף. לורה – כבר כנערה צעירה היתה ערה לנושא ערך האדם כאדם ללא הבדלי דת וצבע. ולכן עם עליית המפלגה הנאצית לשלטון, די טבעי היה בעיניה לעסוק בפעילות קומוניסטית מחתרתית. היא הירבתה לעזור למשפחות של שבויים פולנים אשר הוחזקו באזור כפר מגורי הוריה ועבדו במכרה עם אביה. היא אף נתפסה בעת משלוח תלושי מזון אליהם ונכלאה בכלא "מואביד" בברלין. היא נידונה לחצי שנת מאסר עם עבודת פרך. התנאים בכלא והיחס הקשה לאסירים הפוליטיים רק שיכנעו אותה יותר כי עליהם לעשות את כל האפשר כנגד המשטר. בברלין גם הכירה את ארנסט קרו אשר הסתובב בברלין בשם ארנסט מכר פועל צ'כי במפעל לייצור מכונות. על יהדותו למדה מאוחר יותר. המכנה המשותף שלהם היתה האידאולוגיה הקומוניסטית. לקראת סוף המלחמה, כאשר המצב בברלין היה קשה והפגזות בנות הברית על העיר הכבידו מאד על התושבים, פונו כל הנשים והילדים. לורה עזבה את ברלין וחזרה לבית הוריה. לכאן גם בא אבי ארנסט. היה לו חשוב לחזור בהקדם לצ'כיה ולחפש את שרידי משפחתו, אמו, סבו וסבתו. היות ויצאו מגרמניה ללא כלום, הציעו הוריה של לורה להשאיר בינתיים את ילדתה הקטנה אצלם, עד אשר ידעו היכן יגורו. בצ'כיה לא נשאר ממשפחתו של ארנסט אבי אף אחד. אך בבית ידידים שלו נולדה בשנת 1945 אחותי דינה. לאמא, כגרמניה שאינה דוברת צ'כית הפכה פרג לגיהנום לחיות בו. והזוג הצעיר ארז את מיטלטליו הדלים עם התינוקת במטרה לעלות לישראל, וכך הגיעו לבלגיה. באפריל 1947, בבריסל, נולדתי אני. עכשיו, כשהם מטופלים בשתי תינוקות לא ניתן היה לעלות לאוניית מעפילים. הם ניצלו את קישרי המשפחה באקוודור ונדדו לשם. שם חיו ארבע שנים. אבא עבד כמהנדס בבית חרושת לקרח, ואמא עסקה בלילות באפיית עוגות ורקיחת מרקחות ריבה, אותם מכרה בבוקר בבתים שבסביבה. בינואר 1951עלו ארצה והגיעו לגבעת חיים. מיד עם הגיעם ניסתה אמא להביא את בתה הבכורה, באתה, לארץ. אך הדבר לא התאפשר ובמשך 16 שנים התגעגעה לבתה הבכורה אותה השאירה בגיל 5 בבית הוריה.

הקליטה בארץ בשנים אלו , עבורה, כגרמניה, היתה קשה. לכך התווסף הפרוד מאבא והיציאה מהקיבוץ לאחר שלוש שנים שבהן חיה כאן. עוד שבע שנים נשארה בארץ ועבדה במקומות שונים כמבשלת בבתי

עשירים – כמו תבורי בפרדס חנה או אצל עורך דין סלומון בחיפה. ואז, כאשר אנו בנות שלוש עשרה וחצי וחמש עשרה, חזרה אמא לגרמניה בשנת 1961. זמן קצר לאחר שובה לגרמניה המזרחית, נסגרו חומות המשטר הקומוניסטי. בגרמניה נפגשה מחדש עם בתה הבכורה, כשזו כבר בת 21 ושני הוריה כבר נפטרו. כאן התקבלה בחום רב על ידי אחיה ואחותה (האחות השניה נשארה במערב גרמניה) . את רוב שנותיה לאחר שובה לגרמניה חיה בעיר אלטנבורג. עבדה קשה מאד, בתחילה במפעל לגומי ולאחר מכן בחברת רכבות. הירבתה להיפגש עם בתה ושני נכדיה שנולדו שם. וכן עם כל משפחתה הענפה. בעיקר דאגה לאחיה הצעיר, עליו פרסה חסותה כיוון שהיה ערירי ועיוור. עד יום מותו דאגה לכבס עבורו ולטפל בו. תנאי החיים בגרמניה היו מאד עלובים, הניתוק מאיתנו היה כמעט מוחלט, ביקורים בכלל לא נתאפשרו הרבה מאד שנים. מעט מכתבים נשלחו ממנה וחבילות בכלל לא. תחושת הניכור שלי אליה כגרמניה וכלא שייכת היתה רבה. די בקלות ויתרתי על הקשר עם הדבר שחיבר אותי כילדה אל העם הגרמני עם כל המשמעויות הנוראות שהיו לכך. רק כעבור 7 שנים, כאשר אני כבר בעלת משפחה משלי, ולאחר הולדת בני הבכור, הרגשתי צורך להכיר מחדש את אמא, לראות אותה ולהיפגש איתה. כמובן שעל יציאה שלה אל מחוץ לגבולות גרמניה הקומוניסטית, לא היה בכלל על מה לדבר– כל עוד לא הגיעה לגיל הפנסיה. באמצעות מכתבים תאמנו פגישה בפראג. איציק בני הבכור, נשאר בבית (תינוק בן חצי שנה) ושאול ואני, עם זוג נוסף מהקיבוץ, נסענו לטיול באירופה כאשר היעד החשוב הוא פראג. וזאת כי אנו חששנו מאד להיכנס לגרמניה. עקב פלישת הרוסים לפראג (1968) שונתה התכנית ואנו קבענו להיפגש בתחנת הרכבת הראשית בברלין. פגישה זאת נעשתה בצל המשטר הקומוניסטי המאד מכביד ומאיים עבור כל זר. זו היתה פגישה של שעתיים בבית קפה. פגישה קצרה וכואבת לשני הצדדים. דברים לא יכלו להאמר בה לאחר ניתוק כל כך ממושך, ותחושת הזרות השתלטה עלינו. הפרידה במעבר הגבול השאירה את אמא בוכה וכואבת מהצד השני וכך חזרה לביתה. רק לאחר שבע שנים נוספות הגעתי שוב לגרמניה, והפעם לביתה של אמא בעיר אלטנבורג, לביקור של שלושה שבועות. הייתי לבדי, הפעם נשבר הקרח ופתאום נוצר הקשר מחדש. אמא דאגה להפגיש אותי עם כל אחד מבני המשפחה. אך המפגש עם אמא בביתה היה בהחלט מהמם. בבית דירות ישן מאד בו אין בכלל מים חמים ניגרים מברז. את המים מחממים על תנור הפחמים הגדול שבמטבח המשמש לחימום ולבישול. חדר אמבטיה אין בכלל בבית. מתרחצים בקערה קטנה בעזרת מטלית, ומי שמקפיד יותר ממלא לעצמו גיגית יותר גדולה ומתישב בה כבאמבטיה, במטבח. ניתן גם להתרחץ במקלחת ציבורית בתחנת הרכבת. שירותים נמצאו מחוץ לבית, בחצר. שירותים פרימיטיביים ללא מים כמו בית שימוש שדה. כל העיר נראתה שחורה ואפורה מהפחם הרב שנשרף בה כל ימות השנה. אך המיבנים עצמם הרשימו ביופיים. במרכז העיר עומד עדיין הארמון העתיק של ההרצוגים מלפני אלף שנים ובו מוזאון מעניין המראה את אורח החיים העתיק בבורג הישן.

מאז, הביקורים שלי אצל אמא נערכו כל כמה שנים. הקשר עם המשפחה התהדק, בעיקר, דרך מכתבים. בשנת 1978 נסעתי עם זהר ואיציק לגרמניה ואז נפגשה לראשונה עם נכדיה אלו. במפגשים אלו הקשר שלי עם אחותי באתה, נשאר מסוייג מעט. הורגש ריחוק מה אולי בגלל השקפותיה המאד קומוניסטיות אשר לא איפשרו לה להיפתח אלי. לעומתה, אמא, שבשנות צעירותה, עת עלה המשטר הנאצי לשלטון, היתה קומוניסטית פעילה ולפעמים גם סיכנה את עצמה בגין זאת, אמא הכירה היטב אחר כך את אשר קורה בעולם הרחב שמחוץ למסך הברזל וטעמה את החוויה הארץ ישראלית. לאמא כבר לא היה אפשר להמשיך ולמכור את הרעיון הקומוניסטי כפי שבא לידי ביטוי בשנים אלו בגוש הקומוניסטי. ולכן, בעת ביקורי אצלה כאשר התקיים מפגן "האחד במאי וחבר לעבודה שאל אותה מדוע לא היינו בהפגנה, ענתה אמא בפשטות: "אני את הדגל האדום נשאתי ב– 1937 כאשר אתם לבשתם את המדים החומים. אני כבר לא צריכה את הדגל האדום". עם השנים אמא כבר הזדקנה ובינתיים אחותי שבגרמניה התאלמנה וכמה שנים לאחר מכן חלתה מאד והפכה לנכה. בשנים הללו אמא עזרה לה ולילדיה. אחותי אומנם היתה בביתה אך נזקקה להרבה עזרה וטיפול. אמא עשתה ככל יכולתה, אך גם היא כבר לא היתה בריאה. ובשנת 1994 היא שבה לישראל ובאה לחיות בגבעת חיים. הניתוק שוב מגרמניה היה קשה. אחותי הגדולה כבר היתה מאושפזת במצב קשה (נפטרה ב 1995 והיא בת 55 בלבד). וגם הפרדה מהשכנות והחברים, ובעיקר מהמשפחה היה בהחלט לא קל. היא הרבתה לחזור בזכרונותיה לכפר הולדתה הקטן, עם ההווי הכפרי הפשוט של כורי הפחם וסביבה יפה של יערות וטבע אותם כל כך אהבה.

אמא נפטרה ב– 22.12.2002 בגבעת חיים.

עלי אתר

קרן אמיר

01.11.2004 – 05.05.1938

אמיר נולד בשנת 1938, בגבעת חיים, בן שני לגניה וליובה, אח לדן ז"ל שנולד 5 שנים לפניו.
אמו בחרה את שמו אמיר מתוך רשימת שמות שנתן לה הקיבוץ. אמיר היה אחד הספורטאים הטובים בקיבוץ, עם השנים הוא התמקד בכדורסל, ענף בו הגיע לקרירה מפוארת כשחקן וכמאמן. במסגרת הכדורסל שיחק בליגה הלאומית תקופה ארוכה בחייו.
כחניך מצטיין בקורס מד"צים של "חטיבת בני הקיבוץ המאוחד" שולב להדרכה כבר בכיתה י', ריכז את תא החטיבה המקומי, הדריך כיתות צעירות ובנוסף, במשך שלוש שנות התיכון, ארגן והדריך בהתנדבות בני נוער במעברת אור עקיבא. אמיר התגייס לצבא ב־20.10.56, עשרה ימים לפני פרוץ מלחמת קדש. לאחר לבטים החליט לוותר על הזכות להיות ספורטאי מצטיין, התגייס לצנחנים ושובץ לסיירת הצנחנים.
את קורס המ"כים סיים כחניך מצטיין. כך גם את קורס הקצינים. התקופה של סיירת הצנחנים (בפיקודו של יאיר פלד) הייתה תקופה סוערת ביותר, של פריצות דרכים, מסעות אופניים, גמלים, ג'יפים ואופנועים והרבה, הרבה, חברות אמיצה ויפה.
באוגוסט 1959 השתחרר מהצבא.
באוקטובר 1959 נשא לאישה את שרה לאחר חברות של 4 שנים, ונולדו ארבעת הילדים - גלית, זיו, לילך וענת. 50 שנה אמיר ושרה ביחד.
ברבות השנים הצטרפו למשפחה בני הזוג – אלון, מיכל, שגיא ואורן ותשעת הנכדים – עפר, נעה, מאי, גוני, שירה, נעם, רז, רוני ושני. המשפחה היוותה עבורו עוגן חזק ומלכד והיתה שותפה מלאה בכל פעילויותיו.
ב–1968 נקרא אמיר לשירות צבאי סודי, שרק לאחרונה הותר לפרסמו: עזרה ללוחמי המחתרת בכורדיסטאן. פעמיים נקרא למשימה והיה שותף במשלחות הצבאיות הללו לתקופות ארוכות.
במלחמת ששת הימים לחם אמיר במסגרת סיירת הצנחנים. הסיירת השתתפה במערכה על ירושלים. הקרב המפורסם של הסיירת הוא "קרב הגשר" בו נהרגו חמישה מאנשיה. ברגע זה התחיל, למעשה, הקשר של אמיר עם המשפחות השכולות. במלחמת יום הכיפורים נלחם כמ"פ ביחידת המילואים של סיירת הצנחנים. היחידה בפיקודו נלחמה בקרבות המרים בגזרת התעלה, בחווה הסינית ומעבר לתעלה, ואחר־כך גם בתל מרעי, בגולן. במלחמת יום הכיפורים עבר אמיר שוב את החוויה הקשה של אובדן הרבה חברים קרובים מהסיירת, ביניהם מהקרובים לו ביותר. במשך שבעה חודשים רצופים היה אמיר מגויס לצבא, ומאותו רגע חל מפנה בעיסוקיו. הקשר עם המשפחות השכולות התהדק ואמיר חש שזהו ייעודו וזו חובתו, כמי שנשאר בחיים מהקבוצה הכול כך מלוכדת של אנשי הסיירת בפרט וחטיבת הצנחנים בכלל. במהלך המלחמה נולדה בת הזקונים ענת ואמיר זכה לראותה רק במלאות לה שבעה חודשים.
אמיר היה חקלאי בנשמתו ובמהותו. מאז שחרורו מהצבא, בין מילואים לפעילות אחרת, ריכז, במשך שנים ארוכות, את שדות הכותנה של הקיבוץ, כשעבודה זו מהווה חלק בלתי נפרד מהווי משפחתו המתהווה, כשהילדים מבלים שעות בשדות, בפתיחת צינורות המים ובניסיונות להיחלץ מהבוץ הטובעני בו שקע הטרקטור. כך גם בשעות הקטיף הארוכות של הכותנה בעונת הקיץ.
בין לבין הספיק אמיר לשרת מאות רבות של ימי מילואים, היה מרכז המשק של הקיבוץ, ריכז את המנפטה

האזורית בגרנות – "סיוון", היה "רכז הקניות" של הקיבוץ וגם הספיק ללמוד כסטודנט שלא מהמניין באוניברסיטת "בר-אילן". במשך כ-5 שנים ליווה את חיילי התנועה הקיבוצית כמרכז "ועדת הביטחון" של התנועה, קשר שנמשך, באופן לא פורמלי, עד היום.
אם הייתם שואלים את אמיר מהו הערך החשוב ביותר, הוא ללא ספק היה עונה – ערך החברות, הרעות. את הערך הזה הוא יישם הלכה למעשה 30 שנה ויותר. הוא הצטרף לקבוצת חברים שהקימה את "קרן הצנחנים", אך לא הסתפק בפעילות ה"קרן" והפך "מוסד" בפני עצמו, שאליו פונים בכל צרה ובכל זמן, ודלתו פתוחה למי מהמשפחות שנזקק.
"החברים של אבא" זו החתימה שמופיעה על ברכות היומולדת שקבלו ילדי המשפחות השכולות של הצנחנים בתאריך הנכון וזו ה"חתימה" המלווה כל פעילות בנושא. את סופי השבוע בשלושים השנים האחרונות הקפיד לעשות בביתו כדי ש"הבנות שלו", האלמנות, יוכלו להתקשר או לבוא, והוא יהיה זמין בשבילן. קריאות מצוקה של בני המשפחות נענו גם בשעות הקטנות של הלילה, ולא אחת נסע באמצע הלילה לבסיס רחוק או לביתה של משפחה, על-מנת לדבר עם חייל שאמו מודאגת. גם ליד מיטת אלמנה חולה על ערש דווי ישב לא אחת, תמך, עודד, כי הן בקשו שיבוא. גם בשמחות היה שותף והתרגש מכל חתונה של בני המשפחות השכולות כאילו היו אלה בניו שלו.
בחמש השנים האחרונות הולך ומתגשם חלום ההנצחה הגדול שלו: "סרט לכל חלל". סרט הנותן חיים לרגע לכל אחד מחללי הצנחנים. את הכנת הסרטים הקדימו תחקירים ושיחות ארוכות של איסוף החומר וגם פה יכולת ההקשבה והנתינה המיוחדות שלו הקלו על המשפחות את הרגעים הקשים הללו.
בשנים האחרונות עסק אמיר ביזמות בתחום הבילוי בשעות הפנאי. הקים את "שחק אותה", המשחקייה הראשונה, שנפתחה בעמק חפר, לאחריה באו שלוש משחקיות נוספות, פארק אתגרי ועוד פרויקטים רבים שהיו בהכנה.
הפרויקטים האלו, שתמציתם ילדים שמחים ומאושרים, נתנו לו כוח להמשיך לעסוק בשכול ובכאב.
לפני שבועיים אושפז בבית החולים. לכל המתעניינים אמר "עזבו, ניתוח קל וגמרנו". הוא לא יצא משם. בן 66 היה במותו, והוא עוד באמצע החיים.
אמיר שלנו. מעטים האנשים שאתה מוצא אצלם נתינה טהורה, שנעשית ללא שמץ של אגואיזם או ציפייה לתמורה. אתה היית כזה באמת. אוהבים אותך כולנו.

יהי זכרך בלבנו לעד.

שרה וכל המשפחה.

קרנסנינסקי גניה

(קרן)

18.10.1972 – 24.2.1906

גניה היתה בת למשפחה ברוכת ילדים. אביה סוחר, עצים. גדלה בבית שאינו שומר מסורת. בעיני השלטונות נחשבה המשפחה כבורגנית. כתוצאה מכך התכחש אחיה למשפחתו כאשר הגיע ללימודים. גניה היתה היחידה במשפחתה שהצטרפה לתנועת צ.ס. (הציונות הסוציאליסטית) ולהחלוץ השמאלי. בבובריוסק, עיר מולדתה, היתה פעילה מאוד בתנועה הציונית, שם גם נאסרה ונידונה לגירוש ל – 3 שנים. לאחר טילטולים בבתי הסוהר – בובריוסק – מינסק – מוסקבה – נשלחה באטאפ, (שליחת אסירים, בעיקר לסיביר, – תחת משמר מזויין, לרוב עשו את הדבר ברגל) לאחר כמה חודשים הגיעה קבוצת אסירי ציון לסיביר, לקאזכסטן. 12 מהם הגיעו לקוקצ'אטאב, שם פגשו אסירים מתנועות אחרות ס.ר. (סוציאל רעואלוציונאים), אנרכיסטים, ס.ד. (סוציאל דמוקראטים). שם הכירה גניה את ליובה בחיר ליבה. אחר שנתיים גירוש בערבות רוסיה, קיבלה אישור יציאה מס.ס.ס.ר. ורשות כניסה לפלשתינה, בלי זכות לחזור. היתר זה ניתן הודות למאמציה של פישקובה (אשתו של מ. גורקי הסופר הדגול) וכך עלתה גניה ב – 1928 והלכה ללמוד במשק הפועלות בנחלת–יהודה. בסיום לימודיה, הצטרפה לקבוצת "ל"ג" ולאחר מכן עברה עם קבוצת חברים "לקבוץ ג' השומר הצעיר" בחיפה. ב – 1931 הגיע ארצה גם ליובה לאחר שש וחצי שנות גירוש. גניה שנהנתה בגירוש מבריאות טובה – חלתה הרבה בארץ. ביחוד סבלה מלחץ דם גבוה, ואף על פי כן עבדה גניה כל חייה. בשנים הראשונות במשתלה ולאחר מכן בבתי ילדים ובשכבת נעורים. היתה גם פעילה בחיי הקיבוץ ומילאה תפקידים שונים: מנהלת מטבח, מחסן בגדים ופעילה בוועדות השונות. אחראית מאוד היתה ומקובלת על החברה. במאורעות 1936 עבדה כמטפלת ברמת–הכובש. בשנה האחרונה החמיר מצב המחלה ממנה סבלה בשנים האחרונות. מתה "מות נשיקה" כשעל ידה ליובה. השאירה את בעלה ליובה, בנים: דן, אמיר, 7 נכדים ומשפחה בקיבוצים.

דברים על הקבר

גניה התהלכה אתנו 41 שנה. חייה היו קו ישר – הקו שסופו היום. היא היתה כלואה בסיביר, בשל רצונה לחיות את חייה כאדם יהודי במולדת יהודית. בשל כור ההיתוך ואופייה המבורך, בלטה גניה בחברתנו ודווקא במעשיה בחיי היום יום. היא לא מילאה תפקידים גדולים, אך גדלותה היתה בזאת שלא עסקה בקטנות, בקטנוניות. לא ראינו אותה מעולם רבה עם מישהוא על ענין של מה בכך, לא הרימה קולה לא על חברים ולא על ילדים. היתה בה תבונת חיים שהדריכה אותה להבין הבחנה דקה, בין העיקר לטפל. ומתוך תבונה זו ידעה להשלים עם מה שאין לשנות, ולחיות את החיים במלואם כפי שהם ניתנו לה. הבל אהבוה וכבדו אותה. במחלתה נתגלתה אישיותה, בגבורה עילאית נשאה את הסבל ולא רצתה להיכנע.

מדברי חברים

לא נשכח לה את "זכות ראשונים" בימים בהם היתה גאה על עבודתה החקלאית במשתלה. הזכירה לנו בדמותה "נפש רוסית", טיפוס סלאבי במלוא מובן המילה. הרחבות, התפיסה המהירה, ההתבוננות פתחו לפניה את נשמת האדם. בדרכי החיים התמצאה, הבחינה והגיעה לחקר וליסוד הדבר. ידעה למצוא את סיפוקה בעבודה, במשפחה ובחברה, במצבים הקשים ביותר החזיקה מעמד. למרות החברה המצומצמת והחוג הצר שלה, מצאה תמיד את האשנב לחברה הגדולה.

קרנסנינסקי (קרן) ליובה אריה

5.1.1974 – 11.6.1904

ליובה חי את חיינו בשלמות. בין ראשוני הפותחים תלמי שדותינו, בין ראשוני הבונים של ביתנו. בא אלינו מן השבט של מרדנים עיקשים ונאמנים, אנשי צ.ס. אסירי ציון ברוסיה הסובייטית בשנים הראשונות למהפכה. רבות שמענו ממנו על מאבקם – מאבקו של אלה בבתי הסוהר ובאזורי הגירוש מאבק שחישל ועיצב את אופיים ודמותם של האנשים הללו. עם חברת האנשים הללו שמר קשר כל ימי חייו ובאחרונה גם זכה להיפגש עם מספר חברים אשר נותרו במאסר ובגירוש מימי נעוריהם – נעוריו ועתה עלו ארצה.

הוא חונן בכושר מגע עם אנשים, היה קושר קשרים בקלות עם רחוקים כעם קרובים והיה ידיד ורע לרבים רבים מספור גם בבית הקיבוצי וגם מחוצה לו.

אדם בעל לב חזק, רחב ורחום. הוא דיבר טוב בשפה אחת – רוסית. רוסית עשירה ועסיסית, אולם לבו דבר בהרבה שפות. וכך נסע לארצות חוץ וקשר קשרי עסקים – אשר הפכו תמיד לקשרי ידידות, מבלי שחוסר השפה יעמוד לו למכשול. בשנים האחרונות כשלא חלפה אף שנה אחת מבלי התקפת לב רצינית, ולאחר שכיבה בבית החולים, כל הרופאים שלחוהו הביתה באזהרות, לו ולקרוביו שלא יאמץ את לבו – חזר לעבודה במלוא כוחו ומרצו כאילו לא קרה לו דבר. ליובה עבד קשה ובקצב שלא היה לו מתחרה. הוכיח מדי פעם מחדש חיוניות ויכולת עבודה. התחיל בעבודות רבות שעתה אין מי שיסיימן. עבודה משמע שלימות העשייה, חלק אורגני מאישיותו. כישוריו היו בידיעה טכנית, בתושייה, בהתמצאות, בייעול, בכל דבר שידו נוגעת. בהשכלתו היה מהנדס, למד בהיותו בגירוש . כאסיר וכמהנדס אף נוצל על ידי השלטון הסובייטי למניעת שטפון ליד העיר סארטוב בעת גאותה של הוולגה.

בשנים הראשונות לקיומו, כשהמצוקה הכלכלית היתה לנו בת לוויה קבועה – הניח ליובה יסוד למפעל החביות – מפעל אשר היה במשך עשרות שנים אחד מעמודי התווך לכלכלת גבעת-חיים. את המפעל בנה מהמסד עד הטפחות, מהחבית הראשונה אשר עשה במו ידיו כאשר חידש את המקצוע שלמד מאביו, החבתן בעיר ניקולייב, עד הפיכתו למפעל גדול, ממוכן במכונות שהזמין מארצות חוץ, וגם מפרי תכנונו והמצאותיו. קשה היה לו להשלים עם חיסולו של המפעל, יצירתו האישית, אשר נגרם באחרונה עקב גורמים שונים והוא נאחז בשיריים שנותרו ממנו כדי להסב אותו לייצור מוצרים אחרים: כדים, עציצים, כסאות ושולחנות בדימוי חביות, הכל פרי המצאותיו. היה מספר הרבה על עברו, מלא וגדוש אפיזודות משעשעות, במהותו היה ספוג עממיות והומור יהודי. באספות המשק היה מביע את דעתו, היה מתרגש. המסירות והאיכפתיות שלו קרנו מאישיותו, ועם שהיה מקפיד עם האנשים אשר נהגו בקלות בדבריו, שהוא יחס להם חשיבות – כולם אהבוהו :חבריו בני גילו והבנים, צעירי חבריו. איש המשפחה ואיש הרעות, אהב את משפחתו, את ילדיו, נכדיו – היה קשור קשרי רעות עם חברים בגבעת חיים ועם רבים מחוצה לה.

נפטר ממחלת לב, השאיר בנים: דן, אמיר, נכדים, קרובים וידידים.

מדברי חברים

ליובה החבר, הרע, הנאמן והמסור. השנה האחרונה לחייו היתה קשה ועצובה ביותר שלו, עם מותה של גניה אבד לו טעם החיים, נסתלקה השמחה ממנו, לא מצא תוכן ולא עמד לו הכח להתמודד אתם לבדו. היה עצוב מאד ובודד. הירבה לנסוע לחבריו המרובים, הפזורים בכל חלקי הארץ. היה חוזר ואומר, שבקרוב ילך בדרכה – אליה. ואבוי, זה קרה מהר מאד. כל עוד נחיה אנו אשר אהבנוהו – יהיה זכרונו של האדם הטוב – שמור עמנו.